

8
(11)

FRANCISCI
FABRICII
MARCODVRANI ANNO
TATIONES IN SEX TEs
RENTII COMOEDIAS:

IN QVIBVS ET VERA LE
CTIO RATIONE SVBIECTA CON
STITVITVR, ET MVLTa IN
TERPRETATIONE EX
PLICANTVR.

DVSSELDORPII

Excudebant Iohannes Oridryus &
Albertus Buys, Affines.
An. M. D. LVIII.

1016

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

INCEFA
ODVLAN
ST
Vediand
com hab
debur, qu
vacant
tag vidi
quibus M
mibus cat
5 mag
pochis, p
la d'p m ha
restitu
di p' redd
it eam du
matione
lectu con
viti d'ctis, q
p' h' h' p
re h' h' h'
v' h' h' h'

91

FRANC. FABRICIUS MAR
CODVRANVS LITERARVM
STVDIOSIS. S. P.

Quod iam diu in rem vestram incho-
atum habuimus, id iam tandem his
otiosis diebus, quibus à publico docendi
munere vacamus, pro virili parte absolu-
uimus. Itaque vobis offerimus Terentij Co-
mœdias, è quibus M. Antonius Muretus,
homo in bonis auctõribus emendandis be-
ne peritus, & magna cum disciplinarum
intelligentia, menda, quæ lepidissimas fa-
bellas deformabant, sustulit, veramq; le-
ctionem restituit: cuius ratio cum paucis
locis ab ipso reddita esset, nosq; fore vide-
remus, vt eam vos pluribus requireretis,
has annotationes adiecimus: in quibus &
Mureti lectio confirmatur, & si quid ab
alijs viris doctis, qui in hoc auctore emen-
dando studium posuerunt, notatum est,
comprehenditur. Contulimus cum Mure-
ti libro alios quatuor emendatos, vnum ab

A 2 Erasmo

AD STUDIOSOS.

Erasmo, alterū à Goueano, tertiū à Lol-
gio, quartum à Io. Riuiio, & Geor. Fabricio: è quibus omnia, quæ vel cōueniebant,
vel discrepabant, breuiter descripsimus.
In primis autem secuti sumus fidem veteris
libri Veneti, cuius auxilio Muretus lo-
cos per plurimos correxerat. Multum etiam
nos adiuuerunt antiqui Grammatici,
maxime Priscianus, qui Terētij testimo-
nio libenter vtitur. Atque hunc equidem
laborē, vt ad vestra studia adiuuenti ali-
quid afferrem, suscepi: si vero id quod stu-
dii, consecutus non sum, sic habete, mihi
non voluntatem perficiendi, sed facultate
defuisse. Valete.

M. Anto.

10

M. ANTONII MURETI, in Andriam Terentij

ARGUMENTVM.

Chremes, & Phania fratres Athenienses fuerunt. eorum, Chremes profecturus in Asiam, Pasibulam filiulam, quam tum unicam habebat, fratris fidei credidit. profecto eo, contingit, ut in Grecia magni bellorum motus excitarentur. quos fugiens Phania, cum, imposita secum in nauim puella, ad fratrem iter cepisset, vi tempestatis fracta naui, apud Andriam insulam eiectus est. ibi applicat se ad Andrium quendam, hominem haud magna cum re; a quo tamen benigne humaniterque exceptus, non ita multo post moritur. Hospes Andrius relictae apud se puella commutat nomen, & pro Pasibula Glycerium nominat: cumque per aliquot annos eam cum filia Chryside, pari utranque studio, educasset, decedit ipse quoque de uita. Chrysis, quae se & orbam, & inopem uideret, abrepta secum Glycerio, Athenas nauigat: ubi cum aliquandiu uitam lana telaque tolerasset, ad postremum adolescentum blanditijs, & pollicitationibus uicta, questum corpore facere incepit. Ventitabat ad eam inter ceteros Pamphilus, Simonis filius, probus, & liberali praeditus ingenio adolescens; qui non Chrysidis ille quidem

A 3 dem

ARGUMENTVM

quidem, sed ipsius Glycerij mirifico quodam amore percussus, primus, solusq; corpus cū ea commiscuit, fidemq; iam grauidæ dedit, eam sibi uxorem fore. Susceperat & postea Chremes aliam filiam, Philumenā nomine, eamq; (iam enim nubilis erat) Pamphilo, bona adolescētis impulsus fama, collocare cupiebat. Quid multa? ultro ad Simonem uenit, cum eo negotium conficit. in scio Pamphilo, de communi senum sententia, faciendis nuptijs constituitur dies. Adhuc hæc erāt: cum Chrysis moritur, ibi primum Simo de filij amore cognouit. nam cum ambo una in funus prodijissent, accidit, ut, posita in ignem Chryside, Glycerium se, præ doloris impatiētia, eodem coniectura uideretur. Accurrit Pamphilus, eamq; mediā amplexus, ita consolari cœpit, ut plurimas minimeq; dubias totius rei significationes daret. itaque uenit ad Simonem postri die Chremes; conditionem renunciat: comperisse se, Pamphilum, peregrinam illam habere in uxoris loco. nescius, ex se natam esse eam, quam ita contumelia causa peregrinam nominaret. gaudere, ea re intellecta, Pamphilus: dolere contra, ac ringi Simo. aduenit interea dies, qui nuptijs initio fuerat præstitutus. Simo, ueteratoria quadam calliditate, simulandas sibi, ad pertentandum filij animum, nuptias statuit: hoc cogitans, si abnueret filius, ueram sibi obiurgandi illius causam fore; quæ ad eum diem nulla satis iusta fuerat: sin annueret; facile se, quod uellet, à Chremete impetraturum; atque ita uero nuptias, dijs adiuuantibus,

IN ANDRIAM.

bus factum iri. prateriens igitur apud forum, securo
 iam, & nihil tale metuenti filio, Pamphile, inquit, abi
 domum, ac deos comprecare: uxor tibi ducenda ho
 die est. hoc dicto, uelut improviso quodam iaculo, sa
 ciatus adolescens, quid ageret, aut quid consilij ca
 peret, nesciebat: cum ad eum Dauus, uafro admodum,
 ac uersuto ingenio seruus, animaduersa senis astutia,
 accurrit. Erat tum una cum Pamphilo Charinus, qui
 adolescens miro quodam amore Philumenæ incensus,
 frustra sæpe tentatis illius nuptijs, ad postremum au
 dito eam eo die nupturam Pamphilo, in summam de
 sperationem adductus, cum orabat, si se saluum uellet
 ut uel eam ne duceret, uel saltem nuptijs dies aliquot
 produceret. Pamphilus eum sua quidem causa bono
 esse animo, atque omnia ad impediendas nuptias mo
 liri iubebat: se, quantum in se esset, effecturum, ea ut
 ne daretur sibi. adueniens, ut dixi, Dauus Charinum,
 iam spei plenum abire ad ambiendos senis amicos iu
 bet: deinde seorsum Pamphilo coniecturas suas ape
 rit, persuadetq; ut patri dicat, se paratum esse uxo
 rem ducere: nam eo pacto, inquit, & patri omnem iura
 gandi occasionem præcideris, & non erit tamen ue
 rendum, ne nuptiæ fiant: nunquam enim Chremes tibi
 semel repudiato, filiam suam iterum commissurus est.
 hæc ita de serui consilio acta, longe aliter cecidere,
 ac putabantur. exorat enim Chremetem Simo. ita res
 in uerarum nuptiarum discrimen adducitur. forte eo
 ipso die Glycerium exactis temporibus puerum peperit.

ANNOTATIONES.

cum puerum Dauus, cum aliter nuptias disturbare non posset, pro foribus ædium Simonis ab ancilla collocandum curat. in eum cum incidisset Chremes, & Pamphilo natum esse cognosset, rursus abducit animum à nuptijs. turbæ maximæ concitantur: donec aduenit Crito Andrius, qui, quòd Chrysi di genere proximus fuisset, ad cernendam illius hereditatem Athenas uenerat. eius interuentu Chremes filiam agnoscit. ita, summa omnium letitia, Charino Philumena, Glycerium Pamphilo nubit.

ANNOTATIONES. FR. FA.

FLACCVS CLAVDII.

Pag. I.

Ita fecit Muretus, cum antea hic in omnibus legere retur, Flaccus Claudij filius. Sed in cæterarum fabularum inscriptionibus libri antiqui uocem filius, non habent. Claudius etiam gentis nomē est, quo ueteres, cum pater alicuius notandus erat, usos non fuisse omnibus notum est. Adde quòd hunc Flaccum, quisquis est, ciuem Romanum natum fuisse non est credibile, cum ignominiosa esset apud Romanos scenicorum artificiorum tota fere tractatio: sed aut seruum alicuius ciuis R. aut certe libertum. Hæc Muretus.

CN. SVLPICIO.

C. SVLPICIO scribendum. Nam in antiquis inscriptionibus hi Coss. an. D X X C V II. ita nominantur, C. SVLPICIVS. C. F. C. N. GALLVS, M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS.

Non

IN ANDRIAM.

Pagina 3.

Non ita sunt dissimili argumento legendum. Hoc autem dicit, Quod ad argumentum pertinuit Comœdiarum Menandri, eandem pene fuisse Andriæ & Perinthiæ materiam, hoc est, habuisse $\Theta\nu\mu\theta\omicron\rho$ communem, distinctas tamen fuisse uarietate uerborum atq; sententiarum. Nam per orationem $\delta\iota\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\alpha\mu$, per stylium $\lambda\acute{\epsilon}\xi\iota\mu$ intelligit Geor. Fabricius.

Isti id uituperant factum.

Antea cum legeretur, Id isti, uersus non constabas quem Goueanus ex libris antiquis restituit.

Faciunt næ intelligendo.

Sunt qui hæc per interrogationem legant, Θ , Faciunt ne, scribant. Meminit utriusq; Interpres.

ACTVS I. SCENA I.

Feci è seruo, ut esses libertus mihi.

Versus Menandri, de quo hic translatus, legitur in Elenchis Aristotelis, $\epsilon\gamma\omega\sigma\epsilon\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\iota\varsigma\omicron\nu\tau\prime\iota\delta\eta\kappa\acute{\iota}\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\theta\epsilon\rho\omicron\mu$. Ego seruum te hominem feci liberum: In sequenti Goueanus seruibas scripsit, quomodo ueteres hæc uerba pronunciaſſe Grammatici testantur.

Nam istæc commemoratio Quasi expro.

Demosthenes pro Ctesiphonte. $\Theta\delta\epsilon\tau\acute{\alpha}\varsigma\iota\delta\eta\varsigma\acute{\alpha}\varsigma\iota\upsilon\pi\epsilon\rho\kappa\omicron\iota\acute{\alpha}\varsigma\acute{\alpha}\nu\alpha\mu\mu\eta\eta\sigma\eta\kappa\eta\mu$, $\mu\iota\kappa\rho\upsilon\delta\epsilon\iota\nu\omicron\mu\omicron\iota\omicron\nu\epsilon\sigma\tau\iota\pi\omega\omicron\nu\delta\iota\zeta\eta\mu$. id est, Sua beneficia commemorare fere idem est quod exprobrare.

Liberius viuendi fuit potestas.

A 5

Varia

A N N O T A T I O N E S

Varia sunt in hoc uersu dimetiendo iudicia uirorum doctorum. Sed Muretus notat, fuit, monosyllabū esse, & loco quarto esse creticum: quē imperite nonnulli ab iambico carmine excludunt.

Quod plerique omnes faciunt

Priscianus lib. 18. admonet, hanc loquendi rationem manasse ab Atticis: eos enim ita loqui solitos, *πλείονες δὲ πάντες τῶν λέγουσιν ἄνθρωποι* Gellius li. 8. ca. 12. exposuerat, Quid significet in ueterū libris pleriq; oēs: & quod ea uerba accepta à Grecis uidentur. Quare Seruius nō recte fecit, qui hæc uerba disiunxit. Aut equos alere, aut canes ad.

Hoc ex instituto ueterū Atheniensium: de quibus Isocrates in Arcopagit. *εὖ δὲ βίον ἰκονομικῆς μένους περί τε ἰππικῆς, & τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κληυγεία, καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἰνάγκασεν διατρέβην,* id est, Locupletes rei equestri, & palestræ, & uenationi, & philosophiæ operam dare coegerunt. Terentius ex illis quatuor unum prætermisit.

Nunquam præponens se alijs.

Sic in antiquioribus: in alijs est, illis. In dimetiendo uersu laborant Riuus & Glareanus, quia legunt, ita ut facillime. uerū ex Interprete constat particulam, ut, redundare. quod Guido Lolgius etiam animaduertit. In eo quod sequitur, Sine inuidia inuenias laudē, antea cū legeretur, sine inuidia laudē inuenias, uersus sine duris admodum collisionibus, non constabat, quæ iam bene habet.

Obsequium amicos.

Obses

IN ANDRIAM.

Obsequium à Cicerone in Lælio Terentianis uerbis appellatur, non quòd putaret, id primum à Terentio dictum esse, ut scribit Quintilianus lib. 8. cap. 3. sed quòd ille primus hoc ad nimium gratificandi in dictis factisq; omnibus studium transtulerit, ut notat Geor. Fabricius.

Huc uiciniae.

Sic in Phormione act. 1. sce. 2. hic uiciniae. Nonius tamè & Priscianus, & Charisius, huic uiciniae legunt: quo modo Muretus in quatuor manuscriptis libris aperte legi testatur.

Primum hæc pudicè.

Apud Priscianum li. 15. bis hic uersus adducitur, ibiq; in septem libris scriptis, Primò legitur, sicut etiã à Seruio citatur li. 8. Aeneid. Quis heri Chry.

Honeste dictum, pro, quis cum Chryside rem habuit. Ita intelligendũ illud Ciceronis li. 9. Epist. Fam. Sed tamè ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset obiectũ, habere eũ Laida: Habeo, inquit, Laida, non habeor à Laide. Nã & Græcos ita nonnunquã loqui constat. Lucia. Ἐν στρατώτρῃ θατὶ τῷ Ακαστῶναι, ὃς πάλαι μὲν Αβρόβονορ εἶχε. Hæc Muretus.

symbolum dedit.) Geor. Fabricius monet, in Palatino esse, Symbolam dedit. Plautus modò masculino, modo fœminino utitur.

Nam qui cum ingenijs conflictatur.) Sic habent omnes libri, præter eum, quem Goueanus emendauit, in quo est, conflictat. Utitur uerbo conflictato etiã in Phormione act. 3. sce. 2. Verum manet adhuc incommoditas in uersu. Quare Muretus ita legendũ putat,

Nano

ANNOTATIONES

Nam qui conflictat cum ingenijs eiusmodi. Sequentes duos uersus Goueanus se in exemplari uetusto ita scriptos inuenisse testatur,

Neq; commouetur animus in ea re, scias
Tum iam ipsum habere posse suæ uitæ modum.

Quid obstat.

pag. 7.

In alijs est, Quid igitur obstat: ut sit primo loco proceleumaticus, & uerbum fiant in unam syllabam contrahatur in metiendo, sicut facit Riuus.

Beasti: metui à Chryside.

In ueteri Veneto legitur. Beasti: hei metui. Habent eodem modo septem libri manuscripti Prisciani libro octauo, ubi in impressis est, heu metui.

Hic parvæ consuetudinis causa.

In ueteri Veneto est, hem, hic parvæ consuetudinis causa. non solum in contextu, uerum etiam in commentarijs.

Quæ ibi aderant, fortè unam.

Sunt qui uocem, unam, tanquam superfluum reijciant. Sed cum ea sit in omnibus libris non solum Terentij: uerum etiam Prisciani, à quo bis hic locus citatur lib. 18. retinenda est, ut sit primo loco tribrachys, & quarto proceleumaticus.

Accedo ad pedisequas.

Hoc uocabulum unico sibilo recte scribitur etiam in antiquissimo libro Prisciani, qui in Corbeiensi bibliotheca fuit. In Pandectis Florentinis cap. 65. lib. 31. legitur, Eadem sunt, lecticarijs aut pedisequis legatis.

IN ANDRIAM.

gatis. Et Romæ in marmore, Q. ARTORIVS
ANTIOCHVS PRISCVS PEDISEQ.
V. A. XX.

Percussit illico animum.

Ita esse in Palatino & antiquis omnibus notat
Georg. Fabricius. Deinde, atat, Iambus est, ut uult
Glareanus. malle, in, animum, non elidere, m. Gouea-
nus, at at at, hic & alijs quibusdam locis scripsit.

Ad sepulcrum venimus. pag. 8.

Video esse homines doctissimos, qui legant, ad se-
pulturam: quod non modo libri Terentij & Cicero-
nis 2. de Oratore, uerum etiam Interpres & lex car-
minis improbant.

In ignem posita est.

Rivius in duobus manuscriptis inuenit, imposita
idq; probat Georg. Fabricius, cum in libro antiquo
Ciceronis eodem modo scriptum legerit.

Honesta oratio est.

In quibusdam libris, honesta ratio est. Sed hanc
scripturam & ueteres libri, & ipsa carminis ratio,
& latine loquentium consuetudo confirmat. Cicero
lib. 2. de Officijs. Dictu quidem est procliue: itaq; uul-
go loquuntur, sese in beneficijs collocandis mores ho-
minum, non fortunam sequi. honesta oratio est.

Ego illud sedulo.

Goueanus putat Terentium scripsisse, Alli ego se-
dulo. Sed nulla causa est, cur à libris discedas, cū pro-
nomen illud, hic, & alibi sæpissime primā corripiat.

Tute

ANNOTATIONES

Tute ipse his rebus.

Ita esse in Terentiano codice Vaticano, iam pridem testatus est Ioannes Pierius. Peccant, qui interea, praescripti, retinent.

Sin eueniat quod uolo. pag. 9.

Sin, non, siue, hic scriptum esse à Terentio ex Victoris Observationibus cognoscitur: cuius uerba ab Alciato citata refert Geor. Fabricius.

Vbi nuptias futuras esse.

Esse, hic non redundat: neq; opus est elidere s in futuras, si creticum quarto loco recipias.

Sec. 2. Etheni semper lenitas. pag. 10.

Qui semper lenitas per hyphen legunt, eos recte facere iudico. Loquitur enim de diuturna heri lenitate: nec sententia aequae conuenit, si, semper, cum uerbo, uerebar, iungatur.

Interea oscitantes opprimi.

In ueteri Veneto est, inter oscitantes. In Pauli Manutij libro, quem Guido Lolgius emendauit, legitur, interobscitantes.

Vt ne esset spatium.

Particulam, ut, requirit Iambicus: qui eam omittunt faciunt Trochaicum octonarium catalecticum.

Herus est, neque praë.

Georg. Fabricius monet in Palatino esse, prouideram. Sic Horatius lib. I. Epist.

Quod non mane domum uenisset, deniq; quod non prouidisset eum.

Plautus

IN ANDRIAM.

Plautus *Asin.* Non hercle te prouideram, quæso
de uitio uertas.

Nunc hæc dies aliam uitam. pag. 11.

In ueteri Veneto est, hic dies: quomodo scripsit Go
meanus. Nam apud Ciceronem quoq; epist. 25. lib. 12.
fam. legitur, Nunc hic dies aliam uitam affert, alios
mores postulat, ut ait Terentius.

Omnes qui amant.

In dimetiendo uersu, qui, non eliditur: sed ita per
manet, ut in illo Vergil.

Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Verberibus cesum te in

Cum ab hinc triennium *Lysiae* orationem pro *Erato*
osthenis cæde è græco in latinum conuerterem, ani
maduerti quomodo hæc græcè dicantur. Nam ibi
Euphiletus causam exponens inquit,

Σοὶ δὲ ἐφίλω, ἔξεστι δὲ οὐδὲν ὁπότερον βούλη εἰλέσθαι, ἢ
μαστιγασθῆναι εἰς μύχθονα ἐμπροσθεῖν, καὶ μηδέ ποτε
παύσασθαι κακοῖς τοιούτοις (σωεχομένω, ἢ κατὰ
τὸν νόμον ἅπαντα τ' ἀληθῆ μηδὲν παθεῖν κακόν.

Ego uerti, illi potestatem optionemq; feci, ut elegeret,
utrum uerberibus cæsa in pstrinum dedi ea lege
nellet, ut nunquam inde eximeretur, an potius omni
bus ita ut gesta essent patefactis et iudicatis, nihil
mali subire.

Sed dico tibi, ne temere facias. pag. 12.

Interpres probat, edico, illo loco, Eduxin' tibi,

inter-

A N N O T A T I O N E S

interminatus sum, ne faceres. Marcellus simplex reatinet, idq; propter uersum accommodatius. Hæc Geor. Fabricius.

Neque tu hoc dicas tibi non prædictum.

Ita esse aperte in duobus libris manuscriptis, & hanc esse ueram huius loci lectionem scribit Muretus.

See. 3.

Enimuero Daue. pag. 13.

Hæc coniuncta cum superioribus scena est in Pælatino

Præcipitem in pistrinum dabit, lege. In alijs est, præcipitem me. Sed Erasmus admonuit, me, redundare, idq; Goueanus etiam omisit. Quod Glareanus scribit per Creticū hoc se posse excusare, ut retineatur, equidem non intelligo, ubi hic creticus locū habeat.

Mihi quidem non hercle fit ueri simile.

Atqui ipsis commentum placet.

Duo sunt Iambici acatalectici, prior trimeter, alter dimeter: sed prioris ultima syllaba accommodanda est initio sequentis. Alij hæc in unum uersum concludunt, quem Erasmus uult esse Trochaicum hypercatalecticum. Glareanus, abiecto uel quidem, uel hercle, facit Iambicum quadratum acatalectum. Atque etiā pro atqui cū Interprete legere potes. See. 4. Audiui Archillis iamdudum: Lesb. pag. 14.

Goueanus de suo addit particulam, quod: hoc modo, iamdudum quod Lesbiam adduci iubes. uidelicet quia putauit hos omnes uersus iambicos esse: sed falsus est.

IN ANDRIAM.

sus est. sunt enim omnes trochaici quadrati catalecti
 ei, præter postremos duos, qui sunt iambici quadrati
 acatalecti. Muretus. Scena 5.

Hocine est humanum factum. pag. 15.

Variè huius scenæ uersus distinguitur: nec conue-
 nit inter Erasmus, Goueanum & Glareanū. sed Mu-
 reti iudicium speramus omnibus probatum iri.

Vxorem decreuit dare.

In alijs, decreerat. sed Muretus ex duobus manuscrip-
 ptis, & ueteri Veneto, decreuit, scripsit: idq; melius
 est: loquitur enim non de primo illo consilio, quo nu-
 ptie in hunc diem constitutæ fuerant: (tunc enim nõ
 esset, cur diceret, Nonne oportuit præscisse me ante?
 quippe qui id satis multo ante cognosset, ut è multis
 huius fabulæ locis colligitur) sed de secundo, quòd
 patrem subito, atq; ex tempore cepisse arbitratur.

Pro deum atque hominum. pag. 16.

Dimeter est iambicus, quales etiam duos paulo su-
 præ octonarijs admiscuit. In alijs additur, fidem, quòd
 Muretus sustulit, primum quia uidisset abesse à ma-
 nuscripto, deinde quia meminisset Terentium ita lo-
 cutum in Phorm. act. 2. sce. 3. ubi Interpres citat con-
 similem è Ciceronis Oeconomico locum, Quid igi-
 tur, pro deum immortalium, primum eam docebas,
 queso? quibus uerbis expressit illa Xenophontis,

πρὸς θεῶν, ἐφλω ἔγω ὦ ἰχόμαχε τί πρῶτον δίδαξαι
 καὶ ἔχου αὐτῶν;

B Aliquid

ANNOTATIONES

Aliquid monstrant.

Hoc præter Erasmum explicat Donatus in Commentarijs in lib. 7. Aeneid. Virg. pag. 17.

Tot meme impediunt curæ.

Meme postulat Iambicus octonarius. Neq; enim Trochaicus esse potest, cum quinto loco sit iambus.

Paulo momento huc illuc

Georg. Fabric. monet in uetustis omnibus esse, huc uel illuc: itaq; citatur à Donato in commentarijs in Virgilium lib. 4. & 8. Aeneid. Sed uersus disiungendi particulam respuit.

Quid agit?

Ita recte ex antiquis & Interprete, cum uulgo legatur, Quid agitur?

Atq; ex hoc misera sollicita est, diem.

Palatinum alijs consentientibus, Ex hoc misera sollicita est die. ut notat Georg. Fabric. qui illud probat.

Bene & pudice eiu' doctum.

Sic omnino præstat scribere, ut tertio loco sit creticus: quam pronomen ei us, tollere.

Etiam nunc mihi Scripta illa dicta sunt.

Græcorum more, ἐγγράψαι ταῖς φερίμ. Aeschylus Prometheo.

Σοὶ πρῶτον ἰοὶ πολὺ δόνον πλάνῳ φάσω,
ἢν ἐγγράψῃ σὺ μνήμοισι δέλτοισ φενῶν.

Primum tibi Io multiplicem errorem eloquar,

Illum memoris tu mentis inscribe tabulis.

Vbi

IN ANDRIAM.

Vbi Scholiastes, ἔτι καὶ Πίνδαρος φησὶ, ὅτι φένος
 γέγραπται, τὴν ἀκριβῆ κατὰ ληψὶν αἰνιτῶ
 μῶος. id est, Hoc etiam Pindarus ait, In animo meo
 scriptum est, accuratam & perfectam comprehen-
 sionem significans. Locus Pindari est in Olympijs,
 Oda. 10.

Quàm illi utræq; res inutiles.

Bene ita legitur, sed quia in omnibus antiquis Teren-
 tij libris, itemq; Prisciani lib. 14. additur, nunc, recte
 etiam legitur, utiles. cuius Interpres & Rivius me-
 minerunt. Sic etiam act. 4. scena 5. dixit, Nunc me
 hospitem lites sequi, quam hic mihi fit facile atque
 utile. Simile est illud Cælij ad Ciceronē epist. 10. lib.
 8. Fam. Qui scirem, quàm paratus ab exercitu esses.
 eum significat, eum minime paratum esse.

Et tutandam ad rem sient.

Ita præpositio collocata uersui nihil officit, quam
 Goueanus, & Glareanus tollunt.

Siue hæc te solum semper fecit maxumi.

Maximum esse in per antiquis & Georg. Fabricius
 obseruauit. In ueteri Veneto est maximum. Priscia.
 lib. 18. bis hunc locum citat: ubi in impressis priore
 loco maximum, posteriore maximi legitur. In Cor-
 beiensi, qui unus illum librū integrum cōtinet, utroq;
 loco maxumi scriptum est.

Hanc mi in manu dat.

De Græcis parcœmia sumpta est: qua & illi in
 fide firmanda utuntur. Sophocles Electra.

ANNOTATIONES

ὄνκ' οἷαδ' ὄτ' αὖ μ' ἔδωκας εἰς χεῖράς ποταῖς

Non meministi cui me dederis quondam in manus?
Sed cur tu ab illa?

Comica breuitas est, in qua uerbum, abiisti, discessisti, aut simile intelligitur. Nam ut, abis, addatur, uersus non patitur: in quo Erasmus & Glareanus laborant.

Actus 2. Scena 1.

Quæso ædepol charine. pag. 19.

Versus sunt hic iambici octonarij duo, & senarij tres: ex quibus Georg. Fabricius fecit, quatuor Trochaicos octonarios catalecticos, iambico quaternario in medio interposito.

Istum qui amorem ex

Sic libri ueteres. Goueanus & Georg. Fabricius, dimoueas scripserunt: quod Erasmus quoq; probauit. In uersibus distinguendis nihil ab alijs affertur, quod distinctioni Mureti præferendum putemus: cum præsertim hic optimis libris, alijs pleriq; coniecturis nitantur. Facile omnes, cum ualemus, recta.

Sic Aeschylus Prometheo,

Ελαφὸν, ὅστις πημάτων ἔξω π' ὄσθα
ἔχῃ, παραινέειν τε τὲν τε καὶ κακῶς
πράσσοντας. id est,

Facile est ei, qui habet extra mala pedem,
Miseros castigare, atq; consilium dare.

Abi hinc, abi in malam crucem. pag. 20.

Georg. Fabricius monet in Palatino esse, Abi hinc

IN ANDRIAM.

*in malam rem, quod si sequaris, h, consonans erit in
hinc, & secunda in suspitione syllaba producetur.*

Ad te aduenio.

*Hoc rectum esse cogoscitur testimonio Priscianè
lib.17. In multis est, Ad te uenio.*

Neque pol consilij locum habeo.

*Hunc uersum, ut in omnibus libris repereram, ita
reliqui, summa ipsorū consensione permotus. puto ta
men ita legendum, Neq; pol auxiliij locum habeo, ne
que consilij copiam. Nam & Charinus hoc ordine
proposuerat, Auxilium, consilium expetens. & ipsa
uersus ratio, ut ita legas, exigere uidetur. Muretus.*

Sed si id non potes.

*Interpres legit, potest, & addit, deesse, fieri. Cui
simile est, quantum potest. De quo Eun. act. 2. sce. 3.*

Cum is nil promereat.

*Promereat, pro promereatur, quod & Seruius ag
gnoscit in 6. Aen. Alij mereatur, quod fortasse proba
uit Interpres. Georg. Fabricius.*

Huius consilio fretus sum.

*Huius, non, cuius, postulat Trochaicus. Si, cuius le
gas, Iambicus acatalectus, inter Trochaicos catalecti
cos poneretur: quod non ita placet.*

Nisi ea, quæ nihil opu' sunt sciri.

*Miror, quod in plerisq; emendatis libris, scire, les
gatur. Scen. 2. pagina 22.*

Abeo. P. Daue ades.

Interpres agnoscit, habeo, & exponit, inueni. Ha

B 3 beo

ANNOTATIONES

Beo saepe in monumentis & libris antiquis sine aspiratione legitur: ut in Pandectis Florentinis cap. 7. de contrah. empt. Huiusmodi emptio, *Quanti tu cum emisti: quantum pretij in arca abeo, ualet.*

Mea quidem hercle in dubio.

Certe, addendum ex Interprete, uersu etiam id postulante. Sic Phor. act. 1. scen. 3. Nam tua quidem hercle certe uita haec expetenda optandaq; est. Haec Riuus. Addit Georg. Fabricius, certe, esse in Palatino.

Et idicio.

Palatinum, & si scio: cuius lectionis apud Interpretem mentio. pag. 23.

Tuus pater modo meprehendit.

Ita recte legitur, ut admonuit Riuus, cum in multis libris, apprehendit, scriptum sit. In Heaut. act. 3. sce. 1. Syrus estprehendendus atq; adhortandus mihi. In ijs quae sequuntur, pronomem se, intelligitur: quod addi potest ad initium sequentis uersus, ut legatur, *Se hodie, quomodo Goueanus scripsit.* Versus est Trochaicus octonarius catalecticus: in quo frustra quidam nodum, tanquam in scirpo quaerunt.

Ex ipsa re mi incidit suspensio.

Suspicio, secunda producta, etiam retineri potest.

Egomet continuo ad Chremem.

Sic est apud Priscianum lib. 6. in omnibus libris. Ex Interpretibus sunt qui, ego me, pro, egomet, agnoscant.

P. Recte dicis, perge.

IIA

IN ANDRIAM.

Ita quoque Lolgius ex Interprete. In Palatino, et alijs quibusdam, Recte dicis, Charino: perge, Pamphilo tribuitur.

Nil ornati, nil timulti.

Ita legitur in antiquissimis Prisciani libris. Quod sequitur, accessi, introspexi, in multis antiquis est, ut Lolgius retinuit, accessi intro, aspexi: sed Georg. Fabricius distinguit, accessi, introaspexi. Sunt enim, ut ait compositiones Comicae, introaspicere, introadmittere, introabire, introirrumperere.

Eriam puerum inde abiens conueni Chremis.

Genitiuum Chremis, qui est fere in Terentij libris, Prisciani auctoritas approbat. Interpres Chremi agnoscit. Menandri uerba e Perinthia huc pertinentia ab Athenæo lib. 7. Dipnosophistarum hæc referuntur.

ὁ παιδίον δ' εἰσηλάσας ἐφασὶν φέρον.

Intrat puer minutos pisciculos ferens. Docet enim Athenæus ἐφασὶν esse unum quendam e minutis pisciculis. quod non animaduertunt ij qui Menandri Sententias collegerunt, et interpretati sunt. Tu uide P. Victorium uariarum lect. lib. 5. cap. 8. quialiter hos uersus citat: sed Trochaici carminis ratio repugnat.

At nullus quidem.

Ruius monet in manuscriptis exemplaribus esse, ac nullus quidem: sed, at, magis probare uidetur. Citatur hic locus à Prisciano lib. 15. ubi docet, nullus, pro mē nime usurpari. ibique in septem manuscriptis, ac nullus quidem, inuenio.

B 4 Ego

ANNOTATIONES

Scena. 3. Ego dicam? pag. 25.

Sic recte etiam Goueanus. Qui, Egóne, legunt, uer-
sum corrumpunt: quem Erasmus & Glareanus Tro-
chaicum octonarium catalecticum faciunt, & duas
syllabas deesse putant, cum sit iambicus senarius in-
teger. Sine omni periculo.

Non superest, omni, ut Erasmus putauit, cum sine
eo senarius non constet: sed uel primo loco est ana-
peustus, ut uult Georg. Fabricius, uel potius secundo
creticus.

Nam quod tu speres, propulsabo facile.

Hunc locum pluribus explicabo, quod eum à per-
multis male intelligi uideam. Nulla hic acyrologia
est, nam speres hic non, timeas, sed, in spe habeas, si-
gnificat. Dauus enim hoc dicit, Nam in quo tu Pam-
phile spem ponere possis, id ego inane esse ostendam.
Deinde per dialogismum spem proponit & propul-
sat. Sperare poterat Pamphilus, neminē fore, qui sibi
in alio amore occupato filiam commissurus esset. Re-
cte enim Interpres ille qui notat in his uerbis, Uxo-
rem his moribus dabit nemo, deesse aliquid, ut sit, his
moribus agenti, aut, his moribus prædito. Dauus au-
tem Pamphili spem ita propulsat, ut affirmet, patrem
Simonem illi inopem uxorem inuenturum potius,
quam commissurum, ut filius meretricio amore pere-
at. Atque ita particula, quàm, est retinenda, quam
Glareanus tollit, creditq; Dauum de Chremete lo-
qui. in qua sententia uideo etiam alios quosdam esse:
quos

IN ANDRIAM.

quos refellit Interpres, qui uerbum, propulsabo, exponit, Propulsabo, hoc est, eam inanem esse monstrabo, id est, ostendam nihilominus te esse ducturum aliam uxorem, etiam si hanc non duxeris. In uersu nihil uitij est, si cum Mureto & Goueano legas, inopem inueniet.

Aliam otiosus quæret.

Sic melius, quàm, Alia. Putat enim Dauus, Simonem, ubi audierit filium æquo animo ferre nuptias, non statim aliam ei daturum, sed animo securo per otium quæsiturum. pag. 26.

Puerum autem ne resciscat,

Legitur etiam, esse ex illa, quod Riuius notauit. Cautio est, id est, cauendum est, ut Adelph. act. 3. scen. 4. Plautus Pseudolo, Ne quisquam pertundat crumenam, cautio est. Scena 4.

Hic non dubitat.

Ante hunc uersum Dauus persona omissa, apponenda est. Modo ut possim.

Venetus liber antiquus, Modo ut possim Daue, quomodo Georg. Fabric. in omnibus uetustis inuenit. Glareanus scribit, Daue, locum non habere: sed si, mihi absorbeatur à sequente uocali, ut sæpe fit, locum habebit.

Crede mihi hoc inquam Pampile.

Nunquam hodie tecum commutaturum.

Commutare uerba, Interpretes hic, & in Phor act. 4. sce. 3. exponunt, altercari, iurgare, pro bonis dictis

B 5 mala

ANNOTATIONES

mala ingerere. Est antiqua locutio, quam ego idem significare puto, quod sermones conferre, & colloqui. Verba sunt Q. Claudij e primo Annali, putabant eos, qui foris atq; qui in arce erant, inter se commutationes & consilia facere. ubi commutationes, sunt, collationes, cōmunicationesq; ut interpretatur Gellius lib. 17. cap. 2.

Scena 5.

Hem pater.

pag. 27.

Rivius notat in manuscripto esse, ehem pater, utrumq; recte dici probat.

pag. 28.

Omnes sibi melius malle esse quam alteri.

Sententia Euripidis est: apud quem in Medea Pædagogus ita,

*τίς δ' οὐχὶ θνητῶν ἀρτι γνώσεως τόδε,
ὡς πᾶς ἑς ἑαυτῶν τοῦ πέλους μάλλον αἰεῖ.*

Et quis mortalium non? discis hoc modo,

Omnes magis diligere sese, quam alterum.

Notavit hoc P. Victorius in varijs lectio. & Erasmus in Chiliadibus.

Scena. 6.

Huiusce propter consuetudinem.

pag. 29.

Sic legendum esse Erasmus pridem admonuit. Quæ Rivius affert, nimis coacta sunt.

Etenim eam secum rem.

Eam, in unam syllabam coalescit. Georg. Fabricius notat in manuscriptis omnibus legi, Etenim ipse eam rem secum. Verum si, ipse, recipiatur, delendum erit, secum.

Tu quoq; perparce nimium, non laudo.

Priscianus

IN ANDRIA

Priscianus lib. 17. citat, *pernimum non laudo, & addit, per superuacuum esse uidetur: quamuis amplioris significantiae causa potest accipi.*

Hem illic est huic rei caput.

Legitur & huius rei, in manuscriptis quoque Prisciani libris, lib. 12. Cicero pro Flacco. Caput est omnium Graecorum concitandorum, qui cum accusatoribus sedet, Heraclides ille Tenuites. Antiqui tamen datiuo usi sunt, ut scribit Seruius lib. 11. Aeneid. in il lud, O Latio caput. Sic Terentius Adel. act. 4. scen. 2. Plautus Asinaria, Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.

Actus 3. scen. 1.

Ab Andria est ancilla haec.

simonis persona ascribenda. Ab Andria, id est, Andriae Glycerij. Sic Heaut. act. 3. scen. 3. Quid est quod tam a nobis grauiter crepuere fores? id est nostrae. Demosthenes quoque ἄν παρ' ὑμῶν ἰππαστρον dixit, pro ἄν ὑμέτερον.

Quid hic iensisse ait?

31.

Vulgo addito pronomine, se, uersum corrumpunt. quod etiam Glareanus animaduertit, & abesse a manuscripto Georg. Fabricius notat.

Num immemor es discipuli.

Muretus coniuncte, immemores, legit, quomodo etiam in Palatino esse testatur Georg. Fabricius. Ambiguae lectionis diuersam explicationem habes in Commentarijs Interpretum. In tertia sede huius carminis est, proceleumaticus.

Scena 2.

Adhuc

IN ANDRIAM.

Adhuc Archillis quæ allolent, quæq; oportet.

Oportent esse in ueteribus notauit Muretus. Legitur eodem modo apud Priscianum in libello de metris fabularum Terentij & aliorum Comitorum. ubi notat Terentium hic uti trochaico mixto uel confuso cum Iambico. Quid Erasmus de his uersibus senserit, scripto testatus est, sicut & Glareanus. Gouedanus Iambicos octonarios facit. Mihi simplicissimum uidetur, ut dicamus, quatuor primos esse Iambicos senarios catalecticos: ut in primo, sit quinto loco creticus: in secundo, uideo in duas syllabas contrahatur, eo coeundo in unam syllabam, sicut fit in confiteor, act. 3. sce. 5. in tertio, secundo loco sit creticus. Quartus apud Priscianum non tantum in libro de metris, sed & lib. 17. de Grammatica, ita legitur in libris antiquis, ut à Mureto est scriptus, cum in impressis prodare, modo sit date, modo dari, quæ uarietas etiam in uulgaribus Terentij libris inuenitur. In hoc uersu pronomen, ei, quod in Prisciani libris non legitur, una syllaba est, & cum præcedentis uerbi ultima iungitur.

pag. 32.

Date: mox ego huc.

Dimeter catalecticus est, inquit Priscianus: in cuius libris impressis, Date, male cum quarto uersu iungitur, cum secus sit in Corbeiensi antiquissimo. Apud Priscianum quoque, ut in multis Terentij libris, reuertar, scriptum est: sed in primis editionibus Interpretum legitur, reuertor.

Per,

I N A N D R I A M.

Per, æcastor, scitu' puer natu' est.

In principio huius uersus est diæresis: nam ordo est, Percitus æcastor, ait Interpres. In Prisciani libris impressis lib. 14. mendose, percastor, legitur: cū in omnibus scriptis maximo consensu, Per ecastor, inueniatur.

Tibi uideor esse, quem tam apertè.

In alijs, Tibi uideor, quem tam aperte. Goueanus intellexerat, aliquid deesse: feceratq; Tibi uideor ego. quod ego reposui, in ueteribus libris reperitur. Muretus.

Vt metui uidear certe.

Distingue, ut metui uidear. certe,

Credon' tibi hoc, nunc peperisse.

Placet, ut post, nunc, distinguatur: nam & Priscianus lib. 18. hunc locum citans, aduerbium cum precedentibus non sequentibus iungit.

An tute intellexti hoc ad simulari?

Ad simulari, non ad simularier, quod est in alijs, uersus postulat. Hoc etiam Goueanus & Lolgius receperunt.

pagina 33.

Nam qui istæc tibi incidit suspectio.

Suspicio, quod est in omnibus antiquis, & legitur apud Priscianum lib. 15. etiam retineri potest. de quo Georg. Fabricius.

Quia te noram.

Quia te noui, legitur apud Priscianum lib. 17.

Ne hoc posterius dicas, Dau' factum.

CUM

ANNOTATIONES

Cum uersus non constaret, Georg. Fabricius scrip-
sit, Ne tu hoc posterius mihi, Dau factum consilio,
ut pronomibus expressis, uerbum, dicas, intelliga-
tur: utrumuis horum magis placet, quam ut aut Iam-
bicus inter trochaicos, aut trochaicus hypercata-
lecticus constituatur.

Multa concurrunt simul.

Peccare illos, qui hæc Simoni tribuunt, uel ex Inter-
prete perspicuum est, qui notat uerba illa, Inuentum
est falsum, dici secundum id quod senex credit. Go-
ueanus etiam & Lolgius omnia hæc Dauo tribue-
runt.

Nil mouentur nuptiæ.

Sunt nonnulli, in quis Goueanus, qui, moentur, le-
gant: uerum Interpres, mouentur, probat.

Tu tamen idem has nuptias pag. 34.

Pronomen, idem, non est omittendum: quod & In-
terpretes & libri ueteres habent. Monuit hoc etiam
Ruius.

Si impetro, Quid alias malim.

In perantiquo Prisciani libro, qui Corbeie fuit,
& posteriorem de Syntaxi plane integrum habet,
ita citatur lib. 18. Id si impetro, &c.

Atq; adeo in tempore eccum.

Sic etiam Goueanus. Alij ultimo uocabulo sublato lee-
gunt, Atq; adeo in ipso tempore. Certe cum in libris
antiquis addatur, Chremem, idq; Interpres agnoscat,
in principio legendum, in tempore. pag. 35.

See. 3. Te uiso, tunc, an illi insaniant.

Operarum

IN ANDRIAM.

Operarum error est, quod, te uiso, hic legitur: cum,
id uiso, in omnibus libris sit.

Ausculpta paucis.

Donatus Terentij commentator admonuerat, anti-
quos codices habere, Ausculpta pauca. ut scribit Priso-
rianus lib. 18. Georg. Fabricius notat, in Palatino le-
gi, paucas, literæ additione. pag. 36.

Si in rem est utriq;

Sic in Hecyra act. 1. scena 1. Si in rem est Bacchidis.
et act. 2. scena 2. Quod si tu idem faceres, magis in
rem et nostram et uostram id esset. Quare mendo-
se in quibusdam hic legitur, Si in re est.

Id oro te, in commune ut consulas.

Ex manuscriptis hanc lectionem adprobo. Inter-
pres legit, id oro te, in commune consule. Georgius
Fabricius.

Amantium iræ amoris integratio est.

Sic esse in libris manuscriptis testatur Riuus et
Muretus. nec aliter legitur in emendatis Seruij Com-
mentarijs in Eclogam secundã. Apud Charisium est,
reintegratio, sicut et in uetere Terentij libro Vene-
tij edito. Sententiam eleganter explicat Victorius
Variarum lect. lib. 4. cap. 14. Menander ita,

Οργὴ Ἀλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον
Amantium iræ exiguo durant tempore.

De hinc facile ex illis sese emerituum.

Ita hoc uerbo usus est Nepos in uita Attici, Ter-
rentium imitatus. Plautus quoq; Menæchmis dixit,
Quando

ANNOTATIONES

Quando in concionem mediam me immersi miser.

Tibi ita uidetur.

Georg. Fabricius monet ex libris melioribus legendum esse, Tibi ita hoc uidetur.

Si eueniat, quod di prohibeant discessio.

In Commentarijs Donati in lib. 12. Aene. est, quam di prohibeant. Apud Priscianum lib. 18. Non discessio sed dissidium, seu ut est in Corbeiensi, discidium, legitur.

Si istuc animum inducti

Georg. Fabricius mauult, si ita istuc, ut est in Palatino, & reliquis antiquis. Tum istuc primam corripiet, liquefcentibus literis.

pag. 37.

Merito te semper maximi feci.

In per antiquis, maximum, legitur, sicut & supra, act. 1. sce. 5.

Sed quid ait. Ais legendum.

pag. 38.

Sce. 4. Cur non accersitur?

In alijs libris est, Cur uxor nō accersitur? Sed Erasmus annotauit, nomen, uxor, redundare in uersu, & uideri additum ab Interprete: idemq; sibi persuaderi Georg. Fabricius ait.

Tandem agnosti, qui siem.

Goueanus scripsit, tandem nosti. Cognosti, quod est in plerisq; libris etiam retineri possit, ut sit proceuleumaticus loco secundo.

Narro, quæ tu dudum narraſti mihi.

Lege, Narro huic, quæ tu, ex antiquis. Georg. Fabricius.

Quid

IN ANDRIAM.

Quid nam audio.

In quibusdam, *Quidnam audiam? quod imitatione Menandri dictum uult Interpres, τί δὴ ποτ' ἀκούσω;* Georg. Fabricius. pag. 39.

Dum animus iratus est. *Irritatus, lege.*

Quæ tibi dixi, dicam itidem illi.

Legitur, dicam eadem illi, in uetustis, ut nota Georg. Fabricius. Scripsit ita Goueanus. Interpres utrunq; agnoscit.

Scena 5.

Tam nulli consil.

pag. 40.

Lege, consili uel, consilij, quomodo in libris antiquis scribi solet, ut duo ij per σωίχησι in unam syllabam coeant.

Sed inultum id nunquam à me auferet.

Nimum fastidiosus est in hoc probando Riuius, quod ipse quoq; in libris perantiquis inuenit.

Nunci euito hoc malum.

Hanc lectionem uersus comprobat, Quare Goueanus eam iam pridem recepit.

Nec de me equidem.

Sic est etiam in uetere Veneto: pro quo in alijs legitur, nec quidē me. Cicero lib. 6. Att. Quid illo fiet, quem reliquero, praesertim si fratrem? quid de me autem, si non tam cito decedo?

Hem quo fretu' sim.

pag. 41.

Ita plane scribendum, nisi uelis cum Erasmo dicere, hem, extra metrum addi.

Quid meritis es?

C

Sequitur

ANNOTATIONES

Sequitur Muretus antiquos libros Terentij, in quibus hoc modo scriptum est. Priscianus lib. 18. legit, quid meritus? pro, quid meruisti? quod notauit Riuus Donat. in li. II. Aen. quid meritis? cuius nos Geor. Fab. admonuit. Si Mureti lectionē sequaris, quæ est etiam in libris à Goueano & Lolgio emendatis, tota scena constabit Iambicis octonarijs. Alij ex ultimis quatuor trochaicos catalecticos faciunt: sed non sine mutatione quorundam uerborum.

Hei mihi, cur non habeo spatium.

Cum non habeo spatium, etiam legi potest ex Palatino & alijs quibusdā antiquis. Plautus Menæchmis, Hei mihi Cum nihil est, qui illi homini diminuam caput. Actus. 4. Scen. I. pag. 42.

Hocine credibile est, aut memorabile.

Cum primi huius scenæ uersus absq; mutatione incertum genus carminis concludi non possint: neq; inter Erasmus, Goueanum & Glareanū de illis conueniat: Muretus maluit ueterem scripturā cum fide proponere, quàm eam ad uersus rationem mutare.

Quis tu es? qui mihi es?

Qui mihi es, uel, quis mihi es? pro quo etiam, quid mihi es? legi annotauit Georg. Fabricius.

Quid tandem.

Αγανάκτησις quædam Pamphili est, per repetitionem eius quod Charinus dixerat, Tandem inuenta est causa. Georg. Fabricius monet scribendum esse, Quid tandem? ut in prima Tusculana, iam mallem Cerberum

rum

IN ANDRIAM.

num metueres, quam ista tam inconsideratè diceres?
A. qui tandem?

Etiam nunc me seducere istis dictis.

Pro seducere in quibusdam libris est subducere.

Quid istuc? pagina 43.

Quid istuc est? legendum.

Qui tuum animum.

Interpres monet legi etiam, cum tuum animum
quomodo esse in omnibus fere antiquis Riviis testat
tur.

Non tibi latis esse.

Hoc longe melius esse, quàm, nonne tibi, quod in
alijs inuenitur, non dubito quin omnes perspiciant
ut taceam uersum ita flagitare, qui est octonarius tro
chaicus catalecticus.

Quid istuc tam mirum? de te exemplum.

Non displicet hæc subiectio, quæ ex antiquis libris
descripta est. Interpres tamen, & multa uetusta hæ
bent, Quid istuc tam mirum, de te si exemplum ca
pit. Atq; ita uel d in, quid, eliditur, uel prima in, istuc,
corripitur. Scio: coactus tua uoluntate es.

Si pronomen, tu, quod in multis libris inuenitur,
admittas, & legas, tu coactus; tum loco tertio erit
creticus.

Nondum scis.

Palatinum, Nondum etiã scis. etiam pro adhuc, ut in
Hecyra, Mane nondum etiam dixi id, quod uolui. Si
etiam, recipiatur, tertio loco erit anapestus, & scio,
in unam syllabã cõtrahitur, postea absorbetur. Geor.
Fabricius.

ANNOTATIONES
Ut dicerem esse ducturum.

Me esse ducturum, legitur in Palatino, & ueteri Veneto. estq; quarto loco creticus.

Quis homo istuc? Dauos. Dauos? Dauos oia.

Goueanus cum in ueteri exemplari inuenisset, Quis homo istuc? P. Dauos. C. Dauos? P. Dauos interturbat omnia: uerbū, interturbat, quod ex interpretatione irrepsisse uidebat, sustulit: eoq; sublato uersum diuine restituit, etiam Mureti iudicio. pag. 44.

Tuum est, si quid præter spem euenit.

Pronomen, quod in omnibus antiquis additur, non est negligendum. Itaq; in principio, Tuum est, in unā syllabam contrahitur, ut censuit Riuus.

Vel melius tu aliud reperi.

Qui, tute, legunt, uersus rationem minime ducunt.

Hem, st, mane: crepuit à Glycerio ostium.

st, silentij nota à ueteribus auctoribus sæpe usurpata, ab imperitis passim è libris deleta fuit, alia substituta. Nam quemadmodum hic scripserūt, sed, ita in Phormione act. 5. scena 1. pro ea, est, legebatur, ante quam uiri docti ex Velio Longo eam notam restituerent. Apud Plautum quoq; ubi scribendum erat, st, modo at, modo ast, modo si, legebatur. Deniq; apud M. Tullium duobus locis, epist. 24. lib. 16. Fam. & lib. 2. de Orat. Vulgo scriptum est, si, ubi Paulus Manutius, homo ingeniosissimus, nobis hanc silentij notam restituit. Sce. 2. pag. 45.

Quid est? Orare iussit, si se ames, hera, iam ut.

Cum

IN ANDRIAM.

Cum illud, quid est, optime quadret ad finem uer-
sus precedentis: & particula, ut, non solum in opti-
mis Terentij, uerum etiam in omnibus Prisciani li-
bris inueniatur lib. 12. nulla causa est cur frustra in-
geniosus esse uelis.

Siccine me, atq; illum opera tua nunc miseros
solicitarier. Si retineas solicitariet, acatalectus in-
ter catalecticos ponetur. Goueanus, solicitari, scrip-
sit, atq; ita esse in libris antiquis testatur Glareanus.

Valeant, qui inter nos. pag. 46.

Valeant, hoc est, ita, à nobis discedant, ut nunquam
ad nostrum reuertantur aspectum, inquit Seruius in
lib. II. Aen. Graece est, ἐγγέτωσαν quod ueteres quis-
dam Grammatici exponunt,

μὴ φθορᾶς ἀπὸρχέσθωσαν.

Quis uideor?

Quis tibi uideor? citatur à Prisciano lib. 17. ubi do-
cet quis, hic pro qualis dictum esse.

Fortis es. Ita est in libris antiquis. Si uersum ca-
talecticum esse uelis, poteris in dimetiendo elidere s
in fortis, ut sit, forti' es.

Scio quid conere.

Hec uerba à nonnullis Charino, in manuscriptis
Pamphilo tribuuntur. Sed non esse Pamphili, ex sub-
iectis ostenditur, ut Interpres ait. Georg. Fabricius.

Eho impudens, non satis habes. pag. 37.

Alij addito pronomine in principio legunt, Eho
tu impudens. sed cum Mureto faciunt Prisciani librè

C 3 omnes

ANNOTATIONES

omnes, lib. 5. ubi in manuscriptis nostris legitur, non satis est.

Parumper opperire hic.

In alijs est, opperire me hic, ut sit uersus acatalcætus. Miror qui Glareano in mentem uenerit, ut scriberet, hunc uersum ante ultimam syllabam habere anapestum quod secus esse uel pueri uidēt. See. 3.

Nilne esse proprium cuiquam? pag. 48.

Ex Lucilij Satyrarum lib. 27. Nonius citat, cum sciam Nihil esse in uita proprium mortali datum.

Scena 4. pagina 49.

Ex ara hinc sume verbenas tibi.

Verbena proprie est herba sacra, sumpta de loco sacro Capitolij, qua coronabatur Fœtiales & Pater patratus fœdera facturi, uel bella indicturi. Abusiue tamen etiam uerbenas uocamus omnes frondes sacras, ut est laurus, oliua, uel myrtus: ut Terentius, Ex ara hinc sume uerbenas. nam myrtum fuisse Menander testatur, de quo Terentius transtulit. Hæc Seruius in 12. Aen. Plura lege apud Georg. Fabricium.

Quia, si forte opus ad herum.

Goueanus primum scripsit, Quia si forte opus sit ad herum iurandum mihi: quomodo plane in uetere Veneto legitur. Verbum, sit, addi in manuscriptis testatur Georg. Fabric. Riuius etiam obseruauit Interpretem legere, iurandum, non iusiurandum. Plautus Cistel. Abi quare ubi tuo iurando satis sit subsidij.

Vt liquido possim.

Interpres

IN ANDRIAM.

Interpres hoc male exponit. est enim liquido iurare,
ita uerè iurare, ut ne peieres. q̄ Græcis est εὐορκεῖν,
Ouidius lib. 4. de Ponto. Te quoq; idē liquido possim
iurare precari. Ne quid uostrum remorer.

Ne quid, est in uetere Veneto, id est, ne in aliqua re,
ὡστε μηδὲν ἐμποδῶν εἶναι τῶν ὑμῖν συμφέροντι.
In alijs est, ne quod. Eadem diuersitas est in manuscrip-
tis Prisciani lib. 8. Scen. 5. pag. 50.

Quid illic hominum litigant?

Sic plane est in nostris manuscriptis apud Priscia-
num li. 17. Plautus Rudente, Pro di immortales, quid
illic est sceparnio Hominum secundum litus?

Quem igitur rogem?

Pronomen, ego, quod nonnulli addunt, locum non
habet, nisi septenarium facere uelis.

Concede ad dextram. dexteram, scribendum.

Mirum uero, impudenter mulier si facit.

In alijs omnibus additur, meretrix. Est q; comicum
parelcon. Turpilius Demiurgo, Mulier meretrix
quæ me questi causa cognouit sui. Plautus Stichus,
Nimioq; sibi mulier meretrix repperit odium ocys
Sua immundicia, quàm in perpetuum ut placeat mun-
dicia sua. Muretus ideo sustulit, quia uersus id re-
ijcit: Qui retinent, partim septenarium faciunt, par-
tim octonarium catalecticū, producta penultima in,
meretrix. pag. 51.

Vestri. D. Cuius vestri?

Sunt qui legāt, cuius? nostri. quomodo est in libris
C 4 impressis

ANNOTATIONES

impressis Prisciani lib. 17. sed scripti ibi quoque habent, cuius uestri; Goueanus scripsit, cuius nam?

Ut tu scis sciens. sis sciens, legendum.

Audiui iam omnia.

Georg. Fabricius notauit in optimis libris, iam, abesse. quod tamen in uersu fere necessarium est. In ijs quæ sequuntur, ane tu omnia? magna uarietas est. Apud Interpretem in libro antiquo ita legitur, Abne tu omnia. aut, ne pro an legitur: aut, ne tu omnia, ut ne producat, & accipiatur pro non.

Sed est Simo intus? D. intus est. pag. 52.

Ita legendum esse iam pridem Erasmus uidit: cuius sententiam non solum Muretus, uerum etiam Goueanus & Glareanus secuti sunt. Georg. Fabricij censuram de his uersibus in eius Castigationibus legere poteris.

Ne me attingas sceleste.

Octonarius est inter senarios, nisi uelis cum Goueano legere,

Ne me attingas sceleste. si pol Glycerio

Non omnia hæc. D. echo inepta, nescis. M. quid sciam?

Putat enim illud, quid sit actum, interpretis esse, non auctoris. Georg. Fabricius probat, quid sciam? ut sit, qui, pro, unde, uel ex quo. Sce. 6.

Quæ se inhoneste optauit parare.

Probus, parere, agnoscit, ut notauit Riuius. eodem modo in optimis libris antiquis citatum inuenio apud Priscianum lib. 16. quod si recipias, tum, sese, legendum

IN ANDRIAM.

dum erit. Dittas scriptum fuisse à Terentio hic, & in Heaut. bis, primus animaduertit homo ingeniosissimus Antonius Goueanus: ut quomodo à diues diuitias, sic à dis dittas formemus. Certe uersus plane, dittas, requirit nisi duram elisionem facias.

Quam in patria honestè paupera.

Paupera, cum in multis Terentij libris inueniatur, & à Plauto usurpatum sit, non est reijciendum. Probus tamen, & Seruius, & Priscianus, hoc loco fœminum in er dixisse Terentium scribunt, ut obseruauit Georg. Fabricius.

Nos ne sic ut quimus aiunt.

Particulam, sic, non esse omittendam Riuius, Geor. Fabricius & Glareanus monuerunt. Additur etiam apud Priscianum lib. 18. in optimo exemplari, quod Corbeia fuit.

Haud auspicato huc me appuli.

Attuli, quod Georg. Fabricius apud Priscianum lib. 15. in duobus manuscriptis offendit, ego in septem inueni. Quare non est dubium, quin Prisciani temporibus ita in Terentij libris fuerit, & nostri inde sint emendandi. Plautus Amphitruone, Ego sum Iouis dicto audiens: eius iussu nunc huc me affero.

O optime hospes.

Antea cum hic locus ita legeretur, Optume hospes pol Crito antiquum obtines: Erasmus, qui uersum non constare animaduertit, ex, optume, fecit opportunè. Goueanus addidit morè. Muretus, unica literula

C 5 adiecta

ANNOTATIONES

adiecta (quæ quam facile à librarijs omitti potuerit, nemo non uidet) locum pulcherrime emendauit.

Actus 5. Scena 1.

pag. 54.

Imo enim quâ maxime abs te oro atq; postulo.

Goueanus mutato ordine scripsit, abs te postulo atque oro: quod Georgius Fabricius è manuscriptis probat.

Remittas iam me onerare iniurijs.

Remittes, pro remittas, perperam in antiquis. Remittas autem, pro mittas dictum est. Horat. lib. 2. Car. Oda. II. Quid bellicosus Cantaber & Scythes Hirpinae Quinti cogitet, Adria Diuisus obiecto, remittas Quærere. Georg. Fabric. Sce. 2. pag. 56.

Meo præsidio, atq; hospitis. S. quid ilud mali?

Apud Priscianum lib. 17. legitur, Meo studio, atq; hospitis, etiam in manuscriptis. sed Trochaicus repugnat, qui in nostris libris, in quibus, ilud scribitur, bene habet. Nam auctore Sex. Pompeio, antiqui in hoc pronomine literam non geminabant.

O noster Chreme. Chremes est apud Priscianum lib. 12. Id enim uero hic nunc abest.

Georg. Fabricius legit, hinc nunc abest, ex emendatioribus. Plautus Stichus, Id abest, aliud nihil abest.

Mihi ne? S. tibi ego.

Tibi ergo, legendum. nam & Priscianus lib. 16. notat, ergo, hic expletium esse. & lib. 18. ita scribit. Attici δ' δὴ, πρᾶτληρωμαλικὸν accipiunt. Plato ἑμαίω, σφοδρὰ γὰρ δὴ μέμνημαι.

Nostris

IN ANDRIAM.

Nostris quoque frequenter, ergo repletiui loco accipiunt. Terentius in Andria, Mihi ne tibi ergo. Sic enim locus ille restituendus est nostro Corbeiensi. In dime-
tiendo uersu ultima in, tibi, non eliditur.

Non tu dixti esse inter eos. pag. 57.

Dixti, non, dixtin' quod in alijs est, uersus flagitat.

Nescio quis senex modo venit.

Rinius ex libro antiquo, et Nonio legit, qui senex. idque Georg. Fabricius probat, quod simile sit illi Plautino ex Vidularia, Nescio qui seruus est myrteta pro-
siluit modo.

Sublimem hunc intro.

Georg. Fabricius scripsit, Sublimem intro hoc ra-
pe. ut sit uel generis mutatio, Comicis familiaris: uel,
hoc, aduerbium, ut, Hoc tunc ignipotens caelo descen-
dit ab alto.

Age nunc: iam ego pol hodie.

Potest etiam distinguere post, Age: ut nunc iam con-
iunctim hic efferatur, sicut alijs locis permultis.

See. 3. Ingentem confidentiam. pag. 58.

Sic etiam Goueanus, intellecta particula, o, quam alij
addunt.

Num eius color pudoris signum.

Hoc modo scripsit etiam Lolgius, itaque uersus po-
stulat, nisi cum Glareano, Vide num eius, in anapa-
stum cogas. Sed multa passim ab Interpretibus incul-
cata leguntur. Tamen hanc habere. pag. 59.

Manuscripta, habere cupiat. et non paulo grauius
est

ANNOTATIONES

est cupiditatis uerbum, quàm studij. Geor. Fabric.
Sed quid ago?

Scripsit ita quoq; Lolgius. sed Interpres, qui nota-
uit hic eclipsin esse per aposiopesin, legit, Sed quid
ego? Cur meam senectam.

Senectam, non senectutem, uersus omnino flagitat:
quod etiam Goueanus animaduertit. Glareanus, qui
hoc non uidit, huius, monosyllabum facit.

Attamen dicat sine.

Manuscripta, at tandem dicat sine. Tandem pro ta-
men apud Comicos ponitur frequentissime. Georg.
Fabricius.

Hanc amittere.

Hoc etiam Goueano acceptum ferendum. In alijs,
in quibus legitur, hanc uis amittere? syllaba in uersu
redundat, quod Erasmus quoq; obseruauit.

Pro peccato magno paulum.

Paulum, non paululum, uersus trochaicus requirit.

Scena 4. Aecere is est. pag. 60.

In alijs, in quibus est, & certe is est, uersus, qui de-
bet esse trochaicus catalecticus, uitiose legitur: quem
ut emendaret Erasmus, is, detraxit. Goueanus, ecere,
scripsit, quod est aduerbium iurandi, ac si diceret,
per ædem Cereris, ut, ecastor, per ædem Castoris, au-
ctore Sex. Pompeio. Utitur eodem Phor. act. 2. sce. 1.
& Plautus saepe.

Saluos sis Chreme.

Ruius ex Interprete scripsit, Saluos sis Crito.

Mene queris? pag. 61.

Qui

IN ANDRIAM.

Qui men' scribunt, uersum corrumpunt. Quare
Glareanus putauit in fine mutandum esse ordinem,
ut legeretur, ciuem hinc.

Cr. Sanu' un' es.

Sanu' es, legendum, pro, sanus ne es.

Sycophanta. Menander γεργῶν,
καὶ συκοφάντης εὐθύσ' ὁ ῥ' τειβώνιορ
ἔχω καλεῖται, καὶ ἀδικούμι. Ὁ τύχη
Cui uestis squalida, sycophanta dicitur
Statim, quamuis patiatur ipse iniuriam.

Itane uero obturbat. pag. 62.

Quod Interpretes monent subdistingui posse, id
Goueano minime placet, qui uero obturbare expo-
nit, ueritati obstrepere.

Ramnium se aiebat esse.

Ramnium, lege. Græci dicunt, ῥαμνοῦσι ὁ ἦ
Ἰν δῆμορ cum aliquem ex Atticæ pago Rhamnunte
significant. Si quis autem à Marathone stadia sexa-
ginta Oropū uersus per litus progrediatur, ei Rhana-
nus occurrit: ubi ὁ hominum sunt ædes, ὁ Nemesis
deæ fanum, auctore Pausania.

Vtinam id fiet.

Erasmus legit, id sit, ὁ putat esse scazontem ca-
talecticum, cum sit octonarius acatalectus. Glareanus
notat, in uetustis libris esse, sit id.

Quid tu? Quid ais?

Hoc non tantum propter elegantiam, uerum etiam
propter uersum placet. Nam si, quid tu ais? legas, ut
est

ANNOTATIONES

est in alijs, uersus iacebit.

pag. 63.

Næ istam multimodis tuam inueniri.

LECTIO Bembi non sine causa à doctissimis quibusq;
recepta est. Veteres enim multimodis pro multis mo-
dis dicebāt. Cicero in Oratore, Sed quid ego uocales
sine uocalibus sæpe breuitatis causa contrahebant,
ut ita dicerent, multimodis, uasargeteis, passicrinibus
tectifragis. & lib. 3. de Oratore citatur ueteris poe-
tae uersus, Multimodis sum circumuentus, morbo, ex-
ilio atq; inopia. Lucretius etiã sæpe hac uoce utitur.

Dignus es cum tua religione odio.

Ita citatum legitur quoq; apud Nonium. Sed, odium,
quod est in libro Palatino, quodq; Interpres agno-
scit, nõ displicet. ut odium per metonymiam pro odio-
oso & inuiso usurpetur. Nam & Plautus Rudente,
senem deorum odium atq; hominum uocat. & Trucul-
lento, Haha, hercle quieuit, quia introiuit, odium.

Cum ego polsim in hac re medicari mihi.

Riuus notat, in quibusdam legi, egomet, idq; magis
probat: sed Geor Fabricius scribit in Palatino etiam
esse, ego: quod in uersum quadrat, etiamsi litera m in-
cum, exteratur.

Quod quæris Pasibula.

Verbum, est, intelligitur, non exprimitur in uersu.

Scilicet. Ch. Dos, Pamphile, est decem ta.

In alijs est, id scilicet: cum Mureto facit Interpres
& Lolgius. Quod sequitur, Dos, Pamphile, est, à mul-
tis male collocatur, ut notauit etiam Glareanus. Hoc

amplius

IN ANDRIAM.

amplius Interpres non legit, Pamphile; sed aut Pamphili, quod est in libro antiquo, aut Pamphilo, ut Goueanus scripsit. Haud ita iussi. pag. 64.

Nescio quem Donatum Glareanus habuerit, cuius testimonio affirmat hic legendum esse, At ita iussi. Ex impressis quidem certe commentarijs quilibet uidere potest, Interpretes sine distinctione legisse, Haud ita iussi. Nam cum Pamphilus dixisset, non recte uinctus est, negans eum iuste uinctum esse, pater cum filio iocans, illud, non recte, refert ad uinciendi diligentiam, atq; ait, se non ita iussisse, scilicet, ut non recte, hoc est, non diligenter uinciretur, cū quadrupedem constringi iussisset, ut illi scribunt. Scen. 5.

Non hoc putare uerum. pag. 65.

Versus hic & in Goueani libro ita scriptus est iambicus octonarius acatalectus. In alijs, in quibus legitur, Non putare hoc uerum, est trochaicus catalecticus. In sequentibus etiam uersibus non eodem ordine semper uerba in omnibus libris collocantur.

Quid illuc gaudi est?

Ex sequentis scenæ initio perspicitur satis hæc non posse Dauo tribui. Scen. 6. pag. 66.

Ego ut quod sum nactus mali.

In alijs legitur, ut, quod sim nactus mali. Nancisci malū hic dicitur, ut apud Græcos τυγχάνειν τιμωρίας deco qui pœnas dat. Deinde in libris antiquis legitur Quam ego illud, quod tibi euenit. Sed Geor. Fab. pro nomē, illud, temere adiectū putat, cū à Palatino absit.

Nec

ANNOTATIONES

Nec mora ulla est quin eam uxorem ducam.
 Georg. Fabricius e' Palatino legit, quin iam uxorem ducam.

Age me in tuis secundis.

Sententia sumpta est ex hominum uita, si quem admonemus, ne prosperis rebus elatus, ueterem nostri memoriam abijciat. Sophocles Oedipo Coloneo,

Ευδαίμονες γένοιθε, καὶ ἀπ' εὐπραξία
 μὲμνησέμεν

Sitis felices, atq; in rebus prosperis
 Memores mei.

Propera, accersite, hinc qui auferant.

In uetere Veneto, & alijs antiquis est, properere, quod Georg. Fabricius putat esse uerius. Sic Heaut. act. 2. sce. 2. Abi dum tu Dromo illis obuiam properere. & Hecy. act. 5. sce. 3. Propere curre ad Pamphilum.

IN EVNVCHVM TERENTII,

M. Antonij Mureti

ARGUMENTVM.

Cuius quidam Atheniensis filiam, cui Pamphila, & filium, cui Chremeti nomē erat, habuit. ex ijs Pamphilam adhuc infantulam praedones rapuerunt e' Sunio, & mercatori cuidam Rhodio uendere: qui, Rhodum aduectam, meretrici, quā amabat, dono dedit. haec acceptam puellam pari cura ac studio, cum Thaide filia coepit educere: nemo ut esset, qui

IN EVNVCH.

qui non utranque ex ipsa genitam esse arbitraretur.
 Thais, quæ grandiuscula erat, cum ad eã ætatem per-
 uenisset, ut uiris placere posset; maternam, ut fit, ui-
 uendi rationem insecuta, cum hospite quodam Athe-
 nas uenit, qui eam postea moriens heredem reliquit.
 interea miles Thraso nomine, ad eam adiecit animũ,
 cumq; cum ea per aliquod tempus consueuisset, in
 Cariam profectus est. Thaidis mater per eos dies ui-
 tam cum morte commutauerat: fraterq; ipsius Pam-
 philam uenalem proposuerat, sperans eam, quod &
 formosa esset, & fidibus sciret, præclare à se uendi-
 tum iri. forte accidit, ut eo ipso tẽpore Thaidis ama-
 tor miles esset Rhodi: qui, harum omnium rerum in-
 sciis, Pamphilam emit; ut esset, quod amicæ, Athenas
 reuersus, dono daret. Thais, profecto milite, aliam
 conditionem quæsierat, adiunxeratq; sibi Phædriam,
 adolescentem Atheniensem, Lachetis filium. inaudiue-
 rat interim etiam aliquid de Pamphila; iamq; cũ frã-
 tre ipsius Chremete aliquoties collocuta, eò peruene-
 rat, ut non dubijs indicijs intelligeret, sororem illius
 esse, quæ secũ in maternis ædibus educata foret. Sum-
 mopere cupiebat igitur occasionem sibi aliquam da-
 ri, qua Pamphilam suis restitueret, eodemq; facto &
 puellam summo afficeret beneficio, & propinquorũ
 illius amicitia fortunas constabiliret suas. Redit mi-
 les: sed cum cognosset de amore Phædriæ, puellam se,
 nisi eo repulso, daturum negat. Thais, quid ageret,
 nescire: nam & Phædriam amabat ex animo, & Pam-
 philæ

D

philæ

ANNOTATIONES

Phila recipienda gratia quiduis sibi faciendum putabat. tandem, cum speraret, se postea facile consilium suum ei ipsi, cuius animum offenderet, probaturam, Phedriam, ut militi gratificaretur, excludit. postridie accersito ei, atque aegrescenti, tandem se purgat, multisq; precibus ab eo impetrat, ut per biduum, priores partes habere Thrasonem sineret: ubi primum eripuisset puellam, nihil sibi cum illo amplius fore. Phedria, ut huius bidui molestiam equiore animo ferret, rus sibi abeundum esse statuit: itaque abiens, mandat Parmenoni, ut eunuchum & Aethiopissam ad Thaidem, cui eos emerat, duceret. Pamphilam, cum ex aedibus Thrasonis ad Thaidem deduceretur, conspicatus in uia Phedriae frater natu minor, Cherea ita eius amore flagrare coepit, nihil ut pensi haberet, dum ea potiretur: neque prius conquieuit, quam, eius rei causa, ad Thaidem pro eunucho deductus est. quid plura? Thaide ad coenam cum milite profecta, uirgini à Cherea per uim uitium offertur. turbae undique mirabiles, donec, tota re patefacta, Thais à Lachete in fidem & clientelam recipitur, Cherea agnitam Pamphilam ducit uxorem, Thraso diu illusus, tandem in amoris meretricij partem, Gnathonis parasiti opera, admittitur.

ANNOTATIONES.

In inscriptione notatur hanc Comœdiam iterum actã (nam quod in multis libris est, acta secunda, imperitiæ ascribendum) M. Valerio, C. Fannio Coss. An. ab V. C. D X C II. Coss. fuerunt, M. VALERIVS.

M. F.

IN EVNVCH.

M. F. M. N. MESSALLA, C. F. ANNIVS. C.
 F. C. N. STRABO. Gellius lib. 2. cap. 24. refert
 elegans S. C. quod his Coss: factū est, & ad ludos Mo-
 galenses, quorū hic mentio, pertinet. pag. 69.
 Si quisquam est, qui placere se studeat bonis.

Aemilius Ferrettus Iurisc. Goueanum suum admo-
 nuit, quā plurimis, hic duas distinctas esse uoces:
 sensumq; esse, Si quisquam est, qui suum studium eò re-
 ferat, ut bonis potius, quā plurimis placeat, & ta-
 men multos non ledat, & c. ut particula potius, subin-
 telligatur, quemadmodum in illo Plauti Rudente, Cer-
 tum est moriri, quā hunc pati lenonem in me gras-
 sari. idq; Græcorum imitatione. Homerus Odys. 17.

Ἀντὶ ἔχοντ' ἄσπε βούλομαι ἐπικυρέμεν, ἢ τινα τῶδε.

His te malo frui donis, quā quemlibet horum.

Intelligitur enim ἄλλων, sicut in illo Sophoclis, Aiace,

Ἐμοὶ πικρὸς τίθεικερ, ἢ κείνοισιν ἄλυκός.

Mihi acerba magis, quā grata mors illis fuit.

Quod item Terentius post singularem infert plu-
 ralem, in his poeta hic, id quoq; Græcorum imitatio-
 ne factum esse docet Priscianus lib. 17. ubi simile ex-
 emplum ex Sophoclis Antigona adducit.

Existimavit esse, sic existimet. Ex glossemate
 alicuius barbari, & inepti magistri irrepserat in
 hūc uersum uox, sciat. id collegi primū ex uetere Ve-
 neto, & quatuor manuscriptis: in quibus erat, Existi-
 mauit esse, sic existimet, sciat, præsumat. ut, appareret
 primū uerbū Terentij esse, reliqua duo ex eodē fonte

ANNOTATIONES

manasse. Sed & in libro uiri clarissimi Petri Bembi
locus hic totus ita scriptus, uti eum nos emendauimus,
legitur. Hæc Muretus.

Quia læsit prior.

Sic est in antiquis: in quibusdã legitur, prius: quod
esse in Palatino, monet Georg. Fabr.

Et easdem scribendo male.

Legitur aliter, & eas describendo, quod mihi semper
placuit. Nam Terentius aduersarij dispositionem reprehendit,
ut in exemplo subiecto cognoscitur. Describere autem Latini
uocant interdum quod Græcis est. διατάττειν, id est, ordinare,
collocare. Lysander apud Xenophon. in Oeconomico, πολλὸν
μαλ' ἂν γὰρ αὐτῷ καταμετρήσαντο σοὶ καὶ διατάξαντο
ἐκείνα τούτων. Cicero de Senectute, Tum eum dixisse,
mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius,
à quo essent illa dimensa atq; descripta.

Atq; in Thesauro scripsit.

In Thesauro, id est, in Comœdia hoc nomine inscripta:
quam etiam de Menandro transtulit. nam Menander
Ἰπποκράτης non semel à Stobæo citatur. Georg. Fabricius
ex Palatino legit, à thesauro, ut sit genus loquendi simile
illi in Cluentiana, Non modo dicendi ab reo, sed ne surgendi
quidem potestas erat.

Prius unde petitur.

Illic qui petit, est petitor ὁ δῶκτορ, is unde petitur,
ὁ δῶκτορ, ὁ δῶκτορ, reus, cuius res agitur. Cicero li. i.
de

IN EVNVCH.

de Orat. Ut illi unde peteretur, uetus atq; usitata exceptio daretur.

Quæ nunc condonabitur.

Sic plane Interpres, idemq; lex carminis requirit. Genus loquendi antiquum est. Afranius Fratrijs, Id aurum me condonat. Plautus Rudente, Mihi tribolū obeam ne duis, condono te. Sic deniq; Terentius ipse Phorm. act. 5. scen. 8. Argentum, quod habes, condonatus te. Quocirca Glareanus sine causa hac locutione offensus legendum putat, condonabimus.

Act. I. Sce. I. Quid igitur faciam? pag. 71.

Hec è Menandro expressit, ut monuit Interpres. Fuisse autem Cherestrati uerba ad Dauum cognoscitur ex Persio Sat. 5.

Nil prius neq; fortius.

prius pro melius, utilius, antiquius, inquit Charisius. Sic apud Græcos, τὸ βέλτιον καὶ τὸ πρῶτον, πρῶτον τῆ φύσει δοκεῖ. id est, quod melius est, ac honore dignius, uidetur prius esse natura, ut scribit Aristoteles in Categorijs.

Neq; perficies nauiter.

Goueanus & Riuius notarunt legi etiam, pertendes: in quam significationem dixit Heaut. act. 5. scen. 5. Video non licere, ut cœperam, hoc pertendere. Geor. Fabricio bona uidetur lectio, quæ est apud Charisium, neq; pol tendes nauiter. quod tendere, ut ait, nauticum uerbum proprie usurpetur, cum etiam nauiter, auctore Festo, à nauis uelocitate dictum sit.

D 3 Proin

ANNOTATIONES,
Proin tu, dum est tempus.

Muretus continuatam esse hanc Parmenonis orationem non dubitat: ideoq; interiecta personarum nomina sustulit. Totum locum eleganter expressit Horatius lib. 2. Sermonum, Sat. 3.

Suspersiones, inimicitiae.

Ita Goueanus. In alijs est, suspiciones, secunda producta, ut alibi. pag. 72.

Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non.

Priscianus lib. 17. hanc orationem sic perficit, Egone illam digner aduentu meo, quæ illum preposui mihi? quæ me spreuit? quæ non suscepit heri? Interpres paulo aliter.

Sentiet qui uir siem.

Georg. Fabricius ex Palatino legit, sentiat. & scribit minitanti aptiorem esse modum potentialem, & tempus presens. Ita Cicero ad Brutum, Sentiat nec Senatui consilium, nec populo R. deesse uirtutem.

Et te ultro accusabis.

Georg. Fabricius legit, accusabit, ut ad Thaidem referatur.

Indignum facinus.

Aliter, o indignum facinus: sed, o, nisi absorbeatur, superest, & saepenumero intelligitur.

Viuus uidensq; pereo.

Nonne dictum & prouerbij more, quod est imitatus Lucretius lib. 3. Mortua cui uita est prope iam uiuo atque uidenti. Cicero pro Quintio, Huic accubissimum

IN EVNVCH.

bißimum uiuo uidentiꝫ; funus ducitur. Hæc Georg. Fabricius. Bene autem hæc coniunguntur, sicut apud Grecos βλέπων idē est quod ζῶν. Sophocles Aiace,

Εἰ γὰρ βλέποντος μὴ δῶν ἡ δὴ μὲν κρατῆρ,
πάντως θανόντος ἄρξομεν, κ' ἂν μὴ θέλῃς.

Nam si in nostra potestate haud uiuum habuimus,
At mortuo, etsi nolis, imperabimus.

Si nequeas paululo, at quanti queas.

Aliter, at quanti queat. sub. fieri. genere loquendi usi-
tato apud Comicos. Quod ut non improbem addu-
cor auctoritate librorum manuscriptorum Prisciani:
qui lib. 17. queat habent.

Sed ipsa egreditur.

Legendum consentientibus codicibus, eccia ipsa,
uel per σηνί ζῆσιρ comicam, eccipsa, quomodo eccil-
iam in Aulularia, & eccistam in Curculione apud
Plautum. D. autem eliditur, ut apud Lucretium lib.
3. Ut quod alijs cibus est, alijs suat acre uenenum.
Georg. Fabricius. pag. 73.

Thaidis ἡθῶ Menander in prologo fabulae eius
nomine inscriptae elegantissimis uersibus expressit,
quos Plutarchus in Commentario de audiendis poe-
mtis refert hoc modo,

ἔμοι μὲν δὲν ἄφθε τοιαύτῳ θεά:
Ἐρασείαν, ὦραι αὖν δὲ, καὶ πιθανὴν ἄμα,
Ἀλικῶσαμ, ἀποκλείδου, αἰτῶσαμ πυκνὰ,
Μηλέως ἔρωσαμ προσωιδμένην δ' αἰεί.

D 4

Talena

ANNOTATIONES

Talem mihi meretricem fac, canas dea:
Quæ audax sit, & pulchra, & faciat fidem simul,
Sit iniusta, excludat, petatq; plurima,
Cum neminem amet, id perpetuo fingat tamen.

Actus 1. Scena 2.

Hem, tun' eras mi Phædria, Qui hic stabas?

In alijs, ehem tune hic eras mi Phædria? quæ Senæ
rio conuenire sine elisionibus non possunt. Legitur
etiam, Quid hic stabas? & in, quid, eliditur d.

Cur non recte introibas. recta, legendum.

Aut quia sum apud te primus.

Sum primus, id est, plurimi fio, & præ cæteris di-
ligor. εἰώθηται ὅτι οἱ πολλοὶ εὐὲν ἐνπιμότεροι, καὶ
μᾶλλον ἀγαπωμένοι ὑπ' αὐτῶν, πρῶτερον πρὸ
αὐτοῖς φάσκον εἶναι hoc est, Multitudo consuevit,
quos maiore in pretio, ac præ ceteris caros habet,
eos dicere, apud se priores esse, auctore Aristotele.

Vtinam esset mihi Pars æqua amoris

Simile est uotum illud apud Theocritum Idyllio. 12.

Εἰδ' ὅμαλοι πνεύσειαν ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἔρωτις

Νῶϊν. id est. Atq; utinam spirent in utroq; Cupidi-
nis æstus Aequales.

Ne crucia te obsecro anime mi, mi Phæd.

Sic Interpretem legisse uerba eius arguunt. In alijs,
in quibus unum, mi, tantum legitur, uersus claudicat:
quem ut Erasmus perficeret, tete, scripsit: Gouernus,
dis crucia.

M. lera præ amore exclusit hunc foras.

Georg.

IN EVNVCH.

Georg. Fabricius è manuscriptis, & Interprete legit, exclusisti, quomodo est etiam in uetere Veneto. Apud Priscianum lib. 14. in impressis legitur, exclusisti: sed manuscripti nostri partim, hunc exclusit, partim, hunc excludit, habent. pag. 74.

Proin tu, taceri si vis.

Pronomen, tu, Riuius addidit ex antiquis. In mediendo, Proin, monosyllabum est.

Abreptam è Sunio.

Captam è Sunio, citat M. Tullius epist. 3. lib. 7. Att. ubi Sunium inter δήμους, id est pagos, seu uicos Atticæ numerat, sicut etiam Strabo facit lib. 9.

Docere, educere, ita uti si esset filia.

Educere, non educare, est in uetere Veneto. idque uersum omnino flagitare, Riuius, Goueanus, Lolgius, Glareanus, & Georg. Fabricius animaduertunt.

Te interea loci cognoui. pag. 75.

Interea loci, ἐν τοούτῳ significat, auctore Prisciano lib. 14. utitur eo Terentius infra act. 2. sce. 2. Heaut. act. 2. scen. 3. & alibi.

Is ubi hancce forma uidet honesta.

In alijs est, Is ubi hanc. sed uersus ita non plane constat, nisi in, ubi, uocalem ultimam non elidas. Goueanus scripsit, Is hanc ubi.

Ac non id metuat, ne, ubi eam.

Pronomen, eam, in uersu necessarium est, sine quo ille corrumpitur.

Cupio aliquos parare amicos.

D 5

Parare,

ANNOTATIONES.

Parare, quod est in omnibus libris uersui nihil officit: est enim primo loco proceleumaticus, & creticus secundo. Riuus tamen, & Georg. Fabricius censent legendum esse, Cupio aliquos parere amicos.

Ego quidquam cum istis factis. pag. 76.

Ego, non, Egon^{us}, uersus requirit: quod Goueanus quoque & Glareanus receperunt. Tibi cum istis factis, id est, tibi, quæ ista facis. Cicero pro Cluentio. Quis cum cum illa superbia atque intolerantia ferre potuisset?

Et istam nunc times, quæ aduecta est.

Quæ abducta est, quod quædam exemplaria habent, non conuenit: miles enim puellam à Caria aduexerat, Thais illam nondum à milite abduxerat, sed abducere cupiebat, & studebat.

Quid te ergo sollicitat?

Sic recte etiam Goueanus: nam, aliud, quod hic ferre additur, in uersu locum non habet.

Nuncubi meam benignitatē sensisti te caluier.

In alijs, Nuncubi meam benignitatem sensisti in te claudier. sed Muretus admonitus à Paulo Manutio, in antiquissimo, optimoque libro Romano aperte legi, Nuncubi meam benignitatem sensisti te caluier? non dubitauit, quin ea uera lectio esset. Est autem caluor antiquum uerbum idem ualēs quod frustror, aut frustra habeo. Plautus, Nam ubi domi sum sola, sopor caluitur manus. Sallustius lib. 3. historiarum, Contra ille calui ratus: calui pro decipi, inquit Prisc. lib. 10. Cas

IN EVNVCH.

ius Iurisc. cap. 233. de uerborum significatione refert
hæc uerba ex duodecim tabulis, Si caluitur, & more
tur, & frustretur. ubi hætenus uulgo legebatur, Si ca
lumnietur. Atq; ut ibi ab imperitis loco motū fuit, ita
& hic. Si istuc crederem sincere.

Sincere nonnulli hic aduerbium accipiunt: alij no
men putant esse neutri generis, ut scribit Charisius
lib. 1. & 2. Merito amo te. P. bene fa. pag. 77.

Georg. Fabricius secutus auctoritatem libri Pala
tini, ex similibus locis Plauti & Terentij, hæc omnia
Thaidi tribuit. Sic enim Plautus Mercatore, O fa
ctum bene, merito te amo. Terentius Adelph. Si uos
tantopere istuc uoltis, fiat. Aes. bene facis, merito te
amo. Dies noctesq; ames me.

Ita est etiã in Goueani libro. Qui legunt, me ames,
tertio loco tribrachyn faciunt, ut uocalis in prono
mine, me, corripitur non elidatur.

Forſitam hic mihi paruum habeat.

Palatinum, mihi parum habeat fidem. Sic in Phor.
act. 5. scen. 3. Itane parum mihi fidem esse apud te?
Plautus Bacchid. Si pergis parum mihi fidem arbi
trariet. Hæc Georg. Fabricius.

Atque ex aliarum ingenijs nunc.

Verba sunt Turpiliij Demetrio à Nonio citata, Nūc
me ex aliorum ingenijs iudicat, intercapedo quorum
amicitias leuat. Obseruauit hoc Georg. Fabricius, &
Victorius Variarū lect. li. 21. cap. 4.

Act. 2. Sc. 1.

Ita fac ut iulsi.

pag. 78.

Magna

ANNOTATIONES

Magna uarietas est iudiciorum in distinguendis huius scene uersibus. In plerisque hic legitur, Fac ita, ut iussi. & sic erunt duo primi uersus trochaici octonarij, prior acatalectus, posterior catalecticus. Muretus & Goueanus eos iambicos octonarios acatalectos faciunt, extrema prioris relata ad initium alterius.

Ah rogitare.

Versus est iambicus senarius: alij quaternarium faciunt, & utinam, cum sequenti iungunt: uerum in quaternario syllaba superest.

Hoc quàm peribit.

Versus est octonarius iambicus. Aliter legitur, Quàm hoc peribit, estq; trochaicus octonarius catalecticus.

pag. 79.

Munus nostrum ornato uerbis.

Cicero de offic. 2. Neq; enim uerbis auget suum munus, si quo forte fungitur: sed etiam extenuat. Quod poteris, Helenius Acron, auctore Charisio, interpretatur, in quantum poteris. Priscianus lib. 18. scribit, quod poteris, dictum pro ut poteris, quantum poteris: sicut Attici dicunt, ὅ, τι δύνασαι. Xenophon Oeconomico, καὶ αὐτὸς δὲ ὅ, τι δύνασαι, σωφρονεῖς εἰς ταῦτα διδάσκων. Atq; adeo ipse in his docendo, quod potes iuuat.

Memini, tametsi nullus moneas.

Georg. Fabricius monet in antiquis esse, Au memini. Ceterum ultima syllaba huius uersus initium est sequentis, ut hic sit octonarius iambicus, sequens trochaicus

IN EVNVCH.

chaicus, uterq; acatalectus.

Aut mox noctu te adiget horsum

Adiget, rectius legitur, quam adigent: quod memi-
ni me ex Adriano Turnebo, cui multa debeo, Lutetiae
in publica lectione audiuisse. Neq; enim hic de som-
nijs, sed de uigilia agi, ea quae sequuntur apertissime
demonstrant. Insomniam autem pro uigilia saepe di-
xisse Pacuuium & Ennium, locuples testis est Seruius
M. Cecilius Plotio, Consequitur comes insomnia: ea
porro insaniam affert. Hoc refertur à Nonio.

Ingratijs ut dormiam.

Ingratijs postulat uersus, qui est iambicus octona-
rius acatalectus. in quo primo loco est proceleuma-
ticus: id quod alij non attenderunt: quorum nonnul-
li trochaicum faciunt, alij deesse aliquid putant,
alij ordinem commutant. Nec me mouet quod ingra-
tis sit in antiquis. nam etiam Heaut. act. 3. scen. 1. eoz-
dem modo est in illis, ubi tamen uersus ingratijs fla-
gitat. ut apud Plautum Casina, Vobis inuitis atq; am-
borum ingratijs. & Cistellaria, Nunc mihi bonae ne-
cessum' st esse ingratijs. Est autem ingratijs, grauate.
praeter uoluntatem, illibenter. Cicero Verrina. 6. Re-
ticebunt quae poterunt, libenter: dicent quae necesse
erit, ingratijs.

Hoc plus facies. Ph. ah nil dicis.

Sunt qui tradant, hoc plus facies, graecè esse $\omega\lambda\epsilon\sigma$
 $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\kappa\tau\acute{\iota}\sigma\epsilon\iota\varsigma$. sed cur non $\omega\lambda\epsilon\sigma\mu\ \omega\delta\iota\acute{\iota}\sigma\epsilon\iota\varsigma$? Philemo,
ut est apud Stobaeum, monens lacrymas nihil pro-
desse,

ANNOTATIONES

desse, inquit.

τί δὲ ποιεῖς πλείονος οὐδ' ἐν. ἢ λύπη δ' ἔχει,
ὡς περ τὸ δένδρον ἄσπερον, καρπὸν δ' ἀκροῖο.

Sed quid facis plus: nihil. habet etenim dolor,
Non secus atq; arbor hæc, lacrymas fructum suū.

Quod deinde in alijs additur, Abi sis, non est in ue-
tere Veneto: cuius fidem Muretus plerunq; sequitur.
eoq; omisso uersus melius constat.

Hoc nemo fuit minus ineptus.

Minus ineptus, pro prudentior, inquit Priscianus
lib. 3. & lib. 18. ubi in impressis ex ingenio scripse-
runt, ἐν ἀρχῇ in principio. & δ' εἰς Ἐκράτης &c. In
antiquo Corbeensi est, Thucydides in principio,
καὶ οὐχ ἠπὸν λησοὶ ἢ ἄλλοι οἱ νεοσώται. ἀντὶ τῆς καὶ
μᾶλλον ἐλήσευο. Terent. in Eunū. Hoc nemo fuit
minus ineptus: pro magis prudens. Confert enim di-
ligens Grammaticus hunc locū cum illo Thucydidis
qui initio historiae legitur, ubi & χ' ἠπὸν pro μᾶλλον
seu ut Scholiastes notat, ἀντὶ τῆς λίσαν usurpatur.

Scē. 2. Conueni hodie adueniens. pag. 81.

Conuenire hic, auctore Nonio, significat, obuiam
fieri. Sic in Andria act. 2. scē. 2. Etiam puerum inde
abiens conueni Chremis. Hoc propter Interpretem
admonendum putavi.

Itidem patria qui abligurrierat bona.

Recte hoc uerbum duplicata consonante à Mure-
to hic scriptum est, sicut etiam act. 5. scē. 4. simplex,
ligurriunt. Nam P. Victorius in doctissimis suis An-
notationibus

IN EVNVCH.

notationibus in Varronem de re rustica lib. 3. capite
16. notat hoc uerbum duo rr habere in optimis exem
plaribus non solū Varronis, uerumetiā Terentij.

Hem quo redactus sum.

versus est Iambicus octonarius acatalectus. In alijs,
in quibus, hem, precedentem uersum claudit, est tro
chaicus catalecticus.

Viden' me ex eodem ortum loco?

Glareanus putat legendum, uide, sed, si creticum re
cipias quinto loco, uersus bene constat.

Qui color, nitor, uestitus, quæ habi,

Sunt qui legant, Qui color, nitor, qui uestitus. Con
stabit etiam trochaicus catalecticus, si in, quæ habitu
do, nulla fiat elisio.

Atego infelix neq; ridiculus esse.

Ridiculus est γελοιοποιός qui risum captat: qua
lis est in Plauti Captiuis Ergasilus, & in Xenophon
tis Conuiuio Philippus: quorum hic, πρόσθερ μὲν
γὰρ τούτῳ ἐνεκα ἐκαλούμην ὡδὶ τὰ δειπνα, ἴνα
ἰνφραὶ νοιντο οἱ ζωόντες δι' ἐμὲ γελῶντες, id est
Antea hac de causa ad conuiuia uocabar, ut conuiuæ
me ridendo letitia perfunderentur. Ille, Neq; ridicu
los iā teruncij faciunt, sese omnes amant. pag. 82.

Is quæstus nunc est multo uberrimus.

Menander πρὸς τὴν δ' ὁ κόλαξ ἄεισα πάντων id
est, Cum adulate agitur nunc omniū optime, seu ut
Geo. Fab. uertit, Quæstus parasiti primū uberrimus.

Interea loci ad macellum vbi aduenimus.

Lolgius

ANNOTATIONES

Lolgius, & alij quidam, uenimus, legunt: Goueanus, aduentamus. Vtriusq; lectionis meminit Riuus.

Concurrunt læti mi obuiam.

Magna uarietas in his duobus uersibus est. Muretus rationem secutus, uerba sic collocauit, ut sint duo iambici octonarij acatalecti. Cicero lib. I. de off. Minimeq; artes probandæ, quæ ministræ sunt uoluptatum, Cetarij, lanij, coqui, fartores, piscatores, ut ait Terentius.

Vt sibi liceret discere id de me.

Sic Plautus pœnulo, De te quidem hæc didici omnia.

Si potis est.

Sic in uetere Veneto, & alijs. In Phormione act. 2. scen. 2. Si tibi placere potis est, mihi ut respondeas. In quibusdam est, Si pote.

Viden' ossum, & cibus quid faciat.

Cum P. Bembus uir cum magna literarum intelligentia, & fidei plenus testatum reliquerit, in suo antiquissimo libro legi, Viden' ossum; recte Muretus fecit, qui hoc recepit; male illi, qui tanti uiri auctoritatem aspernati sunt. At Probus & Palemon non probant. Scio. sed num ideo negant à ueteribus usurpatum esse. Ne Charisius quidem id probat: & tamen eo Gellium lib. 33. usum esse refert: sicut Priscianus Pacuuium & Accium. Est autem hic denominatio, in qua subiectum pro adiuncto usurpatur, ossum, pro carne, quæ ossi adhæret & propinqua est: eam uero
suauiorems

IN EVNVCH.

suaviorem esse. Græcus etiam Poeta affirmavit, cuius
hic versus legitur apud Athenæum,

Ἐπὶ πρὸς ὄσοῦν φασι κρέας εἶν' ἄλυκον.

Adhærens ossi est dulcior, ut aiunt, caro. Plura Vē
storius Variarum lectionum lib. 7. cap. 12.

Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem
video.

pagina 83.

Versum non constare, omnes, ut opinor, vident. ego
verebar, ne Terentius scripsisset, ante ostium meretri
cis: posteaq; ad nomen, meretricis, apposita esset
glossa, Thaidis: quæ deinde irrepsisset in versum. Hæc
Muretus.

Hic hoc munere arbitrantur.

Ita esse in manuscriptis testatur Georg. Fabricius.
Sed Priscianus lib. 12. scribit Terentium hic nomina
tium pluralem, hisce, protulisse. qui etiã apud Plautū
Captiuis & Milite inuenitur. Interpres legit, Isce
& addit uetuste dictū, pro is: ut quidem est in libro
ueteri. Nec sursum deorsum cursites.

Rursum pro sursum operarum negligentia irreps
sit, qui pro litera, s, uicinam sumpserunt. Cursitare
sursum deorsum, Menandro est, ἄνω καὶ ἄνω
τῶ. Sic enim ille.

ὦ μὲν ἔγωγε τῶν πλοσίσσας ὦ φανίαι,
οἷς μὴ δ' δανείζεσθαι πρόσεστι, δ' στένφιν
τὰς νύκτας, οὐδὲ σρεφομένους ἄνω καὶ ἄνω
οἶμαι λέγῃ. Versus hi ita recte leguntur in

E Plutarchi

ANNOTATIONES

Plutarchi libris, non modo impressis uerumetiam manuscriptorum duobus, τὰ πρὸ ἐπιθυμίας. nam apud Stobaeum cap. 95. mendose est. ἄνευ νόμου. Nos ita uertimus:

Putabam diuites, o Phania, scenore
Nihil qui sumunt, noctu haud ingemiscere,
Neq; sursum deorsum cursitando dicere,
Eheu mihi.

Tu profectus aliò fueras.

Lolgius, & quidam alij, profecturus, male, ut notauit Riuus. Nam, profectus aliò fueras, est, aliò proficisci, institueras, uel, ut aliò peruenires iter ingressus eras. Plautus Aulul. Nunc quò profectus sum ibo. Liuius lib. 35. Quinctius, quò profectus erat, Demetriadem contendit. Hæc Riuus.

Tum tu igitur paulum da mihi operæ.

In nonnullis antiquis est, paululum, atq; ita, mihi, totum eliditur. In fine uersus legendum, fac ut ~~ad~~ mittar. pag. 84.

Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis.
Versus hic non constat: Constabit autem, si legas hoc modo:

Qui mihi nunc uno digitulo forem aperis fortunatus,
Næ tu istam faxo. &c. Hæc Muret. Goue. scripsit.

Qui mihi nunc uno digitulo fores fortunatum aperis.

Glareanus ita legendum censet,

Qui mihi aperis nunc fores uno digitulo fortunatus.
Nequis internuntius clam à milite ad istam.

Goueanus

IN EVNVCH.

Goueanus, cursitet ad istam, ut uersus sit catalecticus, similis reliquis, eliso, s, in internuntius. Tu uide de ne Terentius scriptum reliquerit, cursitet.

Miror qui ex Piræo abierit.

Aliter, quid ex Piræo, in quo, d. eliditur. Piræo integrum est, quod per $\sigma\omega\upsilon\acute{\iota}$ $\zeta\eta\sigma\tau\upsilon$ in tres syllabas contrahitur.

Scena. 3.

Quam insistam viam. pag. 85.

Sic Virgilius Georg. 3. iam uitulos hortare, uiamq; insiste domandi. Seruius in illud Aen. 6. sceleratum insistere limen, notat nos dicere, insisto illam rem, non illi rei. Interpres agnoscit hic etiam, quia uia.

Deleo omnes dehinc ex animo mulieres. Cicero pro Sex. Roscio, Deleatis ex animo suo suspicionem omnem, metumq; tollatis.

Ecce autem alterum.

Laurentius Valla lib. 2. cap. 15. uult hic scribendum esse, alter, non, alterum. sed uersus reclamatione, ne dicam, alterum, esse in libris antiquis. quod Georg. Fabricius monet, & locum pluribus explicat.

De amore nescio quid loquitur.

Versus est octonarius Iambicus, similis superioribus. In alijs est, Nescio quid de amore loquitur, ut sit trochaicus catalecticus.

Ludum iocumq; dices fuisse illum alterum.

Ludus iocusq; prouerbialiter dicitur de re abiecta, & parui pretij, quæ contemni ac ludibrio haberi possit. Linius lib. 28. Ne tibi P. Corneli, cum

ANNOTATIONES

ex alto Africam conspexeris, ludus & iocus fuisse Hispaniæ tuæ uidebuntur. Cicero pro Flacco, Græcorum fidem in testimonijs eleuans, Quibus, inquit, iusiurandum iocus est: testimonium ludus. Demosthenes cum idem significare uellet, ὕθλομ καὶ φλυαρίων dixit, ut docet P. Victorius.

Quid tu es tristis? quidue alacris?

Aliter, quidue es alacris? Sed uersus omnes has uoculas non admittit.

Amo. P. ehem.

pag. 86.

Aliter, hem, & ultima uocalis in, amo, nō eliditur. Interpres etiam, em, sine aspiratione agnoscit: quæ particula in libris antiquis sæpe reperitur. Sic in Adelpis, act. 5. sce. 2. in Politiani Terentio, ut P. Victorius testatur, legitur, Em tibi, rescuiuit omnem rem. Glareanus hic, quid Interpres uellet, non attendit.

Cum in cellulam ad te patris penum.

Sic legitur apud Priscianum lib. 5. & 15. in omnibus libris antiquis. eodemq; modo esse in omnibus ueteribus Terentij exemplaribus, scribit Muretus. Plautus Pseud. Nisi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeritur.

Siue adeo digna res est, ubi tu neruos.

Parmenonis hæc uerba sunt in Palatino, atq; uulgatis. Mihi rectius ex Chereæ persona legi uidetur. Meminit utriusq; Interpres. Georg. Fabric.

Quas matres itudent Demilsis humeris esse.

De hoc studio Atticarum matronarum quedam
lectu

IN EVNVCH.

lectu digna observavit P. Victorius Variarum lect.
lib. 2. cap. 6.

ut gracilæ fient.

Ita esse in Palatino, scribit Georg. Fabricius: &
Rivius notavit, Probum scribere, Terentium novè di-
xisse, ut gracile fient, à nominativo singulari hæc
gracila. Lucilius Satyrarum lib: 8.

Quod gracila est pernix, quod pectore puro,
Quod puero similis.

Si qua est habitior.

Ex Interprete cognoscitur, fuisse, qui legerent, ha-
bilitior, quod ille improbat. Habitior, id est, pinguior,
inquit Sex. Pompeius apud Plautum Epid. co est, Cor-
pulentior videre, atq; agilior.

Corpus solidum.

Corpus solidum est, quod propter vigorem, opti-
mamq; naturæ & viriū constitutionem amatori pla-
cere posset. Lucilius 29.

Hic corpus solidum iuvenes, hic stare papillis

Pectore marmoreo. Hæc Georg. Fabricius.

P. Victorius arbitratur solidū hic idem valere quod
Græci πυκνὸν uocant. Vnde bonum corporis habi-
tum definiētes dicebant esse, πυκνότητι σαρκός.

Anni. C. sedecim.

Aliter, Anni? C. anni? sedecim. sed ita syllaba in
versu redundat. & in uetere Veneto uox, anni, semel
tantum ponitur.

Hanc tu mihi ui, clam, precario.

E 3

Senarius

ANNOTTATIONES

Senarius est cum eo qui sequitur, estq; hoc modo scri-
ptus etiam à Goueano. In alijs, in quibus legitur, uel
ui, uel clam, uel precario: uersus prorsus iacet, quem
ut Glareanus restitueret, Parmeno, addidit. Apud
Priscianum lib. 15. legitur, etiam in antiquis, Seu ui,
seu clam, seu precario. Vi, clam, precario, uerba
sunt solemnia in Prætorum interdiktis, ut cognosci-
tur in Pandectis li. 43. ubi à Iurisconsultis explican-
tur. Utitur Cicero pro Cæcina.

Qua ratione amisisti.

Amisisti recte Muretus, ut sit iambicus octonaria-
us catale. ut superior. Nam qui, id equidem, ad huius
uersus finem apponunt, ij in sequentibus Senarijs hæ-
rent: in quorum numero est Glareanus. Ex Interpre-
tibus tamen sunt qui, amisisti, agnoscant. pag. 87.

P. Quid hoc est sceleris? C. Perij.

Georg. Fabricius ex Interprete, & emendatis ex-
emplaribus, hæc omnia Chærcæ tribuit.

Liquet mihi deierare.

Hoc est, liquido iurare possum. de quo in Andria
δικαίως ὁμῶσαι Græcè id dici arbitror. Menander.

ὄρκομ δὲ φεῦ γε, καὶν δικαίωμ ὀμνύης

Fuge iurandum, etsi iurare liquido queas.

Sex septem prorsum non uidisse proxumis.

Ita esse in antiquo & integro Prisciani libro, qui
Corbeie fuit, lib. 18. liquido iurare possum. Recte igi-
tur, particulam, uel, quæ hic uulgo additur, Erasmus,
Rinius, Georg. Fabricius, & docti omnes reiecerunt:

quano

IN EVNUCH:

quam uersus quoq; spernit.

In nostram hanc plateam.

sic etiam Goueanus. In alijs est, In hanc nostram:
quod cum uersus non pateretur, Erasmus notauit,
hanc, redundare in metro.

Ipsa est scilicet.

Tu cum Bembo lege, Ipsa est, ilicet. eo magis quod
Georg. Fabricius idem probat.

O Parmeno mi, nostin? pag. 88.

Aliter, Eho Parmenoni, atq; ita citatur à Priscia-
no lib. 13. & Agrætius, Eho inquit, aduerbium inter-
rogantis est. Terent. Eho Parmeno nostin? Lolgius ta-
men & Goueanus, O Parmeno, scripserunt.

Huc deducta est ad Thaidem.

Vulgo legitur, ad Thaidem meretricem. Sed pos-
sibilem uocem è glossemate irrepsisse, uel inde co-
gnoscitur, quod, si ita legas, uersus neq; Iambicus,
neq; trochaicus esse possit.

Tum magis id dicas.

Sic est in omnibus emendatis libris. Glareanus ait.
legi in quibusdam, Tum magis dicas, ut eliso, s, in ma-
gis, sit trochaicus.

Homo quatietur certe cum dono foras.

Quatietur, id est excludetur, ut Nonius interpre-
tatur, apud quem male legitur, Nimirum homo qua-
tietur.

Obsecro te hercle.

Aliter, Obsecro hercle, utrūq; recte. Sed si, te addatur
uersus poterit esse iambicus octonarius, sicut et sequēs

ANNOTATIONES

in quo Muretus adiutabo legit: secus enim esset trochaicus. Hecyra. His onera adiuta.

Pro illo te deducam.

pag. 89.

Sic legit etiam Goueanus, atq; ita paulo ante locus est ipse Terentius. Aliter legitur, ducam: quod non ita conuenit, nisi, pro, corripias, non elidas.

Facile ut te pro Eunucho probes.

Ita hūc locum Goueanus iam pridem restituerat; ut mirer cur alij id neglexerint: cum praesertim non solum uersus ita postulet, uerū etiam oratio. Sic enim Cicero hoc imitatus est, Ver. 7. Cum uulgo loquerentur suppositum in eius locum; quem pro illo probare uelles.

Dixisti pulchre.

In alijs, Dixti: sed, dixisti, uersus requirit, idq; Glaucianus probat.

Abduc, duc, quantum potes,

Legitur in uetustis, quantum potest. quod cum omnibus personis coniungi probat hic Georg. Fabric. Cicero Verrina. I. Dum tuas iniurias, id quod non potest, persequi conaris.

pag. 90.

Vide, ne nimium calidum hoc sit.

Callidum, quod Interpres probat, in uersu locum non habet. Quemadmodū autem Graecis $\Delta\epsilon\gamma\mu\omicron\pi$ idē est quod $\tau\omicron\lambda\mu\eta\rho\omicron\pi$ & $\epsilon\upsilon\kappa\acute{\iota}\nu\eta\zeta\omicron\pi$, id est, audax, praiceps & temerarium, ut docet Erasmus in Chiliadibus, sic latinis, calidum, accipitur. Cicero. lib. I. de Offic. Reperias multos, quibus periculosa & calida consilia quietis cogitationibus splendidiora & maiora uide

antep

IN EVNVCH.

antur. Nam etsi in emendatissimis etiam libris, callida scriptum sit: tamen ex Nonio cognoscitur, calida legendum esse. Is enim, cum uellet docere, calidum esse ferox & inconsultum, illum locum citat.

Flagitium facimus.

Georg. Fabricius ex libro antiquo legit, flagitium, facinus.

Quæ nos nostramq; adolescētiam habent despectam,

Si legas, despectam, constat uersus, inquit Erasmus. Legit ita Goueanus, idemq; probat Bembus. Sed uersus constat, etiamsi, despiciatam, legas, cum secundo loco sit creticus, ut recte notauit Georg. Fabricius. Quare à libris non est discedendum. Plautus Casina, Vir me habet pessumis despiciatam modis.

Aequum est fieri, ut à me ludatur.

Aliter, ludatur, ut ad omnes meretrices referatur.

Sed Georg. Fabricio magis placet, ludatur.

Quid istuc?

Lege, Quid istuc? quo Terentium frequenter uti in confirmatione Priscianus ait lib. 15. ubi etsi impressi uariant, antiqui tamē sine ulla uarietate, Quid istuc, habent.

Si certum est facere, faciam.

Interpres non faciam, sed, facias, legit: sed non uideo, cur prima persona damnari possit.

P. Nunquam defugiam auctoritatem. sequere.

C. diuortant bene.

Defugere auctoritatem, quid sit, uideo etiam ab eru-

E S ditis

ANNOTATIONES

ditis hominibus ignorari, ualet autē, cum ipse rei alicuius faciundae auctor fueris, eiusq; euentum in te receperis, id inficiari postea, & frateri nolle, eam auctore te factam. liquido constare hoc, propositis exemplis, potest. Plautus.

Suspende, uinci, uerbera: auctor sum, sino.

M. Si auctoritatem postea defugeris;

Vbi dissolutus tu sies, ego pendeam.

Hoc enim significat: si tu postea inficiari uolueris, te harum mihi rerum auctore fuisse. Cicero pro Sylla Itaque attēde iam Torquate, quam ego nō defugiam auctoritatem consulatus mei. id est, quam non recussem, quominus ea, quae me consule, in opprimēda coniuratione gesta sunt, ea me auctore omnia gesta esse dicantur. haec illius orationis cum sit uis, puto, hoc quoque loco, illud, Nunquam defugiam auctoritatē, non à Parmenone, sed à Chærea dici, personarumq; nomina ita distingui oportere.

P. iubes ne? C. iubeo, cogo, atque impero.

Nunquam defugiam auctoritatem. P. Sequere, di uortant bene.

Vt interroganti seruo, ita respondeat Chærea: Ego uero iubeo, cogo atque impero: neque unquam recusabo, quominus tu, quicquid huius factum erit, auctore atque impulsore me factum esse dicas. tum seruus: sequere, inquit, di uortant bene. nam haec quoque postrema uerba non tam Chæreae cupido ac confidenti conueniunt, quam seruo dubio animi, & inceptio-

Eand

IN EVNVCH.

tam periculose euentum extimescenti.

Actus 3. Scen. 1. Ingenteis. pag. 91.

Satis, inquit Cicero in Lelio, erat respondere, magnas: ingentes, inquit. & Donatus in lib. 6. Aened. Ille si diceret magnas, qui interrogabatur, non promerebatur patronum, cui placere cupiebat: sed ait, ingentes, ut aestimationem audientis assentationem superaret.

Qui habet salem, qui in te est.

Antea, quod in te est. Sed fieri nullo modo potest, quin aut legendum sit, salem qui, (quomodo & libri ueteres habent, & Priscianus legit) aut certe, sale quod. neutro enim genere sale, recto casu, apud ueteres dicebatur: cuius rei praeter caeteros auctor est Charisius. Haec Muretus. Georg. Fabricius exemplis probat etiam recte dici, qui habet salem, quod in te est.

Gestare.

Aliter, gestire: sed, gestare, est in antiquissimis, idq; probat Bembus. Eodem modo legisse Interpretem ex illius uerbis colligo.

pag. 92.

Imo sic homo Est perpaucorum hominum.

Verbum, est, ita collocatum, uersui melius non conuenit. Charisius li. 2. Sic pro ita. Terent. in Eunuchio, Imo sic homo est perpaucorum hominum, id est, τῶν παυρῶν ἀνθρώπων.

Ego non flocci pendere.

Negatio tollenda, quae abest à libris uetustis, ut notat Georg. Fabricius. Tertio loco est tribrachys, non elisa, m, litera.

Quo

ANNOTATIONES

Quo pacto Rhodium tenuerim.

Tangere hic est ledere. sicut apud Græcos
ἄπειθα. Φαμί δ' ἐνίοτε τὸν λυποῦτα ἄπειθα
ἔρω, inquit Aristoteles lib. 1. de ortu & interitu.
Dicimus interdum, cum nos tangere, qui molestus
est, & ledit.

Nunquid tibi dixi?

Georg. Fabricius notat, in uetustis omnibus legi
Nunquam tibi dixi?

Cœpit ad id alludere.

Ita citat etiam Priscianus lib. 18.

Quid ais, inquam, homo impudens.

Rivius emendauit, Quid agis. atque ita scripsit
etiam Goueanus.

Lepus tute es, & pulpamentum quæris.

Vopiscus in Numeriano. Ipsi deniq; Comici ple-
runq; sic milites inducunt, ut eos faciant uetera die-
ta usurpare. Nam &, Lepus tute es & pulpamen-
tum quæris, Liuij Andronici dictum est. pag. 93.

G. Dolet dictum imprudenti adolescenti.

In alijs hæc male Thrasoni tribuuntur, cū à parasito
dicantur, ut Interpretes aperte indicant: id quod Lol-
gius & Goueanus etiam animaduenterunt.

Quod eam me amare suspicatus.

Aliter, suspicata est.

Vbi nominabit Phædriam.

Cicero epist. 9. lib. 1. Fam. Sed tamen defendendi
Vatinij fuit etiam ille stimulus, de quo iniudicio, cum
illum

ANNOTATIONES

illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in
Eunucho parasitus suaderet militi: Vbi nominabit
Phaedriam. &c.

Comellatum intronittamus.

Aliter, Intronittamus comessatum: ut prima syl-
laba huius uersus, ab ultima superioris absorbeatur.
Politianus ex Bembi libro, commissatum, scripsit:
quomodo esse etiam in Mediceo antiquissimo testa-
tur P. Victorius.

Par pro pari referto, quod eam remordeat.

Miror cur Georg. Fabricius maluerit hic lectio-
nem ab alijs excogitatam, quam libri Palatini scri-
pturam sequi. Primus uersum hunc ex uetustissimo
codice Epist. Ciceronis restituit Paulus Manutius. P.
Victorius etiam testatur in Mediceo codice legi, Par
pro pari eandemq; scripturam inuenit in uetusto ex-
emplari Terentij, quod in diui Marci Florentia est:
quare, inquit Victorius, quamuis alij aliter emenda-
rint, hanc ueram esse puto Terentiani carminis re-
stitutionem. Genus loquendi me nihil offendit, qui
scio, prepositionem pro, ut apud Grecos $\alpha\upsilon\tau\iota$ in
renumeratione passim usurpari. In eodem uersu Aemi-
lius Ferrettus, pro, mordeat, reposuit remordeat:
quod Riuus quoq; in libris antiquis inuenit: nec ali-
ter legit Seruius in 1. Aeneid.

Scena 2. Ehem Parmeno. pag. 94.

Aliter, hem Parmeno. Sed illud uerum est.

Bene fecisti hodie itura.

Aliter

ANNOTATIONES

Aliter, Bene pol fecisti, quod Riuus recepit, qui hoc die in duas syllabas contrahit: sed potest quarto loco esse creticus.

pag. 95.

Hem eunuchum tibi.

Georg. Fabricius notat in Palatino esse, em, sine aspiratione. de qua uoce nos diximus ad pag. 86.

Fac periculum in literis, Fac in palæstra.

Chærea est liber adolescens, qui ex instituto Atheniensem his artibus informatus est, quibus fere ciues Athenienses suos liberos imbuebant. Sic enim Aristoteles li. 8. πολιτικῶν. ἐστὶ δὲ τέτραρα χερδ' ὄν, ἃ παιδὲν φη εἰ ὠθασι, γράμματα, καὶ γυμναστικὴν, καὶ μουσικὴν, καὶ τέταρτον ἐνίοι γραφικὴν.

Quatuor fere sunt, quibus pueros instituere solent, literæ, palæstra, musica, & quarta, quæ à nonnullis additur, pictura.

Quem esse ego puto infra omnes infimos.

Huius uersus uerba in diuersis libris uariè collocata sine mutatione sententiæ inueniuntur. Quomodo Riuus ea ex libris antiquis collocauit, ita leguntur apud Priscianum lib. 14.

E flamma te petere cibum.

Interpres notat antiquum esse, Cibum è flamma petere. Dicebatur uulgo de mendicis infimisq; hominibus. Vnde manauerit, querit Victorius Variarum lect. lib. 21. cap. 9.

Domini similis es.

pag. 96.

Ita citat aliquoties Priscianus. Quare domino, in quibus

IN EVNVCH.

quibusdam hic mendose legitur, quamvis utrunq; sit
usitatum. Ut sint domi parata omnia.

Interpretes absq; uerbo, omnia, legunt, ut sint do-
mi parata. atq; ita esse in manuscriptis testatur Ri-
uius. Plautus tamen in *Asinaria* dixit, Quantum pos-
test, parata fac sint omnia. Cicero *epist.* 20. lib. 14.
Fam. Ibi fac sint omnia parata. Georg. Fabric.

See. 3. Ait rem diuinam fecisse. pag. 97.

Riuius pronomen, se, recte sustulit: Goueanus ma-
le, facere se, scripsit. Rem diuinam facere, & sacrifici-
care idem significant. L. Plautum in initio *Rudent.*

Misit porro orare.

Misit orare, pro, misit, qui uel quæ oraret. Cicero
Verr. 2. Ut is quoq; domum mitteret, qui uxori sua
nuntiarent. Sic enim legendum, non, ut is quoq; do-
mum pueros mitteret. Idem *Philip.* 1. Misit, pro amicitia
qui hoc ediceret. pag. 98.

Malam rem abis hinc.

Aliter, Malam rem hinc ibis: quod uersui melius
conuenit. Legitur etiam in quibusdam uetustis, Ma-
lam in rem hinc abis? quod Goueanus recepit. Plaut.
Captiuus, I in malam rem. ludis me. Scen. 4.

Heri aliquot adolescentuli.

Apud Ciceronem lib. 18. Att. ita legitur, Heri ali-
quot adolescētuli coimus in Piræeū. Varro li. 7. de lin-
gua latina ad Marcellū sic dicit. Aut in extremū sen-
tū totidē semipedibus adiectis fiat comicus quadra-
tus, ut hic, Heri aliquot adolescētuli coimus in Piræo.

sic

IN EVNVCH.

Sic enim legimus etiam in antiquo Rufini libro. Atque ita primus uersus & secundus erunt acatalectici. quanquam in Terentij libris & apud interpretem legatur, Piræo.

Idque adeo uisam, si domi est. pag. 99.

Libri meliores, & in his Palatinus, Ibo ad eum, uisam si domi est. In Hecaut. Ibo, uisam si domi est. Plautus Bacchid. Ibo, uisam huc ad eum, si forte domi est. Bembus repetit uerbum, uisam: sed repugnat carmen. Georg. Fabricius.

Nisi quidquid est, procul hinc libet.

Citat hunc uersum Priscianus lib. 8. in quo, nisi, pro sed usurpatur. ut in Adelph. act. 1. sc. 2. Nisi quid quid est, uolo scire, atque hominem conuenire. Plautus in Stichus. Miror quid fiet, nisi ut periculum fiat, uisam quid uelit. Cicero epist. 1. lib. 13. Fam. Nec cur ille tantopere contendat uideo, nec cur tu repugnes: nisi tamen multo minus tibi concedi potest, quam illi, laborare sine causa.

Scena 5.

Iamne erumpere hoc licet mihi. pag. 100.

Iam ne rumpere, legit Nonius Marcellus, ubi docet, rumpere esse retentum proferre, & diu tacita dicere.

Nunc tempus profecto est.

Versus hic & sequens una cum superioribus duobus sunt trochaici octonarij catalectici. Alij omisso, tempus, hunc fecerunt iambicum catalecticum una cum sequente.

Quo quò eam.

Id est, quocunq; eam. In uetustis quibusdam est, quicq;

IN EVNVCH.

quiq; iam rogitando obtundat. Georg. Fabricius ex Palatino scripsit, quoq; eam, pro, & quò eam. Certe in libris antiquis sæpe, quoq; & quoquo inter se loci commutarunt.

Quid sibi hic uestitus quærit.

In quibusdam est, aut quid sibi, in alijs, quid ue: sed uersus neutrum patitur.

Nemo omnium est, quem ego magi' nunc.

Hoc amplius in libris fere additur, quàm te. quod apertum glossema est, nec in uersu locum habet. Alij qui id retinent, tollunt uerbum, uidere. quod tamen Interpres agnoscit. ne dicam, id quod maximum est. uersum ita non constare.

Quidam erat eunuchus. pag. 101.

si legas, Erat quidam eunuchus, tum prima syllaba ad superiorem uersum pertinebit, ut monet Eras.

Quod ego arripui.

Cicero libro 2. de Orat. Magistrum autem quem uellet eligeret, me quidẽ si audiret, L. Crassum, quod iste arripuit, & ita se facturum confirmauit.

Tacitus, citus audies.

Sic etiam Lolgius scripsit: in alijs est, tace sis, citius audies. quod Riuus probat.

Vt uestem cum illo mittem, & pro illo iubeam me illuc ducier.

Ita legitur hic uersus in uetere Veneto. in quibusdam est, cum eo, in quo nihil eliditur. Georg. Fabric. ex Palatino scripsit, iubeam me illò ducier.

F Terram

ANNOTATIONES

Terram intuens modeste.

pag. 102.

Vel blanditur socio atq; amico suo Antipho: uel se miserum uocat Chærea, exultans letitia explenda libidinis. In utroq; dicto ironia est. Prius probant exemplaria, alterum Interpretes, qui ista omnia uult à Chærea pronunciari. Georg. Fabricius.

Paucae, quæ cum illam essent.

Muretus secutus illas editiones Interpretum, in quibus legitur hic eclipsin esse, uocem, puella, omisit, ut sit trimeter iambicus.

Continuo hæc adornant.

Hæc pluraliter pro hæ, inquit Interpretes. Plautus Mostellaria. Madent in corde parietes, periere hæc opipidò ædes.

Iouem quo pacto Danaæ misisse.

Sophocles in Antigona de Danae, καὶ Ἰωὺς τὰ μὲν εὐερονε πύλῃς χρυσοῦ ἔγυτρε. Et Iouis custodiebat foetum qui aureo imbri defluxerat. De tota hac re lege Victorium Variarum lect. lib. 1. cap. 15.

Fucum factum mulieri.

Eodem modo hic uersus legitur in Goueani libro, eamq; lectionem carmen approbat: sed in alijs libris, quæ hic prior, ibi posterior uersus pars est.

Ego uero illud feci.

Lege, Ego uero illud ita feci, ut sit octonarius.

Hæc dum mecum reputo.

Citatur hic locus à Prisciano lib. 9. ubi in omnibus libris antiquis magna consensione legitur, Hæc dum

IN EVNVCH.

*dum mecum puto. Sic infra, Dum hæc puto, Præterit
imprudens uillam. pag. 103.*

Deinde illam in lecto illæ conlocarunt.

Collocarunt è libris antiquis & Interprete repo
suit Muretus: quod uersum postulare. Gla. etiã uidit.
Status quis esset.

Qui esset status, scripsit Riuius ex libris uetustis:
quod si retineas, initio nulla elisio fiet. et flabellũ hic
primam producit, ut apud Propertium 2. Et modò
pauonis caudæ flabella superbæ. Erant autem flabel
la, quibus sibi uentulum faciebant æstate maxime in
publicum euntes mulieres, ut notat Georg. Fabri.

Pessulum ostio obdo.

Sic Heaut. act. 2. sce. 3. Anus foribus obdit pessu
lum. ubi nota significatio. Quare faceffat Rhodogiz
nus cum suo acumine. Mihi ostentatam tam.

In Palatino est, Mihi ostentatam, tantam, tam bre
uem. Quare cum Interpres etiam agnoscat, tantam,
id plane addendum. & ostentatam, pro quo in qui
busdam est, ostentam, recte retinetur, nec uersus id
respuit: in quo, mihi monosyllabum fit & absorbetur
& quarto loco est creticus.

Sed tanto ocyus properemus.

Quod Riuius hic de personis censuit, id recte neg
lectum in Georg. Fabricij libro puto, quocum faciunt
reliqui libri emendati. Actus 4. Scena 1.

Ita me dij bene ament.

Huius parue scenæ uersus in alijs libris tam cona

ANNOTATIONES

fuse leguntur, ut difficile sit de uersus ratione iudicare. Qua in re Glareanus laborauit. Muretus parua admodum mutatione uersus omnes fecit Iambicos octonarios acatalectos.

Rogat, illum admitti ut iubeat.

Ita scripsit etiam Goueanus: Nam, militem, hic inculcatum fuisse ratio uersus arguit: quamuis illud apud Interpretem etiam legatur.

Quia illa quæ cupiebat.

Lege, cupiebat, ut ultima syllaba ad sequentem uersum referatur.

Illa cum illo sermonem illico.

In alijs est, Illa cum illo sermonem occipit. In plerisque antiquis, in quibus uetus Venetus, legitur, Illa cum illo sermonem illico occipit. ut non sit dubium quin aduerbiū sit retinendum, & uerbum ex Interpretatione irrepsit. Geor. Fabricius etiam nostram lectionem elegantiozem iudicat, propter ἔμειψεν & ἀπόμοιον.

Tun' in conuiuium illam?

Pronomen, quod initio ponitur, ab alijs pretermisum Goueanus reposuit ex Interprete, qui notat hæc ἐμφατικῶς dici, ut illud Virgilij, Cantando tu illum? Virgo autem de conuiuium abdicatur, ideo quod maiores nostri, ut scripsit Varro, uirginis acerbæ aures Veneris uocabulis imbui noluerunt. De Romanorum conuiuijs lege quæ Athenæus refert ex Nicolai historia.

Sese illinc subducet.

Apud

IN EVNVCH.

Apud Nonium legitur, se illi subducet. nempe militi, qui postea obijcit, Clam te subduxti mihi. forte fuisse scriptum fuit illim, quod mutatum est in illinc: de quo aduerbio uir diligentissimus P. Victorius in Ciceronem agit. Georg. Fabric. Scena 2.

Cœpi egomet mecum inter uias. pag. 106.

Antiquè, pro inter-eundum. Turpil. Philopatro, Me miseram, quid agam? inter uias epistola excidit mihi. Plautus Aul. Egomet mecum cogitare inter uias cœcepi. Georg. Fabricius.

Extrema linea amare.

Extrema linea est ἡ ἀκρὰ γραμμὴ summa linea & extremus terminus. ut hic summus amor significetur, quomodo Euripedes cum extremum terminum malorum & miseriarum intelligeret, ἐπ' ἀκρὰ ἴκον ἢ γραμμὴν τῶν κακῶν dixit.

Sed quid hoc, quod timida.

Versus est iambicus senarius, ut reliqui omnes: in quo primo loco est creticus. Alij, Sed quid hoc est, legunt, & faciunt trochaicū, quod non placet. Sce. 3. Hoccine tam audax facinus facere. pag. 107.

Verbum, facere, in uersu redundat, quem, illo sublato, Goueanus restituit. & ultima huius carminis syllaba ad sequens pertinet. Georg. Fabricius personam Phædræ post uerbum perij collocat, ut, perij, à Pythi adicatur: reliqua sint Phædræ.

Eam ipsam capillo conscidit.

Lege, tū ipsam. Cicero pro Flacco. Reddat misero

F 3 patri

ANNOTATIONES.

patri filiam: nam membra, quæ debilitavit lapidibus, fustibus, ferro: manus, quas contudit: digitos, quos confregit: nervos quos cōscidit, restituere nō potest.

Profecto nescio quid.

Hoc modo adducitur apud Priscianū lib 18. in Corbeïensi, estq; iambicus octo. acat. In alijs legitur, Nescio quid profecto, & est trochaicus catal.

Abi hinc quò dignu' es.

Georg. Fabricius ex Palatino scripsit, hinc. qui in dimensione cum Mureto & Goueano facit.

Vtinam sic sint, qui mihi male uolunt

Plautus *Asinaria*, Vtinam, male qui mihi uolūt, sic rideant.

Ego illum nescio qui fuerit pag. 108.

Figuratè pro, ego nescio quis ille fuerit. sic sc. ult. Scin' me in quibus sim gaudijs. Est autem figura Græca. Sophocles *Electra*,

καί τοι τοσοῦτόν γ' οἶδα καὶ μουτῶ, ὅτι
ἀλγῶ πὶ τοῖς παροῦσι.

Atqui scio tantum me, de præsentibus
Quod doleo malis.

Quo abire ignauus ille possit.

Ita postulat iambicus octonarius, nisi in quo, nihil elidas. Nisi domum Forte ad nos redijt.

Hæc est ueteris Veneti lectio. Geor. Fabricius etiã, redijt, non redierit probat ex Palatino, exposcente iambico.

Scena 4.

At etiam restitas? Fugitiue prodi. pag. 109.

Assentior

IN EVNVCH.

Assentior Geor. Fabricio, ut distinguatur, At etiā
restitas Fugitiue? & singula uerba singula sequatur
maledicta. Nam apud Nonium quoq; ita adducitur,
Exi foras sceleste, at etiam restitas fugitiue?

Paulum si cessassem Pythia.

Paululum, quod in alijs est, senarium corrumpit.
Ita iam ornabat fugam.

Adornabat fugam, quod Interpres agnoscit, & in
libris antiquis, in quibus Palatinus, inuenitur, Glareanus
non putat locum habere, nisi particula, iam, omit-
tatur, sed Georg Fabricius mauult ultimam in, domi,
corripere. Adornare fugam est idem quod parare.
Cicero lib. 7. Att. Itaq; fuga quæ parabatur, repres-
sa est. Quid ni? Py. o factum bene.

In alijs est, quid ni habeam? sed Goueanus putauit
elegantius esse, si uerbum habeam, intelligatur, quam
si exprimat, præsertim cum senarius id respuat.

Nostrarum nunquam quisquam uidit.

Nostrarum quisquã, dixit antiquè pro, quæquã, ut
scribit Priscianus lib. 13. Plautus Amphitr. Neq; no-
strum quisquam sensimus cum peperit. pag. 110.

Ne comparandus hic quidem ad illum.

Apud Priscianum lib. 15. legitur. Ne conferendus
hic quidem cum illo est. Sed cum Terentij libris fa-
cit Nonius et lex carminis. Præpositio ad, hic in com-
paratione, ut apud Græcos πρὸς usurpatur. Plautus
Milite, Mars haud ausit dicere, neq; equiparare suas
uirtutes ad tuas. Nunc tibi uidetur fœdus.

ANNOTATIONES.

Aliter, Nunc eo tibi uidetur fœdus. sed senarius non patitur, ut, eò, addatur: quod Goueanus & Glareanus recte censuerunt tollendum esse. Nam etiam apud Nonium Marcellum, Nunc tibi uidetur fœdus, sine, eò, legitur.

Eò redigis me, ut quid egerim.

In uetere Veneto, & apud Interpretem est, quid emerim. cuius meminerunt Riuius, & Georg. Fabric.

Respondeat. Ph. roga.

Erasmus notauit Iambicum esse pedum septem. Videtur aliquid superare in uersu. Glareanus expungit aduerbium, & legit, uenisti ad nos? Goueanus scripsit, Respondeat. rogo, uenisti hodie ad nos? negat.

Primum unde habes istam.

Si legas, Primum istam, quam habes, unde habes uestem? m, in quam non elidetur, ut iudicat Riuius.

Fraterne? Do. ita est.

Muretus addito uerbo, est, uersum perfecit, qui in alijs libris uacillat. Citatur locus à Prisciano lib. 15.

Nec, quis esset, unquam audieram dicier.

In libro Aldino hæc uerba omissa fuerunt. Itaq; Riuius cēsuit ea adulterina esse. Verū cū sint in omnibus antiquis, nulla causa est cur deleātur, præsertim cū negatio, Non, in sequente uersu locum nō habeat.

Etiam paululum, sat est. pag. III.

Aliter, etiam nūc paululum. sed trochaicus aduerbium non recipit, nec est in Goueani libro.

Et ea est indutus.

MANM

IN EVNVCH.

Manuscripta, eam est indutus. Priscianus lib. 18. legit, ea est indutus, & supra, Meam ipse induit. his enim duobus exemplis utrunq; dici probat, indutus uestem, & indutus ueste. Georg. Fabricius.

Etiam nunc non credis indignis nos.

Esse, quod in alijs additur, in uersu locum non habet, nisi in, credis, elidas s. quod fecit Goueanus.

Possumne ego hodie ex te exculpere uerum?

Pronomen, ego, Riuus ex manuscriptis addidit; & heus, in principio huius uersus à superiore elidunt, qui putant esse trochaicum, cum superior & hic & sequentes aliquot sint iambici octonarij acatalecti.

Quomodo hinc nunc abeam.

Aduerbum, nunc, Muretus addidit, quod Erasmus deesse uidit.

Quod scis nescis. pag. 112.

Nescias, quod est in Palatino, non placet: est enim nescis, pro, nescieris. Plaut. Milite. Posthac etiam illud, quod scies, nesciueris.

Hac re & omni turba euolues te, & ili gratum.

Lege, euoluis, quod est antiquè positum pro euolueris: sequitur enim, feceris. Hoc Ad. Turnebo magistro nostro acceptum ferimus.

Aufer aurum hoc.

Georg. Fabricius addito pronomine, tu, ex antiquis legit, Tu aufer aurum hoc. Scena 5.

Neq; pes, neq; mens latis suum of. pag. 113.

Recte pedē nominat. Nam ut ait Plautus Pseudo.

F 5

Magnum

ANNOTATIONES.

Magnum hoc uino uitium est, Pedes captat primum.
Virgilius Georg. 2. Tentatura pedes olim, uincturaq;
linguam.

Videre, quàm dudum. Py. certe quidem tu pol.

In alijs, Videre mihi, quam dudum. sed uersus rea
pugnat: quare Goueanus & Muretus pronomen su-
stulerunt. Alacrior etiam Muretus, non hilarior bene
scripsit, quod Interpres probat.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Georg Fabricius scripsit, frigit ex Palatino. Ci-
cero li. 2. de Nat. Itaq; illud, quod erat à deo natum,
nomine ipsius dei nuncupabant: ut cum fruges Cere-
dem appellamus: uinum autem Liberum: ex quo illud
Terentij, Sine Cerere & Libero friget Venus.

Sed eccam ipsam uideo.

Verbum, uideo, quod est in libris antiquis, non est
omittendum in uersu, qui hic est iambicus octonarius,
ut huic, sit dissyllabum.

Scena 6.

Credo equidem illū iam affuturum. pag. 114.

In uetere Veneto legitur, Credo equidem illum iam
affuturum, ut illam à me eripiat, quomodo Goueanus
scripsit, & trochaicus patitur.

Vsq; eò ego illius ferre possum ineptias.

Alij usq; adeo, legunt, & tollunt pronomen ego:
sed contra fidem librorum.

Ego iam dudum hic adsum. Georg. Fabricius ex
uetustis, pro adsum, scripsit, sum: & pro expectabam
expecto. sed uulgata lectio in uersu commodior est.

Scin.

IN EVNVCH.

Scin' tu turbam hanc propter te. pag. 115.

Rivius monet se alicubi reperisse, te propter. Legitur ita in libris impressis Prisciani lib. 18. sed in manuscriptis est, propter te. idq; iambicus octonarius catalecticis flagitat, in quo est creticus loco quarto. Ehem. Th. quid est?

Quaternarius postulat, ut ehem legatur, non hem. Goueanus scripsit, hem. Th. quid id est?

Et habetur & refertur à me Thais.

Ita citatur à Prisciano lib. 18. extremo. ubi exemplis Demosthenis et Isocratis, qui in nostro Corbeien si integra leguntur, docet græcos dicere, ἔχω σοὶ χάριν, & οἶδα σοὶ χάριν, ut latini dicunt, ago & habeo gratias. Quare nihil hic mutandum.

Cistellam Pythias domo effer.

Affer est in uetere Veneto. itaq; legit P. Victorius Variarum lect. lib. 2. cap. 3.

At at at. Th. num formidolosus.

At at at, quod nusquam in Terentij libris inueniebatur, pluribus locis restituit Goueanus. Glareanus etiam hoc loco id probat. Atq; ita opu' est.

Atqui, legitur apud Priscianum lib. 16. & in plevisq; manuscriptis, atquin. quod si recipiatur, uersus erit iambicus. pag. 116.

Sed tu, quod cauere possis. Translata de Menandro sententia, cuius hi citantur à Stobæo senarij,

Εὐκθία μοὶ φαίνεται ἰδηλὸς μένη,
Τὸ νοεῖν μὲν ὅσα δεῖ, μὴ φυλάττειν δ' ἅ δ' εἶ.
Apertana

ANNOTATIONES.

*Apertam stultitiam equidem esse iudico,
Videre quid ex re sit, sed non cauere idem.*

*Volo ego adesse hic aduocatos nobis in turba
Georg. Fabricius, cum in manuscripto inuenisset
geminatum, mane, mane, quod est etiam in uetere Ve-*

neto, hoc recepit, & pronomen, nobis, sustulit.

See. 7. Male multabo ipsam. pag. 117.

Petrus Victorius ex libris antiquis legit, male mul-
cabo ipsam: quomodo in Palatino scriptum inuenit
Georg. Fabric. Plautus Mostellaria, Sed eo magis cau-
to est Opus, ne, huc exeat, qui male me multet.

Peniculon' pugnare, qui istum huc portes.

Aliter, qui istunc huc portes; quomodo esse in an-
tiquis scribit Georg. Fabricius: ut sit primo loco ana-
pæstus propter, gn. Erasmus elidit d in quid.

Qui abstergerem uulnera.

Abstergerem hic est secundæ coniugationis, et pe-
nultimam producit. Est enim quaternarius iambus,
qui stare non potest, nisi penultima abstergerem pro-
ducatur, auctore Prisciano lib. 9.

Solus Sannio seruat domi.

Sic Plautus Aulularia, Redi nunc iam intrò, atq;
intus serua. Sta. Quippini ego intus seruë, an ne quis
ædes auferat? Idem Mostellaria, Foris ambulatis, na-
eus nemo in ædibus seruat. Quibus locis confirmatur
hæc Terentij locutio, quam uulgo mutauerant.

Idem hocce Pyrrhus factitauit. pag. 118.

Georg. Fabricij coniectura, qui putat à Terentio scri-
ptum

IN EVNUCH.

ptum fuisse, Diem hoc iam Pyrrhus factitavit, à vero non longe abesse videtur. quare illius hic studiosos admonere uolui.

Omnia prius experiri uerbis, quàm armis.

Ita scripsit Muretus ex uetere Veneto & libro manuscripto Bernardini Lauredani. Quare cum sine illo uerbo uersus claudicet, miror id à Riuioreiectū esse, praesertim cum sententiam quoq; iuuet: sic enim Menelaus apud Libanium Sophistā, ut ipse notauit, πρῶτον μὲν ἢ τὰ δίκαια τῷ λόγῳ πρῶτον λαμβάνειν, ἀλλὰ μὴ τοῖς ὄπλοις ἐπιπλεῖν ἀνδρῶν πινώτερον δὴ τὸ δεινόν. id est, Primum experiri uerbis ius suum obtinere, & non armis irruere, humanius profecto est. In quibusdam antiquis pro, uerbis, est, consilio: quod etiam retineri potest, ut legatur, Consilio omnia prius experiri, quàm armis sapientem decet.

Nunquam accedo ad te, quin abs te abeam.

Versus est iambicus octonarius acatalecticus, quib hoc modo legitur in uetere Veneto, & apud Priscianum lib. 17. in omnibus libris. Alij scribunt, Nunquā accedo, quin abs te abeam doctior, & faciunt trochaicum catalecticum.

pag. 119.

Quid cum illo ut agas?

causam quaerit, cur eum sibi ante oculos adduxerit. In alijs haec Thaidi tribuuntur: quibuscum facere uidetur Interpres.

Nisi ui manus eripi.

Georg.

ANNOTATIONES

Georg. Fabricius cum in Palatino inuenisset, nisi si ui mauis eripi: putauit ablatiuum omittendum esse, ac scripsit, nisi si mauis eripi.

Faciam, huius loci, dijꝑ;

Lege, Faciam ut huius loci: est enim iambicus octonarius acatalectus. in quo dij, pro diei more antiquo dictum est. Sic Virgilius Aen. 1. Munera letitiamq; dij. quod imperitiores Dei legunt. Plura Gelli. lib. 9. cap. 14.

Hic furti se alligat.

Plautus Rudente, Nam illic cum seruo si quo congressus foret, Et ipsum sese & illū furti astringeret.

Iam dimitto exercitum. pag. 120.

Hoc Cicero in orat. pro Deiotaro ita imitatus est, Quid postea? an Deiotarus re illo tempore non perfecta, continuo dimisit exercitum?

Iam dudum est animus in patinis.

Poeta hic seruiuit mirifice personæ coqui, qui inuitus in prælium abductus fuerat: mente enim in culina restiterat, ubi artificium ipsius ualebat. Idem prolatum fuit ab Alexide, cuius hi senarij leguntur apud Athenæum lib. 1.

ὣς ἐσι κατακείθαι πρὸ δειπνῶν συμφερά:
οὔτε γὰρ ὑπνῶ δῆπρθερ οὐδ' ἐν' ἄν λάβοι,
οὔδ' ἄν λέγη τις οὐδαμῶς μάθοιμεν ἄμ,
ὄνοῦς γὰρ ἐσι τῆς τραπέζης πλῆσιον.
Accumbere ante cœnam quanta calamitas
Est, cum nec ullum certe somnus opprimat,

Nec

IN EVNVCH.

Nec intelligere queamus si quid dicitur:

Namq; animus haud ita longe tunc à mensa abest.

Act. 5. sce. 1. Quid is obsecro ad nos? pag. 121.

P. Bembus hoc modo legit et distinguit, Quid is obsecro ad nos quamobrem adductus est? Particula, aut, quam alij addunt, in senario locum non habet, & recte omittitur. Quem lupo commisti.

Commisti, pro commisisti senarium postulare Geor. Fabricius monuit. Goueanus & Glareanus retinent, commisisti, & legunt, Lupo ouem commisisti. Plaut. Pseudolo, Malis lupos apud oues linquere, quã hos domi custodes. Cicero Philip 3. O præclarum custodem ouium, ut aiunt, lupum. Plura Erasmus.

Quid hominis illic est.

Illic pro ille hic corripitur. uel potius lege, quid illic hominis est, ut legitur in uetere Veneto. In sequente uersu Erasmus putauit, tace geminandũ esse, idq; Riuius secutus est: sed Muretus aliter uersum restituit. Quid illi facies stulta?

Ex Prisciani li. 17 legendũ, Quid illo faciemus stulta? & est creticus loco quarto. In Palatino est etiam illo, pro illi. Sic Heaut. act. 2. sce. 2. Quid illo facias? Pomponius Pracone posteriore, Neq; illo quid faciam scio. Triplici modo genus hoc effertur. Cum datiuo, Cicero pro Cæcina, Quid tu huic homini facias? Cũ ablatiuo antiquè Plautus Milite, Quid illa faciemus concubina, quæ domi est? Additur etiam nonnumquam aliqua ex præpositionibus, cũ uel de. Geor. Fab.

Th. non

ANNOTATIONES

Th.non.Py. tum quæ eius confidentia.

Sic etiam Goueanus recte: nam ut, non est, legatur.
Senarius non patitur. Scena 2.

Ego me in pedes, quantum queo. pag.122.

Legitur etiam, egomet in pedes: quæ uarietas apud
hunc auctore frequens est, meminitq; eius hic Riuius.

Credin' te impune habiturum? pag.123.

In alijs, Credin' te impune abiturum? ego cur hoc
maluerim, in causa est, quod infra quoq; Terentium
ita locutum uideo, Siquidem istuc impune habueris.
Muretus.

Vnam hanc noxiam mitte: si aliam unquam.

Georg. Fabricius legit ex Palatino, Vnam hanc
noxiam Amitte, si aliam admisero unquam, occidito:
quam lectionem in suis manuscriptis libris inuenit
etiam Riuius. Plautus Mostellaria, Tranioni remitte
quæso hanc noxiam.

Paululum quiddam. Py. eho paululum.

Erasmus putauit uersum non constare, nisi paulu-
lum, legatur, itaq; Goueanus scripsit. Verum diminu-
tiua pertinent ad crimen eleuandum. & uersus con-
stat, in quo tertio & quinto loco est creticus, ut rea-
te Glareanus censuit.

At tu indignus qui faceres tamen.

Facere contumeliam ante Terentium dixit etiam
Plautus Asinaria & Bacchid. Verum Ciceronis æta-
te nemo sic loquebatur; cuius ipse locuples testis est
Philip. 3. pag.124.

TUM

IN EVNVCH.

Tum pol ab isto tibi hera.

In antiquis fere est, quomodo Lolgius scripsit, Tum pol tibi ab isto hera: sed uersus ita non constat, nisi. aut post, cauendum, addas, esse, quod est in uetere Veneto: aut, istoc, legas, quod in quibusdam inuenitur.

Nihil tibi quidquam credo. Th. desinas.

Optatius uel subiunctius pro imperatiuo usurpatur, desinas pro desine. Priscianus lib. 18.

Quid? ah uolet, certo scio.

Ita haec distincta sunt non solum in Mureti libro, uerum etiam in eo quem à Lolgio emendatum Paulus Manutius impressit.

In cognoscendo tute ipse aderis.

Georg. Fabricius addito aduerbio loci legit, tute ipse hic aderis, & scribit praepositionem, in, à fine uersus antecedentis absumi.

pag. 125.

Optime. adest ipse frater.

Sic etiam Goueanus. In alijs est, Adest optime ipse frater. in quo Erasmus & Glareanus putant primam syllabam ad uersum praecedentem referendam. quam quam potest esse creticus loco secundo.

Scena 3. Bene aepol narras.

pag. 126.

Aepol scribendum esse putat Goueanus: alij, edes pol, prima correpta hic & alibi scribunt, leguntq;.

Vide ut otiosus sit.

In uno ex manuscriptis, Viden' ut otiosus it. ipso enim incessu securitatem quandam seruulus praese ferebat. Georg. Fabric.

Scena 4.

G Que

ANNOTATIONES

pag. 127. Quæ dum foris sunt, nihil uidetur.

Petrus Victorius Var. lect. li. 9. cap. 15. similem locum apud Aelianum obseruauit, ubi Chremes infimulans studium, artemq; meretricum, inquit καὶ λάθρα μὲν ἀλλ' ὄσι πάντα, καὶ κατὰ πίνυσι ὑπὲρ τῶν ἐργασίας τῶν ἐν ἀγρῶ παρόντων δὲ ἰμάδων ὡραίζονται. id est, Clam excutiunt & deuorant omnia supra operarios, qui ruri opus faciunt: presentibus nobis compositæ & elegantes sunt. Quos acrio ex iure hesterno.

P. Victorius citat, ex iure externo. quod si, ut puto, in libro antiquo Politiani inuenit, negligendum non est. Eo enim inopia meretricum significantius exprimitur, cum ius etiam foris & aliunde sumendum sit.

Scen. 5. Pro deum fidem. pag. 128.

Trochaicus est hypercatalecticus, cum reliqui sint catalectici. Erit hic etiam catalecticus, si aut, pro fidem deum, legas, ut deum in unam syllabam contrahatur, aut tollas fidem. quod sepe irrepsit, ut in And. act. 1. sc. 5.

In quem exempla fient.

In quæ, pro inquo, auctore Prisciano li. 18. Exemplati ni pro maximis grauissimisq; pœnis dixerit: quæ ideo adhibentur, ut ceteri à similibus peccatis metu cognite pœnæ deterreantur, seu ut Plato in Gorgia scribit, ἵνα ἄλλοι οἱ ὄραντες πᾶσιν ἴα φοβούμενοι βελτίους γίνωνται. Gel. li. 6. ca. 14. pag. 129.

Conligauit? hem. In alijs, hem, Conligauit? atq; ita, hem, extra metrum est, ut notauit Erasmus.

Nunc minatur porro sese id.

IN EVNUCH.

Legitur etiam, minuitur. οὕτω δὲ εὖ αὐτὸν ἄλόντας ποίη-
 χος ἢ κίζοντο. ῥαφανίδας λαμβάνοντες καθίεσαν
 εἰς τὸν περικτὸν τούτων, καὶ πᾶσι μὲν τις αὐτῶν,
 τέφρα δὲ μὲν ἐπέπασσον, βασάνους ἰκανὰς ἐργα-
 ζόμενοι, ut scribit Interpres Aristophanis νεφέλαις.

Ne neq; illi profis, & tu pereas.

Ita recte ex uetustis emēdauit Riuus. Neq; hic pro,
 & non, ponitur semel, contra Asconij sententiam, qui
 scribit, neq; semper postulare ut rursus inferatur. Ita
 Sulpicius ad Ciceronem, Si istic affuissem, neq; tibi
 defuissem, coramq; meum dolorem tibi declaraf-
 sem. & Cicero ad Attic. epistol. 17. lib. 1. Idq; neq;
 amoris mediocris, & ingenij summi ac sapientiae iu-
 dico. Eadem ratio est apud Græcos: quod qui non ani-
 maduerterunt, corruerunt locum illum Xenophon-
 tis in Oeconomico, ubi Socrates, πᾶσας μὲν δὲ τὰς
 ἐπισήμας οὔτε μαθεῖν οἰόντε κμῖ μὲν δόκει, συναπεδο-
 κιμαζόμεντε τᾶις πόλεσι τὰς βανκωσικὰς καὶ τε-
 μνικὰς τέχνας. Ita enim recte est in manuscripto, &
 apud Stobæum, ut docebo cū Xenophontis scripta emē-
 data in apertum referam.

pag. 130.

Tu isti narrato ordine, vt factum fiet.

Ita Terentius & Plautus passim locuti sunt, itaq; po-
 stulat trochaicus catalecticus. Riuus ex antiquis le-
 git, Tu isti narrato omnem ordinem. sed ita de tro-
 chaico fieret iambicus acatalectus. Scen. 6.

Lach. Par. Lachetis nomē nō est in uetustis, sed tan-
 tū senis, ut notauit Geo. Fa. idēq; agnoscit Interpres:

G 2 Quid

ANNOTATIONES
Quid est quod trepidas?

Georg. Fabricius ex antiquioribus emendat, Quid est? quid trepidas? satis ne saluè, dic mihi? Legit eodem modo Interpres, qui similem locum ex Plauti Trinummo adducit. pag. 131.

An in astu uenit?

Eadem uoce usus est & M. Tullius in 2. de legib. Vestri Attici, prius quàm eos Theseus demigrare ex agris, & in Astu, quod appellatur, omnes se conferre iussit, & cet. quæ Plutarchus in uita Thesei exponēs inquit, σὺν ᾧ κίσε ὅδ' πλὴν Ἀθηκῆν κατοικοῦντας εἰς ἓν ἄστυ, id est, Coegit omnes Atticæ incolas in unam urbem, siue astu.

Sed istud, quidquid est, primum expedi, lege. Cesson' huc intro irrumperè?

In alijs, in quibus legitur, cesso huc intro irrumperè reuersus non plane constat. quod cum Erasmus animaduertent, putauit pro, reliquom, legendum esse, relictum. Nonius Macellus legit intro rumpere, quo modo est in uetere Veneto, & alijs quibusdam antiquis.

Quamobrem insigne aliquid faceret ijs: nunc.

Ita emendauit Bembus, eumq; secutus Riuus. Greci dicunt, τῶν ἄλλων πρὸ φάσεως δρόμου ἢ νῦν ταύτῃ τῶν ἑλαβε. Scena 7.

Mihi solæ ridiculo fuit. pag. 132.

Solæ, datiuus antiquus est pro soli. atq; Cicero pro Tullio, unæ rei, dixit pro uni, auctore Prisciano. In fine

IN EVNVCH.

fine uersus, scibam rectius legitur, quam sciebam.

Non pote satis narrari, quos ludos

In alijs est, Non possum satis narrare. in uetere Veneto, Non satis potest narrari: quod Georg. Fabricius se in omnibus antiquis inuenisse testatur. Pote ueteres dixerunt, quod posteriores, possibile. quod hic agnoscit etiam Glareanus.

pag. 133.

Ehem quid dixti pessuma.

Ehem flagitat uersus, nisi cum Goueano legas, Hem quid dixisti.

Tu iam pendebris.

Id est, uapulabis. Horatius lib. 2. Epist.

Semel hic cessauit, et, ut fit,

In scalis latuit metuēs pendētis habena. Vbi Acron notat Romanos seruos suos suspensos ad trabem flagellasse. Plautus Casina, Nulla causa est, quin pendentem uxor uirgis uerberes

Scena 8.

Quid nunc? qua spe.

pag. 134.

Huius scenæ uersus, quos alij faciunt trochaicos catalecticos, Goueanus et Muretus ita collocarunt, ut sint iambici octonarij ac catalecti. Certe primus, in quo libri ueteres habent inceptas, itemq; secundus et quartus iampos habēt, ut trochaici esse nō possint.

Qui minus huic, quam Hercules seruiuit.

Lucianus in Dialogo de scribēda historia, de Hercule ita inquit, ἑωρακέναι γάρ τ' ὅσ' εἰκὸς γεγραμμένον, τῆ Ὀμφάλῃ δ' ἄλεοντα, πάνυ ἀλόκιστον ἑκκλήρ' ἐσκυλισμένον; ἐκείνη μὲν τὸν λέοντα αὐτὸς

G 3

περιβε-

ANNOTATIONES.

πειβεβλημένω, καὶ τὸ ξύλον ἐν τῇ χειρὶ ἔχοντα,
ὡς ἡ ἀκλέα δὴ δένουσαν, αὐτὸν δὲ ἐν κροκωτῷ καὶ
πορφυρῇ διέειο ξοίοντα, καὶ παιόμενον ἕως τῆς
ἐμφάλης τῶν ἄλφ. Credibile est te uidisse alia
cubi Herculem, qui Omphale seruiret nouo admo-
dum & inusitato ornatu: ita ut hæc leonis pelle ami-
cta clauam in manu gestaret, nō secus ac si Hercules
esset, ille in crocota & ueste purpurea lanam tracta-
ret, & ab Omphale sandalio uerberaretur. Lege præ-
terea Victorium in Varijs lectionib. lib. 14. cap. 15.

Sec. 9. Qui tam subito tot congruerint.

Lege, cui tam subito tot congruerint commoda.
Pro congruerint, in plerisque antiquis est, contigerint:
quod annotauit Riuus. pag. 135.

Audin tu illum, quid ait?

Ita postulat uersus, & sic Goueanus scripsit. In ue-
tere Veneto & alijs quibusdam antiquis totus uersus
ita legitur, Ita me dij ament, bene factum. Gn. Audin'
tu, hic quid ait? Ch. tum autem Phædria. quam lectio-
nem Glare. probat. Visam domum.

Georg. Fabricius notat legi etiam posse, uisam do-
mi. quod ipse in manuscripto se inuenisse, & Glarea-
nus testantur.

Aut quem laudem maxime?

Sunt qui particulam, quem, omittant, propter uer-
sum, opinor. quem à præpositione, sine, male incipia-
unt, cum ea ad præcedentem pertineat, ut est in libro
Goueani & Lolgij. Quem, absq; detrimento sententiæ
præter-

IN EVNVCH.

praetermitti non potest.

pag. 136.

Dij uestram fidem, incredibilia.

Novae scenae in uetustis initium. Mihi uidetur posse cum reliquis coniungi, ait Georg. Fabric.

Præsto est. Ph. gaudeo.

In alijs est, præsto adest, eoq; uersum claudunt, quem uolunt esse trochaicum octonarium catal.

Nil est Thaide hac frater tua dignius.

Hunc uersum quidam sine causa mutare uoluerunt: quod nescient uocem, nihil, etiam producta posteriore syllaba enitiari. Exemplum autem est & apud Ouidium, Morte nihil opus est, nihil Icarotide tela. Muretus. Ut hæream aliqua in parte tamen.

In alijs est, tandem: quod Interpres ait non esse ad uerbum temporis, sed nunc saltem significare.

Quoduis donum præmium à me optato.

Hec uera est lectio. Menander.

Εὐξαι τὶ βούλει, πάντα σοὶ γυνήσεται.

Elige quod optes, optata feres omnia.

Ouidius sepe & uarie hanc sententiam effert. In 14. Metamorp. Elige ait uirgo Cumæa quod optes, Optatis potiere tuis. Rursus. 5. Fasto. Si quid fert impetus opta, Omne feres. Item II. Meta. Nec tempora perde precando, Quod petis omne feres. Georg. Fabricius.

pag. 137.

Si in platea hac te offendero post unquam.

Ex glossemate aliquo in ordinē uerborū Terentij defluxerant uoces duæ, nihil est: quas cum alijs de causis

A N N O T A T I O N E S

tum quia uersum manifesto corrumpebant, Muretus
sustulit. Est autem particula, quod, ita posita, ut in il-
lo Plauti, (mian

Quod ille gallinam, aut columbam se sectari, aut si
Dicat: perijstis, nisi usq; ad mortem multatis mak.

Et in illo Terentij supra, Sane, quod tibi nunc uidea-
tur esse, hic nebulo magnus est. Vbi Interpres omni-
no hanc lectionem agnoscit, & exponit, non est quod
dicas mihi. Tale est illud Ciceronis in Pisonem, Nam
quod uobis iste tantummodo improbus, crudelis, olim
furunculus. & cet.

Tu concede paulum istuc Thraso.

Paululum, hic & septimo uersu post, in plerisq;
libris inuenitur: sed ratio trochaici posulat, ut pau-
lum scribatur utroq; loco.

Principio ego uos credere anbos.

Hæc lectio est in libris antiquis, & olim impressis.
Quidam legunt, Principio ego uos anbo credere hoc
mihi uehementer uelim. Terentius hunc accusatiuum
utroq; modo extulit, ut probat Chirifius.

Neq; tu istum metuas ne amet mulier.

Versum hunc, qui in alijs libris nec trochaicus nec
iambicus est, Goueanus restituit: cuius iudiciũ in his
rebus libenter sequimur. pag. 138.

Accipit hominem nemo melius.

Palatinum, Accipit homo nemo melius prorsum:
quam lectionem etiam in antiquo Seruij codice inue-
nit Geor. F. brianus Aen. 3. Accipere hic est inuitare
facillime

IN EVNVCH.

facillime atq; ampliter, & ut græci dicunt, ἐστὶν ἡ
 γαμικῶς Plautus Pseudo. Magnificè uolo summos
 uiros accipere.

Ch. idem arbitror.

Potest etiam addito pronomine legi, idem ego ar-
 bitror. quod in libris Chærea tribuitur, cū interpres
 hoc à Phædria, superiora à Chærea dici aperte in-
 dicet.

Hunc comedendū & deridendū uobis præbeo.

Quia facile suspicor, fore permultos, qui me à
 peruulgata huius loci lectione recessisse mirentur:
 iccirco hanc emendationem meam diligenter mihi
 constituendam, ac constabiliendam puto. ante me igi-
 tur ita in impressis pene omnibus legebatur:

Hunc comedendum, & deridendū uobis propino.
 atque ego mirabar equidem, qua ratione dictū esset,
 propinare aliquem comedendum: cum in ipso propi-
 nandi uerbo, bibendi sit, non comedendi, significatio.
 nam si solū illud alterum fuisset, poterat fortasse ita
 dictum uideri, propinare aliquem deridendū, ut apud
 Demosthenem, πρὸ πίνευ τὴν ἐμάδα. certe quidē,
 comedendum propinare, satis lepide dici non posse
 opinabar. uiderat hoc nescio quis, qui libros Sebastia-
 ni Gryphij, anno M. D. XLIII. impressos, corre-
 xerat. itaque in illis scriptum reperias:

Hunc comedendum, & bibendum uobis propino.
 at eum oportet ualde imperitum dimetiendorum uer-
 suum fuisse: profecto enim, si aliquid in hoc genere
 ualuisse,

ANNOTATIONES.

u. u. u. i. s. s. e. t. , p. o. t. e. r. a. t. d. i. g. i. t. i. s. , u. t. i. l. l. e. a. i. t. , e. t. a. u. r. e. d. e. p. r. e. h. e. n. d. e. r. e. , m. u. l. t. u. m. , e. a. m. u. t. a. t. i. o. n. e. f. a. c. t. a. , a. d. l. e. g. i. t. i. m. a. m. u. e. r. a. s. u. s. m. e. n. s. u. r. a. m. d. e. s. i. d. e. r. a. r. i. m. o. u. e. b. a. t. i. p. s. a. m. e. q. u. o. q. u. e. m. e. t. r. i. r. a. t. i. o. : p. r. o. p. i. n. o. e. n. i. m. b. r. e. u. e. m. h. a. b. e. t. p. r. i. m. a. m. s. y. l. l. a. b. a. m. , l. o. n. g. a. m. s. e. c. u. n. d. a. m. M. a. r. t. i. a. l. i. s. :

Quod nulli calicem tuum propinas,
Humane facis Herme, non superbe.

ergo si quis id uerbū retineat, erit iambus in trochaico uersu: quod ita absurdum est, ualde ut mirer, quid adducere potuerit insigniter eruditum hominem Camerarium, ut affirmaret, id interdum fieri posse. neq; tamen quicquam hoc loco mouere ausus essem sine ueterum librorum testimonio. quatuor, cum hæc scriberem, ad manum habebam calamo exaratos libros in ijs omnibus scriptum erat:

Hunc comedendum & deridendum uobis præbeo. itaque sustinendam amplius sententiam non putauit: sed, omni dubitatione remota, reponendum id uerbū, quod & orationis concinnitas, & metri ratio, & tot librorum ueterum consentiens auctoritas comprobaret. ac fieri fortasse possit, ut quispiam, ne hæc emendationem recipiat, Donati interpretatione moueatur, qui hoc uerbum explicans, Facete, inquit, dixit, ut parasitus, & quasi de conuiuio loqueretur. ita enim legendū est. sed eam ipsam si quis accurate consideret, uidebit, ad præbendi nihilo minus, quàm ad propinandi, uerbum posse accommodari. præbere enim apte admodum in epulis conuiujsq; dicitur. Cicero

IN EVNVCH.

ad Q. Fratrem: Sponsalia Crassipedi præbui. quin & eum qui præbet, pro epuli domino, dixisse Horatium, homines eruditissimi affirmant, qui ita legunt illud è primo sermonum:

E quibus unus auct quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet, aqua.

non, ut uulgo legitur,

Præter eum, qui præbet aquam. Hæc Muretus.

Nil præter omisum est.

Lege, Nil præter promissum est. Sic enim scripsit Muretus, & Geor. Fabricius ex Palatino. quibus uerbis Phædria confirmat per iocum id, quod de Thrasone dictum à parasito erat.

M. ANTONII MURETI IN HEAV-
ton Timorum non Terentij

ARGVMENTVM.

CHREMES Sostratæ uxori grauide præceperat, si puellam pareret, ut eam statim interficeret. fuit hæc immanitas in ueterum moribus, ut, cum fera nulla sit, quæ foetus suos non diligat, ipsi, quos alere nollent liberos, eos recens natos aut interficere, aut exponere fas putarent. Sostrata puellam enixa, (ut est maternus semper animus clementior) uitam ei adimere non sustinuit. sed paupercule cuidam anui Corinthiæ, Philteræ nomine, exponendam dedit; etiamque, muliebri quadam
supers

ARGUMENTVM

superstitione, anulum de digito detractum suo, iussit, ut una cum puella exponeret. id, quod tum stulte factum uideri poterat, postea puella saluti fuit. eius enim anuli ope tandem agnita est à suis. anus acceptam puellam, Antiphilam nominat, educatq; ut suam. eam, cum adoleuisset, anusq; illius filia putaretur, Menedemi filius, Clinia perditè amare cœpit: prope iam ut pro uxore haberet. quod ubi rescivit pater, ita uolenter tulit, ut filium, assiduitate iurgandi, clam, militatum in Asiam abire coegerit. tum uero qui filij amorem iniquo animo tulerat, multo iniquiore eiusdem absentiam ferre cœpit. Itaque ut de se supplicium absenti filio daret, qui cum saeuitia sua exegisset ex aedibus, aedes, suppellectilem, familiam uendit, præter, qui serui ad opus ruri faciundum utiles erant: ingentemq; sibi agrum comparat, ubi à prima luce ad noctem non seruos modo exerceret, uerum etiam, homo sexagenarius, senectutem miseris modis excruciet suam. profecto Clinia, Philtere, quæ ut dixi, Antiphilæ putabatur mater, extremum uitæ diem morte confecit. Clinia, cum iam menses tres abfuisset, amicæ desiderio reuersus, non ausus est patri se in conspectum dare, antiquam illius asperitatem ueritus: sed ad Clitiphonem, Chremetis filium, diuertit, quicum magna ipsi à puero familiaritas intercesserat. Clitipho, sodalis reditu lætus, Syrum & Dromonem seruos (iam autem ad uesperascebat) in urbem, ad accersendam Antiphilam, mittit. exposuerat eo ipso die

Mene

IN HEAVTON.

Menedemus Chremeti, quanto sibi desiderio esset filius: parum ut absuerit, quin Chremes, cum primum de reditu Cliniae accepit, mitteret, qui ei nunciarent. continuit tamen se in diem posterum, quod ita magis e re illius fore censeret. Syrus, summa seruus & audacia, & astutia, qui Antiphilam tantum accersere iussus esset, etiam Bacchidem adduxit: erat haec meretrix procax, potens, sumptuosa, nobilis, cuius se amore haud ita pridem irretierat Clitipho. quo autem res Chremetem lateret, hoc consilium capiunt, ut Bacchidem quidem amicam Cliniae, Antiphilam uero unam de illius ancillis esse simularēt. postridie mane Chremes ad Menedemum diluculo proficiscitur, & rediisse Cliniam nunciat. ille gaudio amens, filium iam iam uidere, iam iam amplecti, iam iam ei se suaque omnia permittere cupiebat. at Chremes, caue, inquit, faxis: istoc enim modo & te, & eum, & rem una perdidideris tuam. simul ei ostendit, quot incommoda capturus sit, si tam molli esse se, tamque infracto animo ostēderit. Cliniae amicam (eam enim Bacchidem existimabat) non iam pauperculam esse, aut paruo contentam, ut antea: sed sumptuosam, gemmis atque auro collucentem, cum familia numerosissima. una inquit, mihi nox tantum non paupertatem attulit; nedum tu te censeas oneriferundo fore, si te illi perpetuo sumptibus suppeditare oporteat. quin tu ita potius agito. humane quidem & comiter excipito filium: istud tamen tam impotens illius desiderium occultum habeto. tum si ille, quod amicae
det,

ARGUMENTVM

det ut habeat, machinam aduersum te aliquam struet, falli te finito. ita & eum commodius retinebis apud te, & sumptuum facies minus. hæc Chremes, nescius (ut sunt humana) oculatū foris esse se, cæcū domi. in terea enim meditabatur Syrus, decē minas, quas Bacchidi pollicitus erat dare, eas quomodo illi à Chremete ipso conficeret. iamq; inibi erat, cū eū Chremes arreptum blande compellat, hortaturq;, aliquam ad Menedemum fallaciam moliatur. iniecit in sermone Syrus mendacium à se pro tempore confictum, anam Corinthiam, Antiphilæ (ita enim putabatur) matrem, mille drachmarū mutuo accepisse à Bacchide: ea mortua, puellam pro pecunia illa arraboni relictam. dum hæc aguntur, annulum suum agnouit Sostrata, eiusq; indicio, Antiphilam filiā suam esse cognouit. gaudio exiliens, omnem rem defert ad uirum; qui, ea leuiter obiurgata, repertam tamen filiam, ipse quoque gaudius est. iam omnia in tranquillo erāt, absq; Bacchide fuisset. sed & illi quoquomodo decē excuāde erant argenti minæ; & periculū erat, ne aliqua eam Chremes filij amicam esse rescisceret. ibi Syrus audax consilium iniecit, quomodo & utrique seni rem, ut erat, patefaceret, & commode se è tam impedito negotio expediret. primum igitur Chremeti, Reperi, inquit, quomodo argentum à Menedemo eripiam. dicemus ei, Bacchidem hanc tui Clitiphonis amicam esse: orabimusq;, ut eā domi suæ dies aliquot esse patiatur, teq; id celatum uelit. porro Clinia filie tuæ, quæ modo reperta

reperta

IN HEAVTON.

reperta est, formam sibi cōplacitam esse dicet, eamq̄
 petet uxorem. Quid tum? pecuniam, inquit, petet à
 patre suo, qui nouæ nuptæ ornamenta cocmat: eam
 pecuniã numeraturus est Bacchidi. iam autē ad Me-
 nedemũ, Syri hortatu, transierat Bacchis; et cò pom-
 pam omnem suam traduxerat. Chremes primo nō sa-
 tis cōsiliũ illud probare. at illã certe, inquit Syrus
 pecuniã, pro qua filia tua opposita erat pignori, quin
 dissoluas, facere honeste nō potes. Ego uero, inquit
 Chremes, & libēter quidē. Imo uero, inquit Syrus, dato
 eam Clitiphoni, qui ad Bacchidē deferat. ita enim fa-
 cilius credet Menedemus, eam illius esse. Sit ita sane.
 numeratur à patre Clitiphoni pecunia, quam ad me-
 retricē perferret. interea tota res detegitur. indigna-
 ri Chremes, & fremere, & minitari se omnia atrocis-
 sima editurũ. tandem, cum prius Antiphilã
 Clinia collocasset, partim Menedemi, partim uxoris
 precibus delentus, ignoscit. Clitipho se, relictis me-
 retricijs amoribus, uxorem ducturũ pollicetur. Cum
 autem ceterarum fabularum argumentũ uno die con-
 tineri soleat, huius, non nisi biduo explicari potest.

ANNOTATIONES.

TI. SEMPRONIO, M'. IUVENTIO COS.

Ita recte hi Consules anni ab V. C. DXC. descri-
 buntur: qui in antiquis lapidibus sic nominantur, TI.
 SEMPRONIUS. P. F. TI. N. GRAC-
 CHVS. II. M' IUVENTIUS. T. F. T. N.
 THALNA.

Hodie

ANNOTATIONES

Hodie sum acturus *Heautontimorumenon*.

Menander ἐαυτὸν τιμωροῦ μύθου scripsit: cuius meminit *Stobæus* λόγῳ. λθ. *Cicero* *Tuscul.* 3. Quid ille *Terentianus*, ipse se puniens, id est, ἐαυτὸν τιμωροῦ μύθῳ? Quod autem genus poenæ sit τιμωρία explicat *Gellius*. pag. 141.

Duplex quæ ex argumento facta est.

Duplicem ait hanc comœdiam maxime propter actionis tempus: quòd non uno circuitu solis absoluitur. Plura *Georg. Fabricius*.

Fecit seruo currenti in uia.

Sic inuenio in omnibus libris, excepto eo quem *Geor. Fabricius* emendauit, in quo est, Qui nuper fecit seruo currenti uia Decesse populum. *Plautus* *Amphitr.* Quamobrem mi magis par est uia decedere & concedere. pag. 142.

Assidue agendi sint mihi.

Geor. Fabricius ex *Palatino* scripsit, assidue agendi sint seni.

Laboriosa si qua est, ad me curritur.

Muretus parua & facili mutatione uersum restituit, qui in alijs libris, in quibus scribitur, Si qua laboriosa est, uitio non caret, cum in iambico sit trochæus Actus I. Scena I. pag. 143.

Quanquam hæc inter nos nupera notitia.

¶ Nupera notitia, est recens, quæ non ita pridem cœpit: quomodo *Plautus* in *Captiuis*, nuperum pro recenti posuit, ab eo quod est nuper, id est, ante non multum

IN HEAVTON.

*multum temporis, auctore Nonio Marcello. In pleris
que libris Terentij & Ciceronis lib. 2. de finib. est,
nuper notitia, ut sit simile illi in Andria, heri semper
lenitas. de quo ibi diximus. uersus utrunq; recipit.*

Tamen vel virtus tua me.

*Virtus tua facit me, ut te audacter moneam. pro,
uirtus tua facit, ut ego te audacter moneam: de quo
genere diximus in Eun. quare accusatiuus, me, non
abundat, ut quidam scribunt.*

Proinde quasi nemo fiet.

*Obiurgantis est, ut in Phormione, Proinde expis-
care quasi non noffes. Perperam igitur in alijs, per
inde, id quod magis similitudinis est. Geor. Fabric.*

Aut aliquid ferre deniq;. pag. 144.

*Deniq; in extrema sententia positum, ut citatur
etiam à Cicerone lib. 1. de finib. Terentianus, inquit,
Chremes non inhumanus, qui nouū uicinum nō uult,*

*Fodere, aut arare, aut aliquid ferre deniq;
non illum ab industria, sed ab illiberali labore de-
terret. Adducit eodē modo Interpres in Phormione.
At enim me, quantum hic operis fiat, pœnitet.*

*Impressi, ut opinor, oēs, præter eos, quos aliquot
abhinc annos ediderat Manutius, habent, At enim, di-
ces, me quantum hic operis fiat, pœnitet. Miror au-
tem ne Goueanum quidem ipsum uidisse, detracto
uerbo, dices, multis partibus uenustiore orationem
fieri: recepto autem, uersum constare non posse. hæc
Muretus.*

H Quod

ANNOTATIONES

Quod in opere faciundo, lege. In Phormione act.
2. scen. 1. Opus ruri faciundum.

Tantum est ab re tua otij tibi.

Cicero lib. 12. Att. Tantum ne ab re tua est otij tibi,
ut etiam Oratorem legas?

Humani à me nil alienum puto.

Cicero lib. 1. de Officijs. Est enim difficilis cura re-
rum alienarum. quanquam Terentianus ille Chremes
humani nihil à se alienum putat.

Si quid laboris est, nollem: sed istuc quid.

Neq; constat uersus, neq; sententia mihi quidem
satis aperta est. cum aliud, hoc quidem tempore, nihil
possem, quod in ueteribus libris erat, cum fide pro-
ponere satis habui. Muretus.

Heu hoi.

In alijs, heu, tantum est, in alijs, eheu. sed uersus ita
claudicat.

Istos rastros tamen interea depone.

Carmen uocum inuersione deprauatum est. Tu le-
ge, at istos rastros interea tamen. Pro, depone, Geor.
Fabric. ex manuscriptis, legit, appone, quo uerbo &
Plautus utitur de onere ex parte alleuato, in Poenu-
lo, Vrget onus. Mi. at tu appone & respice ad me.
Apponere est, non plane deponere, quasi opere alio
quo perfuncti faciunt, sed apud se ponere tanquam
idem sis statim adgressurus. Hæc Georgius Fabrici-
cius.

Sine me, vacuum tempus ne quod duim mihi.

Duim

IN HEAVTON.

Duim, antiquum est, pro, dem: quod hic uulgo legitur: sed ita syllaba deest in uersu, quem Glareanus perficit adiecto ad principium, ah. Georg. Fabricius legit, Sine, sine, uacuum tempus ne quod dem mihi.

Ah quid dixi habere me? pag. 145.

Aliter, at quid dixi: sed, ah, esse in manuscriptis notauit Riuus.

Cœpi non humaniter.

Humaniter est in uetere Veneto, itaq; citatur à Diomede. In quibusdam legitur, humanitus: quo de Riuus.

Aetate me putauit & sapientia.

In alijs, Et aetate putauit me, & beneuolentia: quæ lectio neq; inconcinna est, & ueterum librorum testimonio adiuuatur: in quibus tamen perpetuo scribitur, beniuolentia. ego Petri Bembi auctoritatem ac testimonium sequi malui. Muretus.

In Asiam ad regem militatum abiit.

Ad regem, πρὸς τὸν βασιλέα, est ad regem Persarum, quem graeci cum significant βασιλέα, & μέγαρον βασιλέα dicunt. Plato in Gorgia, δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαρον βασιλέα γινώσκεν φήσεις εὐδαίμων ὄντα. quod M. Tullius Tusc. 5. uertit, Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, beatus ne sit?

Tot mei solius solliciti sunt causa.

Mei, non mea, ut est fere in libris Terentij legit Laurentius Valla lib. 2. ca. 1. cuius iudiciū Goueanus

ANNOTATIONES

¶ Muretus secuti sunt.

Nam vsq; dum ille uitam illá incolit.

Vitam illam colet inopem, legendum esse ex Nonio monuerunt Io. Riuius & Georg. Fabricius. Sic Plautus Casina, Faciam uti proinde est dignus, uitam colat. Idem Mostellaria, Vino & uictu, piscatu probo, electili uitam colitis. & Trinummo, Nec quicquá hic tibi sit, qui uitam colas.

Facile uictum exercerent suum.

Eleganter, opere faciundo uictum exercere, id est, ruri laborando uictum quærere. in alijs est, sumptum exercerent, quod ego exponere soleo, qui suo labore tantum acquirerent, quantum sumptus in ipsos faciendum esset.

Inscripti illico ædes: mercedem quasi talenta.

Hæc est Bembi lectio & distinctio, quam hic, ut alijs locis libenter amplectimur. etsi non ignoro Nonium hunc locum ita adducere, ut alteram lectionem agnoscere uideatur.

pag. 147.

Vlla me voluptate hic frui, lege.

Hoc ubi fit, ibi non vere uiuitur.

Sic etiam Goueanus scripsit: in alijs est, hoc ibi fit, ubi non uere uiuitur.

Qui illum ad laborem impulerim.

Hunc uersum integrum non esse nemo est quin uideat. Quidam, ut ei mederentur, impulserim scripserunt. alij, impeggerim legendum esse existimant: sed contra fidem librorum non ausim aliquid mutare.

169

IN HEAVTON.

Ibo, ut visam si domi est.

Ut particula abijcienda, quæ sepißime elegantia
gratia omittitur. Georg. Fabric. pag. 149.

Quid est? Cl. hunc Menedemum.

Rinius legit, Quid id est? atq; id carminis rationem
exigere ait: quod ille cum alijs trochaicum esse pu-
tat. Sed ut in Mureti libro uersus scribuntur, primi
quatuor sunt iambici octonarij catalectici, quibus se-
narius distinguendi gratia subiicitur. reliqui deinde
sunt octonarij acatalecti.

Venientem, è naui egredientem adduxi.

Aduenientem, quod est in alijs, in carmine sine eli-
sione locum non habet. Adduxi legitur etiam apud
Priscianum lib. 7. in impressis: ubi in manuscriptis an-
tiquissimis est, abduxit, quod ego probo. Solebant au-
tem amicis peregre aduenientibus coenam dare. Plau-
tus Bacchid. Saluus cū peregre aduenis, coena detur.
Pro, pueritia, Georg. Fabricius scripsit, pueris.

Vt nobiscum esset hodie amplius.

Aduerbiū hodie in Palatino non est, neq; apud
Nonium in omnibus libris, ubi de uerbo Inuitare agit.
Versus & cum illo & sine illo probè constat. Geor.
Fabricius. pag. 150.

Amicos, genus, cognatos, ditias.

Hic unus est ex illis locis, in quibus ditias, pro di-
tias à Terentio scriptum fuisse Goueanus animad-
uertit, ut diximus in Andria. act. 4. scen. 6.

Quod illum insimulant durum.

ANNOTATIONES

Ita scripsit Muretus, ut non ad unum Cliniam, sed ad plures referatur. Apud Nonium tamen etiam, insimulat, legitur. Plautus Amphit. Nimis ecastor facinus mirum est, qui illi collibitum fiet Meo viro, sic me insimulare falsum facinus tam malum. pag. 151. Periculum ex alijs facere, tibi quod ex usu.

Huc pertinet illud Menandri.

Βλέπωρ πεπαί δευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλωρ κακία.
Mala intuens aliorum doctus ego fui.

Quam iniqui sunt patres.

Miror inquit Muretus, quid sibi uoluerint, qui actus principium hoc loco fecerunt. cum enim Chremete solo ingresso domum, Clitipho in proskenio remanserit, nemo profecto non uidet, eorum duntaxat, quibus comica ratio non penitus ignota est, non modo nouum actum, sed ne nouam quidem scenam hoc loco esse posse.

Næ ille facili me utetur patre.

Ita legitur etiam in uetere Veneto: estq; hæc uera lectio facili me utetur patre, id est, facilem me et lenem patrem experietur: quod græcè dicitur, ἔρα οὐ πατρί μοι χρεῖσται. Demosthenes Olynth. 1. ἔρα οὐ καὶ πολὺ ταπεινότερων ἢ ἂν ἐχρώμεθα τῷ φιλαλίπῳ. id est, faciliore iam et multo humaniore uteremur Philippo. Cicero Catili. 2. Locupletioribus his et melioribus ciuibus uteremur. Idem pro Sex. Roscio, Ne bestijs quoq; quæ tantū scelus attigissent, immanioribus uteremur.

Ne

IN HEAVTON.

Næ ille haud scit, quam mihi nunc furdo.

Contemptum hunc paternarum admonitionum mirificè expressit Theocritus Idylli. 9. ubi pastor, cum æstatem à se non metui indicare uellet, ait tanti eam à se fieri, quanti à liberis patrum matrumq; uerba fiunt. Versus hi sunt,

τὸ δὲ θεῖον φύροντος ἐγὼ τόσῳ μελεδαίνομαι,
ὄσωρ ἔργῳτι πατρὸς μύθων, καὶ μητρὸς ἀκούειν.

Torrída ego æstatis tam curo tempora, quantum
Audit amans patris seu matris uerba monentis.

Nam Clinia hic, etsi is quoq; pag. 152.

Ex omnibus manuscriptis, et quibusdam impressis ita legendum, Nam hic Clinia, etsi is quoq; suarum rerum satagit, attamen Habet, & cet. Apud Charisium lib. 2. legitur. Etsi suarum rerum satis agit, attamen Habet. ubi docet satis usurpari pro intente, sicut apud Catonem dierum dictarum de consulatu suo, iam apud uallū nostri satis agebant. Act. 2. sce. 1.

Ne me ablente mulier. pag. 153.

Ruius traicta uoce, mulier, è manuscriptis legit, ne mulier me absente hic corrupta sit. atq; ita est in uetere Veneto. quare aduerbium, hic, in multis non recte omittitur.

Iam hic adessent. Clit. iam aderunt.

In uetere Veneto, & alijs antiquis legitur, iam hic adesset. Clit. iam aderit. ut de sola Antiphila intelligatur, cuius Geor. Fabricius meminit. Sed Goueanus & Lolgius hæc etiam in plurali scripserunt.

H 4 Non

ANNOTATIONES.

Non cogitas hinc longius abesse.

Glareanus & Georg. Fabricius notarunt in quibusdam legi, hinc longulè abesse. quo aduerbio Plautus usus est in prologo Menæchmorum.

Dum moliuntur, dum comuntur.

Cum in Palatino & Aldino legeretur, dum conantur, Georg. Fabricius ex libro V Verteri, & ex Sersuio in 4. Aeneid. itemq; Interprete in Hecyram scripsit, dum comantur. uetustiores enim comare dixerunt, ubi posterì comere. Scen. 2. pag. 154.

Verum interea dum sermones cædimus.

Querit Glareanus quomodo hic cædimus scribendum sit: uerum ex Prisciano constat, Muretum rectè illud cum diphthongo scripsisse. ille enim libro 18. monet hoc genus loquendi ductum esse à Grecis, qui $\alpha\omicron\pi\eta\upsilon\tau\alpha\ \rho\acute{\eta}\mu\alpha\tau\alpha$, pro differere dicunt.

Minime mirum: adeo impeditæ. pag. 155.

In antiquis fere hæc Syro tribuuntur, quæ Geor. Fabricius sequitur. Glareanus non dubitat, quin hæc sint Dromonis uerba, quibus respondeat illis Syri, illæ sunt relicte. quicum Interpres facere uidetur.

Quam cum una hic ancillula Ego reliqui.

Aliter hæc uerba ab ijs collocantur, qui hos uersus trochaicos esse uolunt: sed cum proxime præcedens sit plane iambicus, et hic initio iambum habeat, Mureti collocatio uera est, quam Goueanus etiam secutus est. Quod sequitur, unde ea esse censes, est in libris antiquis, & apud Interpretem. quanquam Ri-

uius

IN HEAVTON.

uius magis probat, unde esse censes?

Et meo patri minu' sum obsequens.

*In uoce, minus, eliditur s, nisi cum Riuius omisso
uerbo legas, minus obsequens. pag. 156.*

Neq; potuisse unquam me.

*Glareanus & Georg. Fabricius addito pronomi-
ne legunt, Neq; cum potuisse: quomodo est in uetere
Veneto.*

Quæ hic sumus locuti.

*Hæc uerba non leguntur in eo libro Pauli Manutij,
quem Lolgius emendauit. Georg. Fabricius quoq; il-
lius libri fidem secutus hæc omisit.*

Quantum ex ipsa re coniecturam fecimus.

*In alijs est, coniecturam cepimus, quod Riuius re-
cepit. Vtrunq; usitatum, & in uersu locum habet.*

Vt ne quid huius ignores.

*In alijs omnibus est, ut ne quid huius rerum igno-
res: quod Glareanus per ἀρχαϊσμόν dictum ait, ut il-
lud in Eunucho, absente nobis.*

Hoc ipsa in itinere alteræ Dum narrat.

*Apud Priscianum lib. 6. etiam in manuscriptis om-
nibus mutato numero legitur, Hæc ipsa in itinere al-
teræ dum narrat.*

Hinc sciri potuit, aut nusquam alibi.

*Ita esse in Palatino testatur Georg. Fabricius, &
recte hoc enim dicit. Nisi ex studio Antiphilæ conie-
cturam facias de eius uita, aliunde eam rem sciri non
posse.*

pag. 157.

H 5 Textentem

ANNOTATIONES

Textentem telam studiose ipsam offendimus,

In libro Politiani contra hunc uersum appositus
est græcus huic respondens,

ἔξ ἰσασίης γὰρ ἐκρέματο φιλοπόνως πάλυ.

Pendebat ipsa ex tela studiose admodum.

quem manifesto uersum esse Menædri hic expressam
scribit Victorius Var. lect., lib. 9. cap. 15.

Nulla re malas expolitam.

In alijs, Nulla malam re expolitam. sed uersus ita
non constat, nisi dicamus loco tertio nullam fieri eli-
sionem, ut notarunt Glareanus & Georg. Fabricius.
Sunt qui contra fidem librorum, & Calpurnij senten-
tiam legant, Nulla mala re esse expolitā muliebri.

Præterea una ancillula Erat.

In Politiani libro, ut testatur Victor. hic ascriptus est,

καὶ θεραπυνὶς ἤρμια:

αὐτὴ σωφαινερῶ παρῶς διακείμενη.

quod Terentius hic ad uerbum expressit.

Scin hanc quam dicit sorditatam.

Sordidatam, lege. Riuus initio uersus addito pro-
nomine legit, Scin tu hanc.

Nam disciplina est eisdem.

Præceptum hoc ita complexus est Ouidius in arte:

Sed prius ancillam captatæ nosse puellæ,

Cura sit. accessus molliet illa tuos.

Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpere rogando:

Quod cupis, ex facili, si uolet illa, feres. Ex Mur.

Sy. heus Tu non fit sine periculo. pag. 158.

Pronos

IN HEAVTON.

Pronomen, tu, ex libris antiquis recte additum est à Io. Riuio & Georg. Fabricio. sed, heus, ad superiorē rem uersum pertinet, quod Glareanus non uidit.

Multimodis iniurius Clitipho est.

Hic quoq; multimodis ut legas, ipsa uersus ratio cogit. quod neminem antea animaduertisse, mirum est, inquit Muretus pag. 159.

Nam tua apud patrem amica.

Ita scripsit etiam Goueanus, flagitante id trochaico: qui in alijs libris, in quibus legitur, Nam apud patrē tua amica, non constat. neq; potest, d, in apud elidi sequente consonante.

Age, age, cedo istuc tuum consilium.

Deinceps sequuntur octo iambici octonarij, quos Glareanus uarijs rationibus trochaicos facere conatus fuit.

Tibi si narrem, quam ob rem id faciam.

Distingue, Tibi si narrem. quam ob rem id faciam, uera causa est. Nam, longum est tibi si narrem, idem est quod, Longū est tibi narrare. Causa quam ob rem; id est, propter quam, uel, cur, apud Terentium frequens est, ut in Andria act. 5. sce. 1. Eun. act. sce. 2.

Clin. tune? quod boni. pag. 160.

In alijs omnibus, tūne? quod boni est. mirumq; quā ridicule locum hunc interpretentur literatores, illius igitur sentētia aperiēda est. Dicturus erat Clinia cōtinuata oratione, Tune? quod boni datur modo, fructu, dū licet, nam nescias eius sit potestas posthac, an nunquam.

ANNOTATIONES.

nunquam, tibi. Sed cum, eo loqui exorso, pergeret abi-
re Syrus, interruptit illius orationem Clitipho, & Sy-
rum inclamavit: deinde ad Cliniam conuersus, dic mo-
do uerum, inquit. at Syrus indignabundus, age, inquit,
modo: hodie sero, ac nequicquam uoles. tum demum
interruptam orationē Clinia persecutus est. Muret.

Ridiculum est, istuc me admonere.

Sic est in libris emendatis fere omnibus: in quibus-
dam, te additur.

Huic homini verbera.

ἄφρων ὡς ἡ ἐξ ἑαυτοῦ ἴσως, inquit in-
terpres. Sic apud Plautum in Epidico. Quid uerba fa-
cimus? homini huic opus est quadraginta minis. & De-
ianira apud Sophoclem Trachinijs, cum seipsam de-
signaret, inquit,

μηδ' εἰ π' ὀφείσεις, τῆς δ' ἐγὼ ζώσης ἔπι.

Nec si facies quid, hac uiua etiam feceris.

Neutiquam hæc res neglectui est mihi, lege.

Merito amo te Clinia.

Sic postulat uersus, nisi in, te, uocalem corripere,
non elidere uelis. pag. 161.

Nam misere quendam offendi.

Misere, scripsit etiam Lolgius: pro quo in alijs, mi-
serum, legitur. quo de hic Georg. Fabricius.

Noctem orare.

Græcè est πειράμ. Aristophanes Pluto,
ὅταν μὲν αὐτὰς τις πένης πηράμ τύχη.
Si noctem earum pauper quis rogauerit.

Platse

IN HEAVTON.

Plautus Poenulo, Dat aurum, ducit, noctem rogat.

Eademq; ut apud te esset ob hoc.

Haec duae particulae non sunt in Palatino. quare Geor. Fabricius eas tanquam superuacaneas sustulit.

Eo. quid istic? S. manebit.

In alijs libris, in quibus, quid istic, principium est ultimi uersus, penultimus claudicat. id quod Gouedanus & Glareanus etiam uiderunt. Sce. 3.

Id cum studuisti, isti formæ. pag. 162.

Studuisti, isti, Comica est παρέχησις, facta ad finem adiectione. Quare qui datiuum, isti, tollunt, & ornatui detrahunt & carmini. Versus huius scenæ à Mureto & Goueano ita scripti sunt, ut sint iambici, octonarij, acatal. quibus duo trochaici catalectici inseruntur.

Nam mihi quale ingenium haberes.

Huic uersui respondet ille senarius Graecorum.

Ἄνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.

Viri nota ex oratione noscitur. quem contra hunc in Politiani libro scriptum esse testatur. P. Victorius Varia. lect. lib. 9. cap. 6. pag. 163.

Me quidem semper fecisse sedulo.

Omissum hic uerbum incuria. quare lege: me scio quidem.

Qui intuitur nos?

Intuitur, pro intuetur legit Bembus: atq; ita esse in Palatino testatur Georg. Fabricius. Sic Lucretius

✦ In somnis cum saepe figuras Contuimur miras,
pro

ANNOTATIONES

pro contuemur.

O mi expectate Clinia, salue.

Sic est in uetere Veneto, & in alijs omnibus antiquis, ut scribit Georg. Fabricius. Atq; hinc incipiunt senarij: quoniam illud, salue anime mi, ad superiorem uersum pertinet, qui est tetrameter. pag. 164.

Act. 3. sce. 1. Luciscit hoc iam.

Luciscit, non lucefcit, agnoscit hic etiam P. Bem- bus in suo dialogo de fabulis Terentij. In omnibus uero libris, exceptis ijs quos Paulus Manutius impressit, hic locus male interpunctus est hoc modo, Luciscit: hoc iam cesso pultare ostium. Est enim imitatio Plauti: apud quem Mercurius in Amphitruone, Eamus Amphitruo: luciscit hoc iam. qui locus deprauari distinguendo non potuit. pag. 165.

Sed ipsum egressum foras uideo: adibo.

Tertio loco est creticus: atq; ita, adibo, retineri potest, pro quo Glareanus ex uetusto codice, & Geor. Fabricius ex Palatino, ibo, legunt.

Quæso, ubinam? C. apud me domi.

Quæ hic ab alijs adduntur, ea uersum plane corrumpunt. quare hæc lectio retinenda est.

Commeare filium Quàm paterere. pag. 166.

Ordine uerborum inuerso, Goueanus ingeniose hos uersus restituit. Nam si legas, ut in alijs libris descripti sunt, trochæus erit in iambico.

Quàm ea nunc instructa pulchre.

Loquendi ratio à Plauto, ut uidetur accepta: cuius est

IN HEAVTON.

est uersus ille Bacchidib. Omnium ad perniciem in-
structa domus opime, atq; opipare. Muretus.

Est ne ea intus? Ch. sit rogas?

Rinius & Glareanus scribunt in uetustis legi, si
sit rogas? Habebit locum si, ea, in unam syllabam con-
tractum elidas. Si pro an, & ei posuit etiam supra in
itio. & Caesar ad Ciceronē, Si cogitata præclare elo-
qui possent, non nulli studio & usu elaborauerunt.

Omnes habui sollicitos.

Carmen hoc modo bene constat. Plautus Menech-
mis, Qui neq; leges, neq; æquum bonum usquam Co-
lunt, sollicitos patronos habent. pag. 167.

Consilia adolescentes.

Versus non constat, nisi abq; elisione uocalium se-
cundo loco sit tribrachys. Muretus suspicatur legen-
dum, adulescentes: & ita scripsisse ueteres, cum uel-
lent secundam huius nominis syllabam producere.

Somnum hercle ego hac nocte oculis.

Suspikor, inquit Muretus, fuisse in græco Menan-
dri ὕπνον οὐχ ἰώρακα. siquidem ὕπνον ὄρα μ, eodem
sensu, pure admodum & proprie dicitur. Aristopha-
nes Vespis.

ὕπνος δ' ὄρα τῆς νυκτὸς οὐδὲ πᾶσπ' ἀλημ.

Somni uidet noctu ne tantillum quidem.

Ne nos inter nos congruere. pag. 168.

Versum hunc imperfectum Goueanus & Glarea-
nus addito pronomine, illi sic perfecerunt, Ne illi
nos inter nos. Muretus in uerbo, congruere, penulti-
tima

ANNOTATIONES.

penultimam producit: ut sit hic congrueo à Terentio dictū, quomodo ueteres dixisse, uiueo, diceo, claudco, pro uiuo, dico, claudio, grammatici testantur.

Aliena melius ut uideant.

In hanc sententiam Menander,

Οὐθὲς ἐπ' αὐτοῦ τὰ κακὰ σωροῦ πάμφιλος
σαφῶς: ἑτέρου δ' ἀζημινοῦντ' ὄφεται,

Aperte sua mala uidet nemo Pamphile:

Sed alterius peccantis conspiciabitur.

Dissolui me, otiosus operam ut tibi darem.

Antea legebatur, Dissolui me ocysus, operam ut tibi darem. Sed Io. Pierus primus ex antiquissimo libro Vaticanae bibliothecæ emendauit, Dissolui me, otiosus operam quomodo deinde ex eodem libro scripsit Geor. Fabricius. Muretus eandem lectionem inuenit in duobus alijs libris antiquis, ex ijs, quibus usus est.

Scē. 2. Numnam hæc audiit? pag. 169.

Sunt qui ut uersui consulant, hæc, omittant: quia, audiuit, legunt: sed in, audiit, duo iij per Synizysin in unam syllabam coeunt.

Mulier commoda, & faceta hæc est.

Sic est in antiquis. Nonnulli uerbum, est, abijciunt: alij ordinem inuertunt. sed mutatione opus non est, cum senarij bene constant, si in posteriore loco quarto creticum recipias.

At quasi is non ditius abundet.

Hoc etiam Goueano debetur, ut monuimus act. 1. sc. 2.

Hæc facta ab illo oportebant. pag. 170.

Antiquæ

IN HEAVTON.

Antiquè dictum, ut in Andria act. 3. sc. 2. Quæ asso-
lent, quæq; oportent. Sic enim esse in ueteribus libris
ibi diximus.

Quippe quia Magnarum sæpe id.

Georg. Fabricius notat in Palatino esse quippe
qui. quod Plautus sæpe usurpat. Si, quia, retineas, aut
in unam syllabam contrahetur, aut tribrachys erit
pro iambo. Particula, id, à quibusdam non absq; de-
tractione uenustatis sublata est.

At te adiutare oportet, lege.

Non est mentiri meum.

Lucilij imitatio, Homini amico & familiari nõ est
mentiri meum. pag. 171.

Nec cum malefacere crederem.

In alijs, malefacerem. nemo autem non uidet, una à
nobis detracta literula, quàm commodum, quamq;
apertum sensum effecerit, qui obscurus antea, & per-
turbatus fuerat. Muretus. Scen. 3.

Quid istuc quælo? qui istic mos. pag. 172.

Quid istuc, pro quid istud, accipiendum: neq; enim
hic, quid istic, scribitur: de quo diximus in Eun. act.
2. sc. 3. In primo uersu, qui cum sequentibus aliquot
est iambicus octon. acat. prima in, fieri, producitur,
ut alijs locis pluribus apud Terentium & Plautum.
quod Goueanus et Glareanus non animaduertunt,
sed Muretus notauit, ac probauit.

Acta est res, perij.

In alijs, Acta hæc res est. Sed, acta est res, legit Cal-
purnius,

ANNOTATIONES.

Purnius, qui notat uerbum desperantis esse. ne dicant quod uersus ita flagitet.

Vel here in uino quam immodestus.

*Ita in quatuor manuscriptis inuenit Muretus, in uno Riuius, in suis antiquis omnibus Georg. Fabric. In uino, est $\pi\tau\alpha\ \pi\acute{o}\tau\omega\pi$, uel ut Sopho. ait, $\pi\tau\alpha\ \rho\acute{o}\ \acute{o}\iota\upsilon\epsilon\alpha$. Plautus Truculento, *Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in uino ad rem suam.* Cicero Verr. 5. *Nisi forte existimatis eū in uino, ac luxu non risisse, qui nunc in periculo, ac exitio suo risum tenere non possit.* Idem Catil. 2. *Quod si in uino & alea comessationes solum & scorta quærerent, & cet.* Catullus, *Marrucine Asini, manu sinistra Non bello uteris in ioco atq; uino.* Ultima syllaba huius uersus pertinet ad sequentem, qui est senarius, & habet initio creticum.*

Noui ego animos amantium.

*Georg. Fabricius ex Palatino & alijs antiquis legit, *animum.* sed Muretus, *animos* retinuit propter octon. iambicum.*

Ego de me facio coniecturam.

*Hic uersus iusto longius excurrit. Glareanus tollit, *amicorum:* ut sit trochaicus octonarius catal.*

Hominis es frugi & temperantis. pag. 173.

Sic uideo equidem à Mureto scriptum: sed de his uersibus, amplius, pronuntio.

Pergin' Sy. Herde uerum dico.

Ita hæc sunt distincta etiam in Lolgij libro. Ultima syllaba

IN HEAVTON.

syllaba huius uersus est prima sequentis. atq; ita
uterq; est iambicus octo. acatal.

Sy. quo? quò lubet: da illis locum.

Antea cum hic semel, quo, legeretur, uersus claudē
cabat: quem Muretus ita restituit, ut ad sententiam
non parum uenustatis addiderit.

Qui me istuc extrudis. Sy. at tu pol tibi.

In Palatino, ut Georg. Fabricius monet, extrudas,
scribitur. atq; ita iurandi particula, pol, quæ ab codē
libro abest, recte omittetur. pag. 174.

Quantum dii dant tibi opis.

Dij dant opis tibi, lege: quod uersus postulat.

De fallacia? Inuenta est.

In alijs est, De fallacia Dicis? est: inueni nuper quara
dam. Sed facile qui uis perspicit; uerbum, dicis; incul-
catum esse ab aliquo. reliqua mirificè exprimūt cogi-
tationē serui cogitātis qd se inuenisse dicere posset.

Hoc uide, quod inceptet facinus.

Ita scripsit Muretus ex uetere Veneto & tribus
manuscriptis. Probat idem Geor. Fab. admonēs, Hoc
uide, δεικτικὸν esse eius rei, quā animo quis cōcepit.
Vsus est eo etiam supra act. 2. sce. 2. pag. 175.

Illi tamen Post daturum mille nummū. poscit.

Hac distinctione & obscuritas huius loci tollitur,
& Calpurnius à reprehensione uindicatur. Nam cum
Clinia sibi filiam arraboni relictam ita dari pete-
ret, ut diceret se meretrici tamen, ne omnino gra-
tuitum donum esset, post mille nummum daturum,

ANNOTATIONES.

Syrus fingit, meretricem id iam poscere.

Quod tam à nobis grauius crepuere fores.

Sicut in eunucho act. 2. sce. 2. forem, pro fores legendum cēsuit Muretus: ita hic idem suspicatur scriptum fuisse à Terentio, crepuit foris: secus enim uersus non constat. Act. 4. Scen. 1. pag. 176.

Dixi equidem, ubi ostendisti.

In alijs legitur, Vbi mihi ostēdisti. sed uersus hanc lectionem probat, quam Goueanus quoq; recepit.

Et mihi te magnopere interminatum.

Georg. Fabricius ex uetustis legit, Et mihi te maximo opere. Sic Phorm. Quod nos ambo opere maximo dabamus ut fieret operam. Plautus Mostel. Nunc te hoc orare iussit opere maximo.

Sustulisti. Sy. Si sic factum est domina, ergo heru' damno auctus est.

Ita Muretus se in omnibus calamo notatis libris inuenisse testatur: à quo non dissentit Georg. Fabric. Lolgius ex Bēbi auctoritate scripsit, Sustulisti. So. sic est factum. Ch. domin' ? Sy. ergo herus damno auctus est. In alijs legitur, Sustulisti. So. sic est factum. Sy. domina, ergo herus. Sed nostram ueram esse constat. Nam cum uir dixisset, Sustulisti: & Syrus reliqua interposuisset: tum Sostrata uiro respōdet, Minime. sed erat & cet. Quiduis satiu' est, dum uiuat.

In uetere Veneto est, quiduis? satis est, dum uiuat modo. atq; ita scripsit Georg. Fabricius. Riuius in manuscripto inuenit, quiduis satius est, quod Lolgius eti

IN HEAVTON.

recepit. Sentētia eadem in utraq; lectione manet.
Ut stultæ & miseræ omnes sumus.

Id est, ut nos stultæ & miseræ mulieres omnes sumus religiosa. Sed Georg. Fabricius stultē & miserē legit, ut utrunq; sit aduerbium, nec aliter citat Pet. Victorius in Varijs lectionibus, lib. 2. capit. 3. ubi de hoc more exponendorū puerorum infantium disputat.

Seruandum mihi dedit anulum.

Georg. Fabricius ex Palatino legit, Servandum mihi dedit. Animum non aduertere primo. Animum aduertere quam frequens sit apud Comicos omnes sciunt. Dolobella quoq; ad Ciceronem ita scribit, Quamobrem quid aut ille sperare possit, aut tu, animū aduerte pro tua prudentia. Quod si, animum, legas, uersus requirit, ut scribatur, sed postquam.

Nostra est, ita si est.

Ita postulat uersus, non, si ita est.

Nisi fallit me animus.

Hæc, cum in alijs separentur, in meo manuscripto continuantur cum superioribus: neq; causa est, cur separari debeant. Muretus.

Ita hercle in angustum oppido.

In angustum oppido meæ coguntur copie, εἰς στενὸν κρημὸν ἢ αἰ δυνάμεις ἔμοι καθίστανται. Demosth. Oly. α. ἂν δὲ τούτων ἀποσερῆθῃ τῶν χρημάτων εἰς στενὸν κρημὸν τὰ τῆς τροφῆς τοῖς ξένοις αὐτῶ κατὰ σῆσεται. id est, Si hac pecunia destituatur, in angustum oppido cōmeatus mercenariorum illius militiæ

ANNOTATIONES

cogetur. Hoc ideo admoneo, quia in Chilia. est praetermissum. Silicet me latere te cto abcedere. pag.

Persistit in translatione à re militari. in qua & te Etū latus de ijs qui armis & praesidio muniti sunt, & apertū, de ijs qui periculo expositi sunt dici omnes sciunt, qui historias & res gestas Romanorū legūt.

Nil tam difficile est, quin quærendo.

Menander apud Stobæum., λόγος. κθ.

ἀλφτα γίγνετ' ἐπιμελεία καὶ πόνος
ἀπαντα. id est.

Omnia queunt labore, & diligentia

Comprehendi. Nihil est. si sic? tantundem.

In alijs legitur, Nihil est. quid si sic? sed iamb. octo. repugnat.

Sec. 2. Cui æque audisti commodi pag.

Commodi, est etiam in libro Goueani, & Lolgi, idemq; Riuus in suo antiquo inuenit. Glareanus probat, cōmode. Mihi, commodius, placet, quod est in uetere Veneto, & à Geor. Fab. receptū fuit. qui notauit æque cōmodius παρέλασσε esse, ut apud Plaut. Captiuis, Nec quisquam est mihi nunc, æque melius cui uelim. Quo pertinet etiā hoc ex eadē, Quin nihil unq; inuenies magis hoc certo certius. Siccine me in.

Antiqua hæc est lectio, eamq; ex suis manuscriptis Riuus annotauit. Me aut pro mihi dixisse antiquos Ennij Lucilijq; exemplis probat Sex. Pomp. Geo. Fab., Frustra operam hanc opinor. Geor. Fabr. auctoritate libri Palatini sustulit pronome hanc. Plaut. mer

catore

IN HEAVTON.

atore, Certum est exequi, Operam ut sumam ad per-
uestigandum ubi sit illec. Quin nolo mentiare.

In manuscriptis, Quid? nolo mentiare. Sed, quin,
probat Interpres in Eunuch. Geor. Fabr. pag.

Tu fortasse, quid me fiat, parui curas. In alijs,
parui pendis. ego omniū ueterum librorū consensum
secutus sum. Muret. Quid, malum, me ætatem.

Ætatem, auctore Nonio positū pro sæpe ac diu:
est enim antiquū aduerbiū habens significationē tem-
poris diuturni atq; perpetui. Plaut. Amphit. Ut pro-
fecto uiuas ætatem miser. Scen. 3.

Obiectans, ut veniam, frustra ueniet pag.

Glareanus addita particula, aut, legit, aut frustra ue-
niet. quod ego in nullis bonis libris inuenire potui.

Quid inceptat? B. dic me hic. In alijs est, Quid
hec inceptat? sed uersus repugnat, nisi d elidas in-
quid. Glareanus contra fidem librorum particulas,
esse, & atq; expungit. de quo Geor. Fabricius.

Quin maneo. In alijs legitur, quin ego maneo.
sed pronomen in uersu locum non habet.

Sperabit sumptum sibi senex esse harū abitu.

In Palatino est per apostrophū, harunc' abitu, pro
harunce. In Phormione etiā ille liber habet, Horunc'
ea ad hos redibat lege hæreditas. Geor. Fab. Sce. 4.
Te mihi ipsum iam dudum optabam. pag.

Optabam, non exoptabam, quod est fere in libris,
uersus postulat. E quo non puto commode posse tolli
pronomen mihi. De illo quod dictum dudum

ANNOTATIONES

Lege ut est in omnibus libris, De illo quod dudum dictum ac factum reddidi. In Andria act. 2. sce. 2. Dictum ac factum inuenerit Aliquam causam, quamobrem eijciat oppido. Ne tu id perlentisceres.

Præsentisceres, mendose legitur apud Priscianum lib. 8. in impressis, cum in manuscriptis omnibus sit, persentisceres. Hui tardus es. pag.

Ita est in uetere Veneto, & alijs antiquis, ut annotauit Georg. Fabric: cum in alijs sit, uah, tardus es.

Atqui tum maxime uolo te dare operam.

Atqui cum maxime, legendum. Nam auctore Prisciano lib. 18. quod græci ὄλε μάλιστα, latini, cum maxime, dicunt. Terent. Atqui opus est nunc cum maxime. In Hecyra, Bacchidem amabat, ut cum maxime tum Pamphilus. Cicero pro Cluentio, Quæ multos iam annos, & nunc cum maxime filium interfectum cupit. Ius summum sæpe summa

Cicero lib. 1. de offic. Ex quo illud, Summum ius, summa iniuria, factum est iam tritum sermone pro- uerbum. Muretus testatur etiam hic in suo manuscripto legi, summa iniuria est. Menander apud Stobæum λόγος μβ.

ὁ δ' ὄρα τῶν νόμων

λίαν ἀκριβῶς σικωφάντης φαίνεται.

Qui leges intuetur optimas

Nimis accurate, ille sycophanta prorsus est.

Omnes in lauta te & bene parte aucta.

Malo, & parte bene aucta, Nam etsi in libris est,

& bene

IN HEAVTON.

¶ bene aucta parte: tamen sine ordinis mutatione
uersus non constat. Scē. 5. pag

Cum tuo isto inuento.

Tuo, est in libris antiquis, ut notauit etiam Geor.
Fabricius. quare non est omittendum, cum praesertim
uersus id admittat, qui primo loco habet creticum.

Ishinc quo dignus es?

Ita legit hic Bembus, cum in alijs libris sit, I tu
hinc quo dignus es.

Sed icin' vbi nunc sit tibi bacchis?

In alijs additur pronomen, tua, & legitur, Tu
Bacchis. sed uersus repugnat, & recte id à Goueano
sublatum fuit. Erasmus putauit, apud, redundare in
uersu.

Sed pater egreditur. caue quicquam admiratu
sis, Qua causa id fiat. obsecundato in loco.

Antea prepostero ordine legebantur hi uersus,
ita ut qui iam sequitur praecederet. sed nullus sensus
illo modo extorqueri poterat, qui nunc & optimus
est, & uel pueris perspicuus. Scen. 6.

Hei, quid stas lapis. pag.

P. Bembus legit, ij, quid stas lapis? ut sit, ij, pro, i,
more antiquo.

Quam multa iniusta ac praua.

Georg. Fabricius legit, Quam multa iusta iniusta
sunt moribus, ut sit simile illi in fine Adelporum,
Quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsec
quor. Mihi nunc, relictis rebus.

I S IO

ANNOTATIONES

In alijs, relictis omnibus, non male. sed in omnibus manuscriptis quod repereram, id representandum curavi. Est autem ita locutus & in Andria, Herus me, relictis rebus, iussit Pamphilum & cet. Muret.

Scen. 7. Erravi res acta est. pag.

In Palatino sic legitur, Erravi. Ch. & quidē hæc, quæ apud te est, Clitiphonis est. suntq; alterius manu ad marginem ascripta uerba reliqua, quæ possunt abesse, ut nihil decedat sententiæ, nihil carmini. Georgius Fabricius.

Perfice hoc mihi perpetuum.

Perpetuum uice abduerbiij ponitur, ut postremum in Andria, maximum in Heaut. sempiternum in Plaut. Aulularia.

Sed hæc ita ut sunt.

Tu ex antiquis lege cū Riuio, Sed hæc ut ut sunt, id est, qualiacunq; sunt, quoquo modo se habent. Scripsit ita etiam Goueanus.

Nam te scientem faciam.

Ita est in meo manuscripto, & in uetere Veneto. est autem dictum, te scientem faciam, pro, te consuebam, te certiozem faciam. Muretus. pag.

Act. 5. Sce. 1. Neque ita perspicacem esse id.

Georg. Fabricius annotat in antiquis omnibus esse, id certo scio. sed lex carminis id non recipit, nisi hypercatalecticum facias.

Nam exuperat eius stultitia omnia hæc.

In meo manuscripto pro stultitia, legitur, astutia.

IN HEAVTON.

In libro Lauredani legitur quidem stultitia, sed aut eadem, aut certe alia non minus antiqua manu emendatum, astutia. in uno Antonianorum eadem uarietas ad marginem libri annotatur. Videbunt alij, ecquid ironia illa uenustatis habeat. Muretus.

Nisi idem dictum est centies.

Georg. Fabricius e manuscriptis legit, nisi si idem. Sponsæ vestem, aurum, atq; ancillas. pag.

Ita emendavi e meo manuscripto: cum ab alijs abesset particula, atq; uersusq; idcirco claudicaret. Muretus.

Sed tuum ille quoque Syrus.

Varie hic uersus descriptus inuenitur. Glareanus triplici modo eum collocat. In Mureti libro bene constat. Georg. Fab. reliquit, Sed ille tuus quoq; Syrus. Quenquam ne animo tam comi esse. pag.

Ita plane est in uetere Veneto. a manuscriptis abesset particula, ne. in iisdem ita legitur, comi: quod utrum ualeat, comi, an, ut in alijs, communi, satis liquido affirmare non possum. Muretus.

Tibi non posse auxiliarier.

Georg. Fabricius ex Palatino legit, Tibi non posse te auxiliarier.

Imo abeat potius multo. pag.

Hec lectio bona est, ut per *ἔματιν* uerbum intelligatur: Geor. tamen Fabricius scripsit, Imo abeat potius malo quouis gentium. atq; ita in Palatino fuisse suspicatur. Plautus in Stichus, Malint potius.

Quot

ANNOTATIONES

Quot incommoda tibi in hac re capies.

Ita emendavi ex omnibus antiquis libris: cum antea contra rationem uersus legeretur, Quot incommoditates in hac re accipies, nisi caues? Mur.

Quid hoc, quod uolo.

In alijs, quod rogo. sed, uolo, est in omnibus ueteribus. ualet autem, cupio, ut non uoluntatem modo, sed desiderium etiam declaret. Sic in Andria, Sin eueniat, quod uolo, In Pamphilo ut nil sit moræ.

Qui sibi me pro ridiculo.

Pro deridiculo scripsit Georg. Fabricius ex Palatino. Utuntur ea uoce Plautus in Pseudolo, & Lucretius lib. 3.

Scena 2. pag. 189.

Volgo id faciunt.

Georg. Fabricius annotat in antiquis omitti pro nomen, id, cum lepore.

Cepi rationem, ut neque egeres.

In plerisque addito pronomine legitur, ut neque tu egeres. itaque legitur etiam in Nonij libris, qui docet uerbum, capere, hic pro inuenire usurpari.

Nec tu aram tibi. pag. 190.

Tranio seruus in Mostellaria inquit, Ego interim hanc aram occupabo. & Leonida ad Libanum in Asinaria, Siquidem hercle nunc summum Iouem te dicas detinuisse, Atque is precator asiet, malam rem effugies nunquam.

Quid istuc Syre?

In Palatino, Qui istuc Syre? ut sit aduerbium, pro unde aut quamobrem. Georg. Fabricius.

VERUM

IN HEAVTON.

Verum. quid ergo nunc faciam Syre? pag. 191.

In alijs, Verum dicis. Goueanus & Muretus uerbum, dicis, tanquam subdititium sustulerunt, & uerum recte clauserunt, qui in alijs libris claudicat.

Suspensionem quære ex illis istam.

Ita fecit Goueanus, sed si legas, suspensionem istane ex illis quære, ut est apud Priscianum lib. 12. et secundam in, suspensionem, producas, in uersu nihil uitij erit. *Scena 3. pag. 192.*

Idque adeo miror, qui tam ineptum.

Vulgo in libris est, quomodo tam ineptum. Georg. Fabricius putat scriptum fuisse more ueterum, quomodo, unde factum sit quomodo.

Quid est quod peccem.

In quibusdam etiam antiquis additur aduerbium, hic in nonnullis omittitur pronomen, id. sed uersus respuit aduerbium, & pronomen est in uetustis.

Quam quidem redeat ad integrum eadem.

Erasmus non putat uersum constare nisi tollatur, eadem, pro quo Goueanus legit, hæc. Tu dic quinto loco esse proceleumaticum sexto dactylum ita ut, eadem, sit dissyllabum. *pagina 193.*

Subditum se suspicatur.

Versus est trochaicus octo. catal. post quem sequitur iambicus quaternarius, qui tertio loco habet creticum. quod qui non attenderunt, multa contra fidem omnium librorum mutarunt. Sequuntur deinde iam-bici octo, acact. octo, & unus quaternarius. *Sec. 4.*

Vt

ANNOTATIONES

Vt ex me atque hoc natus es. pag. 194.

Lege, ex me, atque ex hoc. quomodo scripsit Goueanus, & Georg. Fabricius legendū esse admonuit. Nam trochaicus etiam ut præpositio iteretur requirit.

Di istæc. Ch. nescio Deos. pag. 195.

Verbum, prohibeant, quod in alijs libris additur, in uersu locum non habet. Quare merito sublatum est à Goueano & Mureto. Glareanus hoc retinet, & putat uerbum, enitar, ex glossemate irrepsisse.

Neque quod principium incipiam.

In impressis omnibus, quod principium inueniam: sed in omnibus antiquis, quod principium incipiam. idque lepidius uidetur. Hæc Muretus. Georg. Fabricius etiam obseruauit in Palatino esse incipiam, pro incipiam.

Scen. 5. Sine te exorem. pag. 196.

Georg. Fabricius legit ex Palatino, Sine te exorent, ut & ad matrem & ad filium referatur. pag. 197.

Nate mi, ego pol dabo puellam lepidam.

Antea cum legeretur, ego pol tibi dabo puellam. uersus æquo longior erat. quare Erasmus notauit, Nate mi, esse extra uersum: Glareanus. Sustulit, mi. Goueanus & Muretus, tibi. Malim cum Georg. Fabricio ex libris antiquis legere, ego pol tibi dabo illam lepidam.

Nunc laudo te gnate.

Pronomē, te, Muretus addidit ex libro Lauredani, & uetere Veneto. Idem notat, in Archonidis, penultimam

IN HEAVTON.

*timam produci: ut tale sit, quale illud apud Sidonia-
um, Orchestram quatit alter Euripidis. Priscianus
lib. 6. legit, Archonidi, pro, Archonidis.*

M. ANTONII MURETI IN

Adelphos Terentij

ARGUMENTVM.

MICIO, & Demea, duo dissimillimo fratres
ingenio fuere. ille urbanam uitam secutus
est, hic rusticam: ille cœlebs uixit, hic uxore duxit.
ille ingenio lenissimo, hic asperrimo: ille mitis etiã in
alienos, hic sœuus etiam in suos: ille etiam in ira pla-
cidus, hic etiã citra irã ferox. Erant Demeæ filij duo:
ex quibus natu maiorẽ Aeschinũ sibi adoptauit Mi-
cio, eumq; secum in urbe liberalissime, indulgentissi-
meq; educauit: minorem Ctesiphonem ruri secũ seue-
re imprimis, ac restricte habuit pater. Aeschinus mul-
tas meretrices, patre ad omnia conuiuẽte, adamauit;
multa conuiuia celebrauit, quæ deniq; iuuetus fert,
ea omnia nõ libere modo, sed etiam licẽter exercuit.
postremo usque eò progressus est. in uirginẽ pauper-
culam quidem, sed bonam, bonis prognatam, Pamphẽ-
lam nomine, quã mater Sophrona uidua sancte secũ,
& pudice, ut poterat, educabat, noctu temulẽtus cũ
incidisset, uim ei attulit, grauidamq; fecit. uenit po-
stea ad matrem illius, ueniam petens, pollicensq; se
puellam uxore ducturum. ea fide data, & ignotũ est
& tacia

NES
pag. 194.
scripsit Gouea
admonuit Nam
requirit.
pag. 195.
libris additur,
in merito sublatum
hoc retinet, &
corruptiss.
incipiam.
incipiam inueniam.
incipiam.
Georg. Fabria
incipiam, pro
pag. 196.
ut exorent,
pag. 197.
lam lepidam.
dabo puellam.
notauit, NA
Sustulit, mi.
cum Georg. Fa
pol tibi dabouit.
libro Leonardi,
archonidis, penula
timam

A R G V M E N T V M

Et tacitum. Ctesipho, cum in urbem interdum uentia-
 taret, ipse quoque citharistræ cuiusdam amore cor-
 reptus est. totam eius rei famam, ne quâ emanaret, ac-
 perueniret ad Demeam, in sese Aeschinus transfere-
 bat. tandem, cum leno, puellæ dominus, aut pecuniam
 sibi, quanti ea erat, ueliet in manum dari, aut se eam
 alij uenditurum minitaretur; adductus in summam de-
 sperationem Ctesipho, iam de relinquenda patria cogi-
 tabat: cum Aeschinus, re intellecta, qui nullo neque
 pudore teneretur, neq; metu, domum lenonis per uim
 ingressus est, et ipsum, et familiam cõtudit pugnis,
 puellamq; per uim abreptam tradidit fratri. Spargi-
 tur tota urbe rumor. uenit Demea, Micionem obiurgat
 inclamat, testatur deos atque homines, quod dissolu-
 tus, quod intemperans, quod uinosus, quod scortator,
 quod nullius bonæ rei Aeschinus foret, omnem in Mi-
 cione uno habere culpam: dijs gratias agere, quod ille
 saltem, quem ipse ruri haberet, frugi, ac temperans
 esset; rei studeret, et famæ, illarum rerum nihil ne co-
 gitaret quidem: tantum uidelicet interesse inter suam
 et fratris disciplinam. placat hominem, quantum in
 se est, Micio: iamq; se ab eo expediuerat, cum superue-
 nit aliud, quod maiores etiam tumultus excitaret. rap-
 ptam ab Aeschino citharistram, perfertur ad matrem
 Pamphilæ, quæ quidem Pamphila ita erat ad parien-
 dum uicina, ut iam è dolore laboraret. quid faceret
 misera? mutatum Aeschini animum, se uero, filiamq;
 suam proditas per summam perfidiam, ac desertas
 putabat

IN ADELPH.

putabat. Getam seruulum, qui pauperē familiā solus,
 ut poterat, alebat, mittit ad Hegionem, puellae cognā
 tum, iubetq; ei rem, ut erat, exponere. interea audie
 rat Demea, suum quoque Ctesiphonem in raptione
 affuisse: iamq; totus in fermento, ut aiunt, erat, cū eū
 Syrus, seruus uaferrimus, mendaciolum aspergit: ue
 nisse quidem rure Ctesiphonem sed uenisse obiurga
 tum Aeschinum, multa ei medio foro mala dixisse, de
 inde rediisse rus in praefecturā suam. lacrumare gao
 dio Demea, & gratulari sibi, quod unum saltē habe
 ret, in quo extaret paternae seueritatis exemplū. dum
 rus redit, incidit in Hegionem, à quo de constuprata
 per uim ab Aeschino Pamphila intelligit. denuo com
 motus, dum fratrem, ut in eum iram euomeret, qua
 rit, obuium habuit mercenarium à uilla, ex quo scisci
 tatus de filio, accipit, non esse ruri. redit ad Syrum; à
 quo ei rursus nouum mendacium, uelut offa in os, ne
 latraret, obijcitur. quærit, ubi fratrem reperire pos
 set. id uero ita indicauit Syrus, ut infelix senex, dum
 illius uerbis fidem habet, nequicquā omne oppidum
 perrepta uerit. interea Mitio omnium ab Hegione cer
 tior factus, ipsemet ad mulieres profectus, iacentes
 iam & afflictas erexerat, labātes & dubias confirma
 uerat, tristitia ac mœrore confectas recreauerat, pol
 licitus, se Aeschino Pamphilā uxorem daturū. uenit
 Demea. clamor, iurgium, conuicia. etiam eo praesente,
 seruulus quidam Ctesiphonem per imprudentiam no
 minat. ille cum subito per uim in aedes irrupisset, quæ

K

1418

ANNOTATIONES

iam pridē putabat ruri fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique, cum accubantē cum amica, & suaviter potitantem deprehendit. ibi uero tanta iracūdia incitatus est, ut arderet. satis diu uociferatus cum esset, tandem placida et cōposita Micionis oratione cōperducitur, ut, deposita uetere seuitia, benignus, affabilis, lepidus esse meditetur. itaque ipso non permittente tantum, sed etiam iubente, puerpera domum traducitur: fiunt nuptiæ, lenoni numeratur argentum; Micio ipse Sophronam ducit uxore, Hegioni datur, unde uiuat; Syrus una cum Phrygia uxore manumittitur. cum Micio, ceteriq; omnes, sed tamē precipue Micio illam tantam, tam insperatam, tam subitam mutationem admiraretur, graui & cordata oratione claudit fabulam Demea; si omnia profundere, si in omni libidine ac nequitia uiuere, si totam rem belluationibus, scortationibus, largitionibus consumere libeat, nihilo id sua magis, aliquanto etiam minus, quo sibi minus ætatis supersit, quàm aliorū interesse: sin corrigi se in loco, & modice coerceri, atque admoneri uelint, eum esse se, qui id prestare possit. permittuntur ei omnia. ita fabula concluditur.

ANNOTATIONES.

pag. 199.

P. CORNELIO AFRICANO AED. CVR.

Muretus cum animaduerteteret, neq; ludos funebres pertinuisse ad ædilium curam; neq; ab illo traditum

IN ADELPH.

ditum esse, hos duos L. Aimilij Paulli filios simul *adulteratam* curulem gessisse: immo contra constare, P. Cornelium nunquam *adilem* fuisse: recte hic asterisci notam apposuit, quæ corruptum locum indicaret. Cum autem in libro antiquo inuenerit, Q. Fabio Maximo: P. Cornelio Africano *adilibus curulibus* quos fecere, suspicatur legendum esse: ACTA LVDIS FVNEBRIBVS L. AIMILII PAVLLI, QVOS FECERE Q. FABIVS MAXIMVS. P. CORNELIVS AFRICANVS. Quam coniecturam Donatus plane confirmat in *Πολυμύθοις* in Hecyram.

MICIO senex.

μικίων Grecis est, ut cognoscitur apud Athenæum lib. 6. Dipnosop. Quare Micionis nomen litteram c, non t, habere debet. quomodo in uetustissimo libro P. Bembi semper scriptum esse testis est, et quidem locupletissimus P. Victorius. pag 201.

Prolog. Qui lenoni eripit Meretricem.

Georg. Fabricius etiam ex Palatino pro, eripuit, quod est in alijs, legit, eripit. idq; uersus approbat.

Æquanimitas Vestra poetæ.

Pronomen, uestra, Interpres non agnoscit: sed nisi addatur, uersus claudicat. Act. I. Scen. I.

Qui aduersum ierant. pag. 202.

Sic apud Plautum in Mostellaria Phaniscus aduersitor, Solus nunc eo aduersum hero ex plurimis seruis. Quenquamne hominem in animo instituere.

in animum instituere, quod est in Palatino, mihi

K 2 quidem

ANNOTATIONES

quidē minime displicet. Sic enim ueteres locuti sunt.
Plautus Mostel. Argumenta in pectus multa institui.

Atqui ex me hic non natus est. Pag. 203
Geor. Fab. pro atqui, scripsit, atq; ex palatino. et Charisio, qui refert Acronem hic ita notasse, Argute: nā per hanc coniunctionē transitū fecit ad narrationē.

Venit sæpe ad me clamans

In alijs libris, & apud Ciceronem lib. I. Rhetor. legitur, Venit ad me sæpe clamitans. Interpres etiam clamitans agnoscit. quare puto commodius propter uersum scribi, quid agi' Micio. ut d & s liquefiant, quam contra tot auctoritates aliquid mutari.

Vestitu nimium indulgis.

Indulgis, pro indulges more antiquo repositum
hic ex libro Bembi.

Rursum ad ingenium redit. pag. 204.

Cicero Diuinat. in Verrem. Redit ad se, atq; ad mores suos. quod Aeschines in Ctesiphontem dicit, πάλιν ἡκε φερόμεν & εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. Synesius Epi. καὶ πρὸν λέγον, ὡς ἐκ τῆς τυχούσης αἰτίας εἰς τὴν φύσιν ἐπανελεύσεται. Prædicebam, eum qualibet de causa ad ingenium rediturū. See. 2.

Mulcauit usque ad mortem. pag. 205.

In Palatino hic etiam scribitur, mulcauit. de quo dictum in Eunu. act. 4. sce. 7. pag. 206.

Rediges tu homo me ad insaniam.

Ita restitutus hic uersus à Mureto est, qui in alijs omnibus libris claudicat. Rediges autem, non adiges, est

IN ADELPH.

est in uetere Veneto, & alijs quibusdā antiquis. Constat etiam uersus, si legas, ut à Charisio libro secūdo extremo adducitur, Tu me homo adigis ad insaniā.

Ego illi maxumam partem feram.

illi, ibi ubi ille peccat. nam, illi, aduerbium hic est ut alibi sepe. quod notat Interpres, & nos inferius dicemus.

Vbi erit commodum; vbi non erit.

Concinna & elegans est geminatio, quæ aures fecit. Verum quia in omnibus Terentij libris inuenio, dum erit commodū: itaq; citatur ab Asconio in quartam Verr. ubi, dum erit cōmodum, exponit, quamdiu libuerit, uide num illud, à me, sit tanquam ab aliquo inculcatum, tollendum. ut quarto loco sit dactylus absq; elisione. quod puto uoluisse Erasmus, cum notauit primam syllabā huius uersus pertinere ad præcedentem. neq; enim trochæum probasse uerisimile est. Fores effregit; restituentur.

Cicero pro Coelio, Leni & clementi patri, cuiusmodi est ille: Fores effregit; restituentur: discidit uentem; resarcietur; Coelij causa est expeditissima.

Te plura in hac re peccare.

Palatinū, in hanc rem peccare. Sic Victorius apud Ciceronem in Lælio scripsit, Ne existiment, ita se allegatos, ut ab amicis in magnam rem aliquam peccantibus non discedant. Scena sequenti est, In istam partem potius peccato. quod Cicero pro Sex. Roscio imitatus est. 27, b.

ANNOTATIONES

Pater esse disce ab alijs.

Ita Ruvius ex Interprete, cum antea male legeretur, ab ijs. Legitur etiam, ab illis, quod est in uetere Veneto.

Tun' consulis quidquam?

Bembus legit, Tun' consilijs. Sed interpres probat, consulis. de quo hic Georg. Fabric.

Tibi si istuc placet, lege. pag. 207.

Iste tuus ipse sentiet Posterius.

Ita hæc distinguuntur ab Interpretibus, & à Prisciano lib. 17. cuius meminit Ruvius. Charisius lib. 2. hunc locum citans, posterius, iungit cum sequentibus, quod notauit Georg. Fabric.

Nec nihil, neque omnia hæc sunt.

Neque omnia hæc sunt, id est, neque omnia quæ dicit uera sunt. Cicero Verr. 6. Sunt ista: Veruntamen abducuntur homines nonnunquam ab institutis suis magnitudine pecuniæ. & de Amicitia, Sunt ista Leli. quod à Platone sumpsit, qui, ἔστι τὰ ὑπὸ τῶν in assentiendo & confirmando crebris sermonibus usurpat.

Sperabam iam deferuisse adolescentiam.

Deferuisse legit Priscianus lib. 9. Apud Cicero nem pro Celio est, Cum adolescentiæ cupiditates deferuissent. Act. 2. Scen. 1. pag. 208.

Obsecro, populares ferte misero.

Populares more Atheniensium sunt οἱ δημόται, qui sunt eiusdem δήμου, id est, populi, pagi, siue curiæ. Sic enim Cicero li. 2. de Offi. Theophrastus quidem

IN ADELPH.

dem scribit Cimonem Athenis in suos curiales La-
ciadas hospitalem fuisse. Plutarchus in Cunone ean-
dem rem narrās inquit: τῶν δημοτῶν αὐτῶν λακίαι
δῶν πρὸς κενόσετο τῶν βελομένων ἢ δειπνοῦ.

Audi Aeschine, ne ignarum.

Parua mutatione hos uersus suae integritati resti-
tuit Muretus: in quibus alij nimium sibi permiserunt.
Meum, pro meorum, usitatum fuisse apud ueteres tes-
tatur Cicero in Oratore.

Tu quod te posterius purges. pag. 209.

Usitata haec purgatio, et iniuriae satisfactio apud
Romanos fuit. Nam et apud Liuium lib. 29. legimus,
Locrensibus coram senatum respondere: quas iniurē-
as sibi factas quererentur, neque senatum, neque populū
R. factas uelle.

Intro nunc iam.

Georg. Fabricius monet in antiquis esse, i intro
nunc iam tu. ut sit carmen trochaicum octo. catal.

Hei misero mihi.

Varia lectio hic est in antiquis: in quorum non nul-
lis, hei miseriam, legitur, quod Riuius recepit. atque ita
s in facinus non eliditur: Nam in sententia uarietas
nihil mutat.

Iam intro arripere. pag. 210.

Legitur in quibusdam non male, abripere. uerum,
arripere est in plaribus.

Egon' debacchatus sum in te.

Lege cum Bembo et Geor. Fabricio ex libris anti-

K 4 quibusdam

ANNOTATIONES

quissimus, Ego debacchatus sum autem, an tu in me?
Citat eodem modo Ant. Augustinus lib. 4. Emendationum cap. 11.

Nam hercle etiam id restat.

Hanc Ironiam Cicero lib. 13. Att. sic imitatus est,
Illud utiq; scire cupio, quem intellexeris ab eo ἢ ἄρα
 τυπᾶσθαι . nisi forte Brutum. id hercle restabat.

Argenti tantum tibi dabitur. pag. 211.

Rivius pronomen, tibi omittit, & statim legit, si
ego tibi illam nolo uendere. sed Mureti scriptura
concinnior est, mea quidem sententia. qui arbitror in
terpretem posteriore loco non legisse, tibi.

Homini misero plus quingentos colaphos.

Hic uersus in alijs libris præpostero ordine collo-
catus est. Enumerat enim leno omnes iniurias ab Aes-
chino sibi factas, ac deinde infert, Ob male facta hæc
tantidem emptam, & cet. Dixit autem, tantidem em-
ptam, quantitatem similem pretij ostendens, inquit
Priscianus lib. 12. Scen. 2. pag. 212.

Tace egomet conueniam iam ipsum.

Conueniam iam, complosionis genus est, quo aures
etiam mulcentur. Plautus Pseudolo, Nostri amores,
mores, consuetudines.

Concertationem comparatam.

Georg. Fabricius mauult simplex certationem. In-
terpretes utrunq; agnoscunt. pag. 213.

Quin hodie usque os præbui.

Quin, melius est his quã, qui. Os præbere dicitur,
qui

IN ADELPH.

qui se presentem contumelijs affici patitur. Cicero lib. I. Att. Milliesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie prebeat. Idem pro Sex. Roscio. Os suum tibi tradidit. & Verrina. 4. Et ijs tacitum os tuum prebere malueris. Tacitus lib. 19. Prebebant ora contumelijs, & posita omni ferocia cuncta uicti patiebantur.

Quali quidquam tibi sint uiginti minæ.

In alijs, Quasi iam usquam tibi sint uiginti minæ. Interpres id quod Muretus scripsit exponit.

Vbi illinc rediero, actum agam. pag. 214.

Alij inuerso uerborum ordine legunt, actum agam, ubi illinc rediero. Sed uersus ita claudicat: quod Glaucianus etiam uidit.

Diuiduum face.

Plautus Rudente, Diuiduum talentum faciam.

Etiam insuper defrudet?

Defrudet pro defraudet, antiquè, ut in Phormione, Suum defrudans genium compar sit miser.

Sce. 3. Cum est opus, beneficium. pag. 215.

Interpres monet incertam esse distinctionem. Nam uel ante, beneficium, distinguere potes, ut fecit Muretus. uel post, ut opus cum accusatiuo iunctum more antiquo. quomodo Plautus in Truculento dixit, Puerum opus est cibum.

Fratrem homini nemini esse.

Interpretes legunt, hominem neminem. quod cum in libris antiquis inueniatur, querendum qua ratione dictum sit. Certe quod Goueanus & Muretus

scripserunt.

ANNOTATIONES

scripserunt, apertum est, & Bembi auctoritate nititur. pag. 216.

Omnia qui sibi post putaris.

Lege, Omnia sibi qui. quomodo Muretus scripsit, & uersus requirit. Alij legūt, Qui omnia sibi. ut primo loco nulla sit collisio. In antiquis etiam legitur, Quin omnia sibi post putauit.

Sed quis nam foris crepuit.

Varie hic legitur, in quibusdam est, quisnam foris, ut sit, quisnam more antiquo, pro, quænam. in alijs, quidnam fores, quod notauit Riuus. Mureti lectio ideo placet, quia Ctesipho gaudio exultans non attendit, quæ fores crepuerint.

Sec. 4. Ego illam facile uero pag. 217.

Ita emendauit e manuscriptis libris, cum antea legeretur, Ego illam hercle uero omitto. uersus autem quomodo constet, nō uideo, nisi legas, qui te fratrem habeam quidem. Muret.

Ah, vereor coram in os te laudare

In os laudare, κατὰ σόμα ἐπαινεῖν, est presentem laudare. ἢ δὲ ἐπαινεῖν πρὸντα, κολακείας, id est, presentem laudare, absentationis est, Aristoteles lib. 2. Rhet. Apud Platonem lib. 9. de legib. est. κατὰ τὸ σόμα τῶ διώκοντι & καὶ φεύγοντι, pro in conspectu, & coram. In Euthydemo. εἶπον ἄν σοι εἰς κεφαλὴν. dixissem tibi in os. Xenophon Hierone. οὐδὲς ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμοῦς κατηγορεῖν. nemo uult Tyrannum in os accusare. Priscianus lib. 18. in

IN ADELPH.

os laudare, accipit pro in ore.

Quasi nunc non norimus nos inter nos.

Sunt qui omissa negatione legant, quasi nunc norimus nos. Sed ita uersus non constat, nisi cum Glareano legas, *ὦ Ctesiphō. Citatur locus à Prisciano lib. 17. Vbi in libris olim impressis legitur, quasi nunc nō norimus inter nos. In Corbeiensi est, quasi nunc non norimus inter nos Ctesiphō, pro, οὐ γινώσκουμεν ἢ ἀλλήλους. ut nescias, utrū, nō norimus, an, nos norimus, scribendum sit. in alio manuscripto est, quasi nos nūc norimus inter nos. Illud, nunc non norimus nos inter nos, sic accipe. quasi ne nunc quidem nos norimus inter nos.* Ego ad forum ibo, ut.

Plautus Bacchid. Ego ad forum hinc ibo, ut soluam militem.

Si magis iritatus fiet. pag. 214.

Iritatus, scribe. In Lolgij libro est iratus, errore puto operarum: nā & uersus & Interpres, iritatus probant. Hilarem hunc sumamus diem.

Quid Hilenius Acron hic notauerit & obseruauerit, inuenies apud Charisium lib. 2. Act. 3. Sce. 1.

Obsecro mea tu nutrix. pag. 219.

Sic est in plerisq; libris. Georg: Fabricius censet melius esse, obsecro te mea nutrix. Versus huius scenae in Goueani & Mureti libris sunt omnes iambici octonarij acat.

Nec habeo quem ad obstetricem.

Si interpretem sequaris, uerbū, habeo, intelligendū,

NON

ANNOTATIONES

non addendum erit.

E re natae melius fieri haud potuit.

Sic est in libris antiquis, ut sit, e re natae, pro, ex usu filiae, ut Ruvius quoque annotavit. Legimus tamen cum Interprete, et uiris doctis, e re nata. Cicero lib. 7 et 14. ad. Att. pro re nata dicit, de euentu.

Tali genere, tali animo.

In alijs est, tali genere, atque animo. uerum hoc non modo lex carminis, sed et aurium iudicium probat.

See. 2. Neque ulla misericordia. pag. 220.

Sic est in uetere Veneto, et alijs antiquis. Interpretes legit, neque illum misericordia: notatque secundum esse parelcon. pagina 221.

Quam illam totam familiam mihi obuiam dari.

Qui uerbum, dari, aliter collocant, in precedentem uersum aequo longiorē faciunt. Vnde factum ut alij pronomen, illam, tollendū putauerint, alij aduerbium, obuiam, duas ultimas syllabas ad sequentem uersum retulerint.

Satis mihi id habeam supplicij.

Satis hic, auctore Charisio, idem est quod par. Lucilius, Cui si cum iure populus uix totus satis fit.

In quo nostrae spes opesque omnes. pag. 222.

Ita esse in uetustis annotavit Georg. Fabricius. Versus hic cum sequentibus tribus similis est superioribus.

Qui in suo gremio.

In suo gremio, rectum est ex uetere Veneto, et alijs antiquis. Receptum tamen magis hic est, in sui gremio, ut sit primitiuum pro possessiuo, εν τῷ ἐαυτοῦ κόλπῳ.

Cicero

IN ADELPH.

Cicero in Timæo, Cum accepissent immortale principium mortalis animantis, imitantes genitorem & effectorem sui. quod Plato per possessiuum dixit, λαβόντες ἀθάνατον ἀρχὴν θνητοῦ ζώου, μιμούμενοι τὸν σφίτερον δημιουργόν.

Patrem ita obsecraturum.

Geor. Fabricius ex Palatino legit, patreis, ut uterq; significetur, naturalis & adoptiuus, ut Iurisconsulti dicunt.

Quod ad hanc rem opu' porro est, prospice.

Prospice, non, consule, esse in omnibus ueteribus Muretus & Riuius annotarunt. pag. 223.

Quoquo pacto tacito est opus.

Variant hic exemplaria: in quibusdam est tacito, in alijs, celato. Versus & sententia utrumuis patitur, ut notauit Georg. Fabricius.

Quam in hoc, quo nunc sita est.

In alijs, in quibus non est, hoc, uersus claudicat, quem Glareanus aliter perficere conatus est.

Postremo, quando ego conscia.

Sequentes uersus, qui in alijs libris ualde perturbati sunt, Muretus feliciter sane restituit.

Quid istuc? accedo ut melius dicas.

Ex omnibus antiquis libris Prisciani legendum, Quid istuc? de quo diximus in Eun. act. 2. sce. 3.

Et nos coluit maxume, lege.

3cc. 3. Qui alicuius rei est. pag. 224.

In alijs fere legitur, Qui alicui rei est, sed alicuius est.

ANNOTATIONES

est etiam in uetere ueneto, & apud interpretem.

Sec. 4. Mihi qui dedissem consilium. pag. 225.

Georg. Fabricius ex uetustis legit, qui id dedissem consilium.

Congrum istum maximū in aqua finito ludere

Ludere, id est, moueri, interprete Seruio in illud

Geor. 1. Aut summa nantes in aqua colludere plumas

Hæccine fieri flagitia? pag. 226

Non placet ut octonarius inter senarios hic ponatur. Quare cum Georg. Fabricio ex Palatino lege, Hæccine fieri? ut flagitia, uel atrocius uerbum, quod nimia perturbatione impeditus senex exprimere nō potuit, intelligatur.

Ille futili' somnium.

Somnium, in duas syllabas contrahitur. deinde, si ueres uero illū, abs q; pronomine, tu, uersus flagitat.

Aut non sex totis mensibus Prius olfecissem.

Ita perspicue legitur in meo manuscripto, & alio qui scripturam hanc agnoscit, & approbat Priscianus. Hæc Muretus. In nonnullis libris est, an non sex totis mensibus. sed apud Priscianum lib. 10. in omnibus manuscriptis, & lib. 18. etiam in impressis legitur, ac non sex totis

Sic fiet modo, ut nunc est.

Verbum, quæso, hic ab alijs additum, recte etiam à Lolgio omissum est, cum in uersu locum non habeat: in quo Glareanus laborat.

Sati' scis ibi eum esse.

Rini

IN ADELPH.

Rivius sustulit, eum, quod ab antiquis fere abest.

Iterum sic memento. pag. 127.

Georg. Fabricius numero multitudinis legit, me-
mentote, eritq; creticus loco quinto. Memento etiam
bene retinetur, & refertur ad unum aliquem e con-
seruis, qui recte quid fecerit.

Et moneo quid facto usu sit.

Glareanus legit, opus, pro usus, propter uersum, ut
arbitror. Sed Georg. Fabricius monet in suis exem-
plaribus esse, usus, quod Comicum est, & pro opus
usurpatur. Plautus Menechmis, Ut aetas mea est, atq;
ut hic usus facto est. fiet, uersus non patitur.

Tu rus abis hinc? pag. 228.

Si hoc retineas, quod est in libris, necesse est ut
quinto loco, tu hic, sit iambus, ut scribit Glareanus.
sed Georg. Fabricius legit, Tu rus hinc ibis?

Procul quem uideo? estne hic Hegio.

Procul quem, est non tantum in Palatino, sed etiam
ueteri Veneto. In fine uersus pronomen, hic, redūdat.

Antiqua homo uirtute.

Qui haec aliter collocant, uersum corrumpunt. An-
tiquitas, auctore Cicerone, proxime ad Deos accedit
itaq; antiquos omnes uiros bonos appellamus. Sic
homines antiqui à Cicerone dicuntur pro Sex Roscio.
& pro Quinctio, Tu aliquem patronum inuenies ho-
minem antiqui officij? Sce. 5. pag. 229.

Facinus indignum. Geta Quid narras?

Legitur etiam, facinus indignum Geta quod narras,
quod

ANNOTATIONES

quomodo est in Prisciani lib. 18. extremo impresso.
Sed ibi etiam in Corbeiensi est, quid narras? quod
Georg. Fabricius non sine causa probat.

Te quærebam ipsum.

Vetusta, Oh, te quærebam ipsum, quod est in *Andria* act. 3. sce. 3. Georg. Fabricius.

Mensis hic decimus est. pag 230.

Plautus *Cistellaria*, Tum illa, quam compresserat,
decimo post mense exacto hic peperit filiam. Menan-
der Plotio, γυνὴ κρείττερον ἀμύλων.

Vt captus est seruolorum.

Seruorum, est in omnibus libris Prisciani. Versus
utrunq; patitur. Cicero Tus. 2. Græci homines non
satis animosi, prudentes, ut est captus hominum, sa-
tis. Cæsar. lib. 4. de bel. Gal. Ad alteram partem suc-
cedunt Vbij, quorum fuit ciuitas ampla atq; florens,
ut est captus Germanorum. pag. 231.

Hoc tu facito cum animo cogites.

Cum ita sit in Palatino, nescio cur id Georg. Fab-
ricius mutauerit. Genus loquendi elegantissimum
est. Cicero orat. 2. de lege Agraria, Vos tamen id po-
testis cum animus uestris cogitare.

Ibo ac requiram fratrem.

Sine copula, Ibo, requiram fratrem, in antiquis.
Georg. Fabricius. Act. 4. Scen. 1.

Nunc eum maxime. pagina 232.

Nunc cum maxime, recte Georg. Fabricius ex Pala-
tino: de quo diximus in *Heaut.* act. 4. sc. 4.

Ita

IN ADELPH.

Ita se defatigarit velim.

Legitur etiam, defatigaret, quod habent nostra anti-
tigua exemplaria Prisciani lib. 15. pag. 233.

Cum feruit maxime, tam placidum, quam.

Feruit, pro feruet, antiquum est. In Prisciani libris
omnibus legitur, Tam placidū quasi ouē. Sed Plaut.
in Most. etiā dixit, Tam placida est, quam foeta, et Poe-
nulo, Nisi illam mihi tam tranquillam facis, quam ma-
re est. Cum ibi alcedo pullos educit suos. Geor. Fabr.

Paterne est? Sy. ipse. pag. 234.

Vel lege, Pater adest? Sy. ipsu' est, ex Palatino. Al-
te utrum uersus flagitat. Scen. 2.

A villa mercenarium vidi.

Mercenarium à uilla, dicit pro eo, qui mercede
conductus in uilla opus facit. idq; Græcorum consue-
tudine. Nam quemadmodum Plautus Amphit. dicit,
Tu gubernatorem à nauī huc euoca uerbis meis. Sic
apud Thucydid. lib. 3. οἱ αὖ πο' τῶν ἑκακστῶν νεῶν
ἀθλωαῖοι. sunt, classiarij triginta nauium.

Is filium negat esse ruri.

Filium negat esse rure, legit Charisius lib. 1. Sic
Titinnius in Hortensio, In foro aut in curia posita
potius, quam rure apud te inclusa. pag. 235.

Nontu eum rursus hinc modo produxe.

Hec uera est lectio ex Interprete. produxe dictum
pro produxisse, quo modo apud Varronem lib. 3. de
re Rust. subduxe pro subduxisse legitur.

Diminuetur tibi quidem iam. pag. 236.

L

sonante

ANNOTATIONES.

Priscianus lib. i. legit, *dimminuetur geminata consonante, pro disminuetur.* Glareanus hoc uerbum sine causa diuidit.

Quónam? S. illic, ubi etiam caprificu'.

Versus pede longior. in Palatino uerbum, *nostrin,* omissum est. Georg. Fabric.

Id quidem angiportum non est peruium.

Ita recte hic locus citatur à Prisciano lib. 6. Quod autem li. 18. idem legit, *Id autem angiportum, est, ut puto* $\mu\omega\eta\mu\omega\nu\iota\kappa\omicron\upsilon\tau\ \acute{\alpha}\mu\acute{\alpha}\rho\tau\eta\mu\alpha.$

Apud ipsum lacum est pistrilla. pag. 237.

Lucilius in 16. *fœminine, Media è pistrina, dixit.* atq; inde est hoc diminutiuum, auctore Charisio li. 1.

Ego te exercebo hodie.

Excercebo id est, *fatigabo, auctore Nonio: qui etiam ex Varrone, docet, Silicernium esse proprie conuiuium funebre, quod senibus datur.* Scena 3.

Nisi si me in illo credidisti. pag. 238.

Apud Priscianum lib. 18. in antiquo nostro Corbeiensis uersus hic ita legitur, *Nisi me ex illo credidisti esse numero hominum, qui putant. Sed Riuus ex antiquis restituit, Nisi si.*

Utro si quam fecere ipsi expostules.

In alijs est, *expostulant. apud Priscianum, expostulent.*

Et tu officio fueris functus.

Legitur etiam, *tuo officio. in quo lapsus librarij facilis fuit, eadem litera repetita uel omissa. Versus tu, non tuo probat.* Scen. 4.

Discru

IN ADELPH.

Discrucior animi.

pag. 239.

Huius scenæ uersus, qui in alijs libris ualde impediti sunt, Muretus ita expediuit, ut præter unum dimeætrum omnes fecerit iambicos octon acatal.

Vbi eam vidi, illico accedo.

pag 240.

Pronomen, eam, uersus requirit, nec debet tolli, ut recte Glareanus contra Riuium sentit.

Sati' diu uerba dedisti: sati' ad hoc.

In alijs, Satis diu uerba dedisti nobis. sed uersus re clamat, ut etiam Geor. Fabricius notauit. Ad hoc, est

μέχρι τούτου. Egomet rapui: ipse egomet.

In uerbo rapui, nulla fit elisio: alioqui esset trochaicus. quanquam si legas, ipse ego solui argentū, ut est apud Priscianum lib. 13. iambicus fiet septenarius.

Exorastem ut eam ducerem domū. pag. 241.

Hoc integrū est. Sic act. 3. sce. 5. Iurans se illā ducturum domū. Lysias in orat. pro Eratosthenis cæde ait,

γυναικα ἠγαγόμεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Vbi pultare hæcæ occipio fores miser.

Vltima dictio huius uersus, quæ in alijs deerat, in omnibus ueteribus legitur. qui autem tollunt, fores, & contra ueteres libros faciunt, et corrumpunt uersum, qui quadratus iambicus esse debet. Muretus.

Scen. 5. Erubuit: salua res est.

pag. 242.

Menander ὁμοπατρίοις,

Ερυθρίω πάντας ἄλλους εἶναι μοι δοκέει.

Qui erubuit, esse mihi uidetur uir bonus.

Opinor eas non nosse te.

L 2

Si

ANNOTATIONES.

Si particula, ut, quam Interpres agnoscere uideatur, hic addatur, locutio implicatio erit, quæ iam aperta, & ex antiquis libris descripta est.

Qui illi consuevit prius. pag. 243.

Ita legit Interpres, idemq; lex carminis probat, ut notauit Riuus. Usitatus tamen est, qui cum illa consuevit. quod esse in Palatino testatur Geor. Fabricius. Legit eodem modo Victorius *Varia lect. lib. I. ca. 7.*

Auctor his rebus quis est?

Riuus putat mollius esse, qui est in quo nulla fiet elisio. sed cur à libris antiquis discedas nulla causa est. Auctor est is, de cuius sententia & consilio res geritur.

Dum cognatus hic, illinc ueniret.

Cognatus hic, qui uirgini genere est proximus. Illinc, Mileto. In alijs libris est, hinc illinc. quod Interpres prouerbialiter dictum ait. Glareanus mauult, huc, legere, quàm, hinc.

Sed quid Aeschine nostra.

Ita scripsit etiam Lolgius, alij addunt ista. quod uersus non patitur, nisi in, quid, elidatur d.

Nam amo te. pag. 244.

Trochaicus ita bene constat, ut primis duobus locis sint duo trochæi.

Iam id peccatum primum magnum, magnum.

In omnibus alijs libris hic uersus unum pedem ad perfectionem desiderat. Alij aliud addendum putant.

Muretus iteratione uocis, quam librarius tanquam superuacua

IN ADELPH.

superuacaneam neglexerat, eleganter eum restituit.

Prodidisti & te & illam.

Non uideo quomodo uersus constet, nisi cum Glareano legas, Prodidisti te atq; illam miseram, & gnotum, quod in te fuit.

Iam quantum pote.

Pote ueteres dixerunt, quod recētiore possibile. In alijs libris est, quantum potes. In uetustis & apud Interpretem, quantum potest. sed ita iambicus erit inter Trochaicos. quod non admodum placet.

Quam oculos nunc amo meos.

Georg. Fabricius ex Palatino legit, quam oculos nunc ego amo meos.

Nauem ascendit: sed cur cessas? lege.

Ego eo intro, ut quæ opu' sunt.

Apud Priscianum lib. 17. in nostris manuscriptis citatur, Ego ibo intro. atq; ita erit iambicus octo. ut Erasmo uisum fuit. See. 6. pag. 245.

Ad portam, & lacum.

Ad portam, ad lacum, lege, ut est in omnibus libris.

Neque fabrica vlla erat.

In alijs additur aduerbium, illic. quod non esse in codice antiquo notauit Glareanus. Georg. Fabricius ex suis uetustis legit, nec fabrica illic ulla erat.

See. 7. Nescis qui vir sit. pag. 246.

Georg. Fabricius ex uetustis legit, ah nescis quid air fiet. Non malim quidem.

Alij illud, malim quidē, faciebant dici à Demea,

A N N O T A T I O N E S

aut nullo sensu, aut inepto. Dicitur à Micione: & ha-
bet hunc sensum: malim quidem, si fieri possit, aliter
esse: sed quando quod factum est infectum fieri non
potest, a quo animo fero. tale aliquid cum dicere pa-
raret, impeditur à Demea. Muret.

Si non re ipsa tibi dolet. pag. 247.

Antea cum legeretur, Si non re ipsa tibi istuc do-
let, uersus a quo longior erat. Quare Muretus prono-
men sustulit. Riuus putauit uerbum, rogitas, redun-
dare. idq; è Palatino probat Georg. Fabricius.
Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris.

Hoc à Platone sumptum est: nam ut scribit Plutar.
πρότι εὐθυμίας, κυβεία ὁ πλάτῳ ἐν βίῳ ἀπέικα-
σε, ἐμὴ Ἐβαλεῖν δὲ τὰ πρόσφορα, Ἐβαλόντα
χρησάμενος καλῶς τοῖς πεσοῦσι, id est, Plato uitam
tessarum lusioni similem fecit, in qua & iacere oportet
quod expediat, & eo, quod cecidit, recte uti.

Si non pretio, at gratijs.

Qui gratis scribunt, et ultimã uocalem in, pretio,
non elidunt, ij uideant, an gratis, primam corripiat.
Meretrix & materfamilias vna in domo?

Nonnulli addito uerbo, erit, tollunt coniunctio-
nem, &: sed cum uersus utrunq; non admittat, cons-
cinnior est uerbi omisso.

Hilarum ac lubentem. pag. 248.

Hilarum, nõ hilarem, more uetusto legit Interpres.

Ipsa, si cupiat, Salus seruare.

Plautus Mostell. Nec salus nobis saluti iam esse, si
cupiat.

IN ADELPH.

eupiat, potest. Cicero Verr. 5. Ecquod iudicium Ro-
mæ tam dissolutum, tam perditum, tam nummarium
fore putasti, quo ex iudicio te ulla salus seruare
posset?

Act. 5. scen. 1 pag. 249.

Eho iam tu verba fundis.

In uetere Veneto est fundes. atq; ita habent etiam
primæ editiones Interpretum, ut annotauit Riuus.

In ipsa turba, atque in peccato.

similis exaggeratio eiusdē peccati est apud De-
mosthenem in Orat. πρὸς Ἰωάννην. εἰ γὰρ ἐμπε-
νοῖς ὁ Χειμῶνι βουτὸν τοῦ οἴνου ἐπινεν, ὥστε ὁμοίον εἶναι
μαλίας, τὶ οὐκ ἄξιόν ἐστι παθεῖν; Nam si in malis, et
tempestate tantum uini hauserat, ut insanie similis
esset, quod supplicij genus non merebatur? Sce. 2.

An tibi mauis cerebrum dispergi. pag. 250.

In quibusdam antiquis, An tibi iam mauis. Versus
sine eo constat, si secundam in, cerebrum, producas.

Sce. 3. Hei mihi, quid faciam? quid agam?

Alij omittebant illud, quid agam? quod tamen
est in antiquis libris, et agnoscitur ab Interprete, et
ad uersum necessarium est. Muretus.

Hem tibi, rescituit omnem rem.

In Politiani libro est, Em tibi. de quo diximus in
Eun. act. 2. sce. 3. pag. 251.

Nam qui minus mihi idem ius.

Legitur etiā, num qui minus. Meminit utriusq; Riui.

Non æquom dicis, non.

Simili repetitione negationis in perseuerādo utitur

L 4 Tecmessa

ANNOTATIONES

Teemessa apud Sopho. Aiace,

θεοῖς τέθνηκε μούτ' οὐ κείνοισιν, οὐ.

Est mortuus dijs iste, non illisce, non.

Tu illos duos olim pro re tollebas tua.

Helenius Acron legit, duo, pro duos. Et ita eum in hunc Terentij locum annotasse scribit Charisius. Georgius Fabricius.

Omnia si hæc voles In animo.

In alijs, in quibus legitur, omnia hæc si uoles, uersus non constat, nisi, omnia, in duas syllabas contrahas, et posteriores prorsus elidas. pag. 252.

Video eos sapere, intelligere.

Ter hic locus à Prisciano adducitur lib. 18. nec usquam pronomen, eos, in nostro Corbeiensi additur, cum in impressis bis alieno loco inueniatur. Si retineas, in uersu prorsus eliditur. Da te hodie mihi.

Sophocles philocteta,

νῦν δ' εἰς ἀναίδης ἡμέρας μέρ' ἔβραχύν

δός μοι σεαυτῶν.

Nunc exigua ut diei parte sis impudens

Da te mihi. Cicero epist. 8. lib. 2. Fam. Da te homini. Idem pro Rabirio Post. Dedit se etiam regibus. Cum primo luci.

Ex Interprete et libris ueteribus ita legendum. Et duæ illæ uoces ibo hinc, quæ uulgo adduntur, in senario locum non habent. Bembus legit, cum primo luci. Plautus Mercatore, Ad portum hinc abij mane cum luci simul. quod Græcis est ἀμα ἔω, ἀμ' ἡμέρα,

☞

IN ADELPH.

Et Polybio, ἄμα τῷ δαυγάζεν, Cicero, cum prima luce dixit lib. 3. de Officijs, Et epist. 3. lib. 4. ad Att.

Eo prorsus pacto illic alligaris filium.

Hic ordo uerborum est etiam in uetere Veneto, eumq; requirit senarius, in quo Glareanus laborat.

Iergo intro & cui opus rei est. Pag. 253

Hanc lectionem ex libris antiquis probat Riuius.

Geor. Fabric. ē Palatino legit, Et cui rei est, ei rei hunc sumamus diem. ut in, cui rei est, intelligatur, diestus Et constitutus dies. pag. 254

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione

Hunc locum citat Nonius in explicatione uerbi subducere. Vnde emendandus alius Ciceronis lib. 2 de finib. ubi adhuc omnes libri nullo sensu habent, Quod non sub dubia utilitatis ratione effici solet. cū ex Nonio legendum sit, subducta utilitatis ratione.

Quod mi euenit nunc.

Si aliter uerba collocentur, trochaicus non constabit, qui in hoc Et Goueani libro bene habet: in reliquis perturbatus est.

Prope iam excursio spatii.

Priscianus saepissime huius loci testimonio utitur, semperq; decursio spatii, legit. Plaut. Stichus, Decursio etatis spatii. Cicero de senectute, Nec uero uelim, quasi decursio spatii, à calce ad carceres reuocari. Sed, excursio, est in manuscriptis libris Terentij, ut notauit Geor. Fa. idemq; trochaicus requirit.

Vitam ille suam semper egit.

L S

Huius

ANNOTATIONES

Huius uersus uerba non eodem modo in omnibus libris collocata inueniuntur. Muretus suum ordinem ad trochaici rationem accommodauit.

Duxi uxorem: quam ibi miseriam vidi?

Huc pertinet illud Menandri apud Stobæum,

ὃ γυνῶν ἔχει, εἰ ναί τε παίδων πρῶτων

πατέρων, μὲν τῶ βίῳ πολλὰς φέρει.

Uxorem habere, & liberorum Parmeno

Patrem esse, curas multas in uitam inuehit.

Nunc experiamur contra hæc ecquid. pag. 255.

Librarius eandem syllabam bis positam semel tantum scripserat. unde hætenus in hoc uersu ea desiderata fuit, quam Muretus in suum locum quasi postliminio restituit. Scen. 7. pag. 257.

Occidunt me, qui dum.

In alijs est, Occidunt me quidem, dum, sed uersus repugnat. Erasmus in, quidem, aliquid elidi notauit. quod quale sit, equidem non intelligo. Scio Interpretem agnoscere, quidē: sed ille uersus rationē habere non solet. Quite plus quàm oculos holce.

In alijs omnibus libris, quos uidi, additur uerbum, amat: sed Muretus hanc ἔμειψεν concinnioem, & magis comicam esse putauit. pag. 258.

Hymenæum qui cantent.

Canat, esse in plerisq; libris notauit Riuius: sed uersus non constat, nisi in superiorem addas, quæso, & tunc incipias à, Mora est.

Quidago? D. dirue.

Riuius

IN ADELPH.

Rivius ex suo manuscripto legit, quid ergo. In uetere Veneto est, quid agam?

Puerperam nunc duci huc per viam.

Georg. Fabricius legit, è Palatino, puerperam hanc nunc duci per viam. cum Mureto facit Lolgius, & uetus liber Venetus. Scen. 8.

Est: quid postea? pag. 259.

Verbum, est, à libris antiquis fere abest, & ideo à Riuius omittitur.

Si tu sis homo, hic faciat.

Faciat, quod Rivius ex suis antiquis, & ex Interprete probat, est etiam in uetere Veneto. sed apud Priscianum lib. 18. in omnibus libris, faciet, legitur.

Quid? tu asine huic auscultas?

Rivius legit, Quid tu autem huic asine. idq; Glaucianus propter uersum probat. Versus etiam sine eo constat, cum ultima in nihil producatur.

Insanis? aufer te.

Aufer te, est faceffe hinc. Interpres legit, aufer, sine te, quod est, omitte ista. Plautus Menæchmis, Aufer hinc palpationes. Georg. Fabricius annotauit, uerbum, aufer, in suis uetustis non esse. et deinceps legi, Age, da ueniam queso filio.

Age, da ueniam. Ae. ne grauare. &c. pag. 260.

Libenter hic sequor auctoritatem libri, palatini & cum Geor. Fabricio, age, initio tollo, & in fine lego, non omittitis. quo uersus clauditur.

Agelli hic est sub urbe paulum, quod locitas.

Paulinus

ANNOTTIONES

Paulum, non paululum, in hoc & sequenti uersu
requirit carmen. Ager sub urbe, pro suburbano, figu-
ratum est, inquit Georg. Fabric. Plautus Trinummo,
Est ager sub urbe hic nobis: cum dabo dotem sorori.
Foras, autem rectius hic ex antiquis quam foris legi-
tur. Sic enim Plautus Stichus, Foras necessum est quic-
quid habeo uendere. Idem Menæchmis, Nec chlamy-
dem do foras, nec pallium cuiquam utendum.

Si multum tamen faciundum est.

Georg. Fabricius legit, Si multum fiet, faciundum est.

Et re ipsa fieri oportet Micio. pag. 261.

Hi uersus uariè à uiris doctis distinguuntur. Mure-
tus eos similes superioribus fecit: cuius iudicium libe-
benter sequimur. Scen. 9.

Et quidem hæc porro, obsonare. pag. 262

In quibusdam pronomen, hæc, non legitur. uerum
non est otiosum; & hoc modo collocatū uersui nihil
officit. Siquidem tu vis.

Si & quidem recte distinguuntur: sunt enim dua
uoces, ut uersus indicat.

Phrygiam uxorem meam vna mecum.

Hi uersus in alijs libris ualde impediti sunt, quos
Muretus recte me hercle expediuit. quare merito illi
gratia habenda.

Hodie primam mammam dedit.

Non displicet libri Palatini lectio, in quo est, prima
mammam dedit. Fortassis ita etiam Interpres legit.
Que mammam dat τίτην grecis dicitur, & μάμᾱν
dare

IN ADELPH.

dare Lysiae est τὸν τιτθὸν δοῦναι. Plaut. Mnech.
Vti mater sua nō internosse posset quæ māmā dabat.

Quod proluuium? quæ istæc subita. pag. 263.

Hoc à Cecilio Terentius sumpsit. Nam ille sic in
ἰπβολιμαίῳ, Mearastraria, quod prolubium? quæ
uoluptas? quæ te lactat largitas? Notauit hoc etiam
P. Victorius Var. lect. lib. 21. cap. 4. pag. 264.

Finem in istac faciat.

Ouid. 4. Metam. Venerisq; modū sibi fecit in illa.

M. ANTONII MURETI IN

Phormionem Terentij

ARGUMENTVM.

CHREMES & Demipho fratres Athenien-
ses erant. Chremes Athenis uxore diuitem, ac
bene dotatam duxerat Nausistratam: & ex ea susce-
perat filium Phædriam. habebat Nausistrata, præter
ceteras opes, opima prædia in Lēno. eò igitur Chre-
mes quotannis, ad ea locāda, capiendosq; fructus, cō-
ueabat. dum illic residet, pauperculæ cuiusdam muli-
eris amore correptus, eam quoque ducit uxorem, &
ex ea suscipit filiam Phanium: ac, ne res emanaret,
cōmutato nomine, Stilphontē se Lemni uocari iubet.
detraheret autē e fructibus prædiorum uxoris Athe-
niensis, quantum satis esset ad illam alterā una cum
filia nutrire iam: deinde athenas reuersus, aut cala-
mitatem, auarilitatem, aut tale aliquid causabatur.

Erat

ARGUMENTVM

Erat Demiphoni filius Antipho. Cum igitur Phaniū,
 quindecim iam haberet annos; conueniunt inter se
 Chremes & Demipho, ut Chremes quidem & Lem-
 niam uxorem, & Phanium Athenas clanculum ad-
 duceret; Demipho uero Phanium filio suo uxore dā-
 ret. eius rei causa proficiscitur in Lemnum Chremes.
 eodem tempore accidit, ut Demiphoni quoque iter
 esset in Ciliciam. abeuntes ambo; Getæ (is Demipho-
 nis seruus erat) filios committunt suos. profectis se-
 nibus, Phædria se statim citharistriæ cuiusdā amore
 implicat. Sed hoc erat incommodi, quòd, qui à lenone
 amaret, quod daret, nihil habebat. interea uxor è
 Lemno, quæ, propter paupertatē, uiri diutius forte,
 quàm solebat, morantis aduentum expectare non pos-
 set, conscensa nauis, Athenas una cum filia, & nutri-
 ce ipsius uenit. quæruunt Stilphontem. frustra. Athe-
 nis, qui quenquam eo nomine nosset, reperiēbatur ne-
 mo. ibi mater (tanta eam ægritudo ceperat) moritur.
 ei funus una cum nutrice procurantem Phanium cū
 aspexisset Antipho, subito amore illius exarsit. uenit
 ad nutricem postridie, ut eius sibi copiam faceret, ol-
 secrans. illa se, nisi puellam uxorem duceret, factuā
 negat. illi, cum & quiduis facere cuperet, et patrem
 absentem uereretur, parasitus Phormio hoc casu
 am dedit. lex erat Athenis, ut orbas puellas qui eis
 genere proximi essent, ducere; aut, si id nolent, do-
 tem eis dare cogerentur. ego, inquit paratus, sumus
 labo, me patri uirginis amicum fuisse, ideoq; causam
 illius

IN PHORMIONEM.

Illius suscipere: uocabo te in iudicium, tanquam illius
 cognatum, tecumq; lege agam, ut eam ducas. tu ita te
 defendes, ut mihi facilem uictoriam præbeas: ita con-
 demnabere. sic fiet, ut & tu potiarius tua, & patre re-
 uerso, paratam excusationem habeas. ita fiunt omnia,
 ut parasitus suaserat. confectis iam nuptijs, eodem
 die ambo redeunt senes. turbari uterque: ille, quod fi-
 lius indotatam uxorem se absente duxisset: hic, quod
 uereretur, ne, erepta sibi hac collocandæ filiaë occa-
 sione, tota res fieret palam. eo ipso die, leno, cithari-
 striæ, quam Phædria amabat, dominus, nisi sibi pro ea
 triginta minæ darentur, uenditurum se eam, minita-
 batur. ad eas conficiendas hanc fallaciam Geta con-
 fingit: ait senibus, se cum Phormione collocutū: Phor-
 mionem uero, si sibi dotis triginta minæ darentur, pa-
 ratum eam uxorem accipere, quam duxisset Antis-
 pho. eam pecuniam Demipho à Chremete sumptam
 numerat Phormioni. is eam Phædriæ; Phædria lenoni
 pro amica tradit. cum hæc iam confecta essent, agno-
 scitur Phanium. ibi uero senes gaudere, quod, quas
 nuptias ipsi facere moliebantur, eæ ipsis absentibus,
 atque inscientibus factæ essent. sed dolebant, sibi pe-
 ruisse triginta minas. eas dum à Phormione, primo
 blanditijs, postea etiam per uim eripere conantur:
 Phormio, qui iam de duabus Chremetis uxoribus,
 deq; tota re intellexerat, inclamat Nausistratam, eiq;
 aperit omnia. Illa, cum aliquandiu de uiro con-
 quæsta esset, tandem placatur, filijq; ipsius iudicio
omnia

ANNOTATIONES

omnia se permissuram pollicetur.

ANNOTATIONES.

Transdere hominē in otium. pag. 266.

Transdere more uetusto scripserunt etiam ex suis antiquis Io. Riuus, & Georg. Fabricius.

Ceruum videre, fugere, & sectari.

Georg. Fabricius sustulit coniunctionem, &, secutus bona exemplaria, & citationem interpretis in Eun. Minu' multo audaciter, quā lædit. pag. 267

Ita ex suo manuscripto libro Muretus reposuit. Priscianus tamen lib. 15. ubi docet Sallustium lib. 2. Hist. & Ciceronem pro Sex. Roscio, audaciter secundum analogiam protulisse, hunc uersum sic adducit, Minus multo audacter, quā nunc lædit, laderet.

In medio omnibus Palmam esse positam

Demostenes κτ' Φιλίππου. α. ἀλλ' οἷδε ὄσσοι καλῶς ἰκείνθ', ὅπ' ταῦτά ἐστιν ἅπαντα τὰ χερσὶ ἀδλατῆ πολέμου, κείμνα ἐν μέσῳ. id est, Sed hoc ille bene nouit, omnia hæc loca esse præmia belli, posita in medio. Sallust. in Catil. Præterea diuitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt: fortuna omnia ea uictoribus præmia posuit.

Benedict is si certaßet, lege sine distinctione.

Per quem res agetur maxume.

Riuus, gere tur, ex interprete, & antiquis plerisque exemplaribus scripsit. Lolgius etiā retinuit, agetur.

Act. I. scen. I. pag. 268.

Geta ferietur alio munere.

Dei

IN PHORMIONEM.

Die quinto à partu, qui ἀμφορομοϑ dicebatur, puerperis & obstetricibus munuscula mittebantur, quæ Plautus κειμήλια uocat in Truculento, Non auides aliquod mihi dare munus Cemelium. Erant item alia, quæ dabantur die natali, quorum idem in Epidiaco & Rudente meminit, Græcis γυνέθλια denominata. Georg. Fabricius.

Vbi initiabunt.

Huc pertinent uerba Varronis ex Catone, quæ ex Nonio adducit Georg. Fabric. Cum primores cibo et potione initiarent pueros, sacrificabantur ab edulis Edulia, & à potione Potinæ nutrices.

Scen. 2.

Quanto in periculo sum.

Io. Riuius ex suo manuscripto, & Georg. Fabricius ex Palatino legunt, Quanto in periculo sumus: quorum auctoritatem hic nemini spernendam puto.

Is senem per epistolas Pellexit. [pag. 270.]

Apud Priscianum lib. 10. in aliquot manuscriptis, per epistolam, legitur. quod lib. 19. est etiam in impressis: ubi in nostro Corbeiensis ita legitur, Illi μόνον ὄρχι. Similiter Terent. in Phorm. Is senem per epistolam Pellexit modo non montes auri pollicēs. Ego tamen, per epistolas, probo.

Nam quæ inciticia est Aduorsum stimulum.

In nostro antiquo Prisciano, libro 18. extremo, quæ in uulgatis libris græca omnia falsa habet, hoc pro uerbum græce ita refertur, πρὸς τὰ κέντρα μὴ λόσ κίττω. quomodo ex Euripide & Pindaro adduxit

M

ERASMUS

ANNOTATIONES

Erasmus. Aeschylus Prometheo,

οὐκ οὐα ἔμοιγε χρώμει. Θ' διδασκάλω,
πρὸς κέντρα κώλυρ ἔκτενείς.

Sed haud quaquam, magistro si me uti uelis

Aduersus stimulum tu extendes unquam pedem.

Hanc amare cœpit perditæ.

Charisius lib. 2. perditæ pro ualde. Terentius in
Phormione, Eam amare cœpit perditæ. nam ita Arun-
tius Celsus, et addit: antiqui enim dicebāt ardere pro
amare. Ex quibus uerbis ego conijcio, Celsum hic le-
gisse, ardere perditæ. atq; ita locum à Charisio fuis-
se adductum. qui uulgo interpretatione corruptus
postea fuerit.

Interea dum sedemus illi.

Illi, non illic Bembus legit, idemq; Interpretis au-
thoritate confirmatur. pag. 271.

Paupertas mihi onus uisum est.

In Prisciani libris omnibus ita legitur, Nunquam
æque, inquit, ac modo paupertas onus uisa est mihi
& miserum & graue.

Neque notus, neque cognatus.

Quod Georg. Fabricius annotat in antiquo libro
pro, cognatus, legi, uicinus, minime prætereundum
est, cum illud sæpius in Interpretum expositionibus
repetatur.

Vt sibi eius faciat copiam.

Hic uersus primo loco habet creticum, et quarto
tribrachyn. quare frustra Glareanus initio traiecit,
& in

IN PHORMIONEM.

Et in fine tollit, se. pag. 272.

Illene indotatam virginem, lege.

Nunc amitte quæso hunc.

Amitte, pro dimitte legit Interpres. Plautus Bacchid. Malefactorem amitti satius, quam relinqui beneficium.

Scena 3. pag. 274.

Huius scenæ uersus omnes in nostro libro sunt iam bici octonarij acatal. præter unum quaternarium.

Vbi in mentem eius aduenti venit?

Aduenti genitiuus antiquus pro nominatiuo usurpatur, auctore Prisciano lib. 6. Et 17.

Sis? quod utinam ne Phormioni.

Versus hic similis est superioribus. sed ultima eius syllaba initium est consequentis.

Iam depecisci mortem cupio. pag. 275.

Depecisci magis probatur à Grammaticis: nam et Priscianus lib. 8. hoc uerbum in ijs numerat, quæ mutant. Pro, mortem, legitur in quibusdam, morte. sed accusatiuus usitator est. Nam et Cicero, partem suam depecisci, dixit pro Sex. Roscio.

Et si tibi res sit cum eo lenone.

Ita quidem aperte legit Interpres: sed in omnibus tamen libris ueteribus, Quod si tibi res sit: quæ lectio nihilo, ut ego quidem arbitror, deterior est. Muretus. Sunt qui ablatiuum, lenone, tollant: sed nullam causam adhuc uideo, cur à libris discedendum sit.

Is ipsius est. hei timeo miser, lege. pag. 276.

Scen. 4. Tanta te impendent mala.

M 2 Impen-

ANNOTATIONES

Impendent te, pro tibi, antiquè. Lucilius, Nunc ad te redeo, ut quæ res me impendet agatur. Georg. Fabric. Plautus Epidico, Tantæ in te impendent ruinae, dixit. Me aut herum pessundabunt. pag. 277.

Pessum dabunt, & hic & in Andria separatim legi, annotat Georg. Fabric. Versus etiam ille Pacuuij è Teucro in nostris antiquis Prisciani libris ita scribitur, Periere Danaï, plera pars pessum data est.

Tum Antipho me excruciat animi.

Versum bene cõstare sine traiectione puto omnes uidere. septimo loco est proceleumaticus.

Hinc me conijcerem protinam in pedes.

Protinam ex Nigidio & Sex. Pompeio rectè legitur. Plautus Bacchidib. Me continuo contuli protinam in pedes. Charisius tamè, protinus, legit, & temporis futuri significationem hic habere notat.

Ibi plurimum est.

Aruntius Celsus, ut est apud Charisium, hic ita annotavit, Plurimum nunc aduerbium est, pro, ibi sæpe, ibi frequenter est. Græci $\omega\lambda\epsilon\acute{\iota}\sigma\omicron\mu$, $\pi\omega\lambda\epsilon\acute{\iota}\sigma\omicron\mu$, & $\pi\acute{\rho}\omega\lambda\epsilon\acute{\iota}\sigma\omicron\mu$ dicunt. pag. 278.

Fortes fortuna adiuuat.

Menander apud Stobæum.

$\tau\acute{o}\lambda\mu\eta\delta\iota\kappa\acute{\alpha}\iota\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \delta\epsilon\acute{o}\varsigma\ \sigma\upsilon\lambda\lambda\alpha\mu\beta\acute{\alpha}\nu\eta$.

Audaciam iustam uel adiuuat deus.

Quid si aliquid grauius tibi.

Non placet hic iambicus senarius inter octonarios trochaicos. Quare lego, ut in alijs emēdatis libris omnibus

IN PHORMIONEM.

omnibus scriptū est, Quid faceres, si aliud quid grauius tibi nunc faciundum foret?

Quid conterimus operam frustra.

Georg. Fabricius ex Palatino emendat, Quid conterimus operam frustra? quin ab eo.

Ne si te iratus sœuidictis protelet.

In uetere Veneto, & alijs multis est, sœuis dictis. quod hic breuitatis causa contractum est in, sœuidictis, eodem modo, quo multis modis in multimodis, et passis crinibus in passicrinibus: de quibus diximus in Andr. Placet tamen ut ex Palatino & alijs quibusdā legatur, Ne te iratus suis sœuidicis dictis protelet.

Ego in insidijs hic ero succenturiatus.

Priscianus in libro de ponderibus & mensuris legit, in subsidijs. in impressis autē locus citatur, quasi sit in Eunucho. Sed in nostro antiquo omnia recte habent, & græca perspicue leguntur, quæ in nullis impressis inueniuntur. Sce. 5. pag. 280.

Itāne tandem vxorem duxit.

Alij omnes hic faciebant principium actus secundi. quam ineptē, nemo non uidet. neq; enim scena re- manet uacua: neq; dubitandum, quin ibi sit principium secundi actus, ubi à nobis constitutum est. Mure. Non simultatem meam Reuereri? saltem non.

Distingue, nō simultatem meam Reuereri saltem? non pudere? sic enim Cic. epist. 19. lib. 2. Att. Sed mihi nil est molestius, quam Statium manu missum: nec meum imperium, ac mitto imperium, non simultatem

ANNOTATIONES

meam reuereri saltē? unde etiam cognoscitur, reue-
reri, hic recte legi, quamuis & Nonius, & Interpres
in Andriam, uereri, legant. de quo Riuus & Georg.
Fabricius.

Incredibile hoc mihi accidit. pag. 287.

In alijs omnibus est, obtigit, non accidit. idq; agnos-
cit Interpres.

Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt.

Elegans sententia est de præmeditatione futuro-
rum malorum, quam Terentium à Philosophia sum-
psisse Cicero ait Tuscul. 3.

Meditata mihi sunt omnia.

Meditata, μεμνημένην, passiue dixit, inquit Pri-
scianus lib. 8. Cicero Tuscul. 3. Sunt semper omnia
homini humana meditata.

Mei fratris video filium. pag. 282.

Ita scripsit etiam Goueanus. In alijs additur, Phœ-
driam: et sunt qui uersum hunc faciant trochaicum,
quod minime placet.

Eho, an id Iuccenses nunc illi?

Pronomen, tu, quod Riuus addit, uersui officit, &
recte omittitur.

Hic in noxa est, ille ad defendendam causam.

Ita legitur hic uersus etiam apud Asconium in
Verr. 4. in quo tamen syllabam unam redundare om-
nes uident. Considerandum est, an Terentius scripse-
rit, ad dicendam causam. sed nihil decerno contra li-
brorum consensum. Georg. Fabricius scribit uersum

claudi

IN PHORMIONEM.

claudi cretico.

pag. 283.

Ita eum tum timidum obstupescit.

Lege cum Georg. Fabricio, Ita eum tum timidum
ibi obstupescit pudor. Alioqui enim in uersu aliquid
desideratur.

Et horum me omnium immeritissimo.

Antea cum legeretur, & me omnium horum im-
meritissimo, uersus claudicabat; quem Goucanus &
Muretus uocum traiectione restituerunt. Georg. Fab-
ricius suspicatus est, horunc' scribendum esse.

Non ratio, uerum argentum deerat.

Alludit ad illud Stasmi dictum in Trinummo, quod
& in Pisonem iecit Cicero, Ratio quidem hercle ap-
paret, argentum οἰχεται. Georg. Fabricius.

Si nullo alio pacto, uel foenore. pag. 284.

Particula, uel, quae à libro Palatino abest, recte
omittitur. Nam etiam apud Priscianum li. 15. in opti-
mis libris manuscriptis ea particula non est.

Non, non sic futurum est.

Locus mendosus est apud Priscianum lib. 18. qui
ex nostro Corbeiensi ita emendandus, οὐδὲ τόδε ἐποί-
ησε. atq; οὐδὲ τόδε ἐποίησε pro eodem ponūt Ae-
tici, ex superuacuo duplicantes abnegationem. Ter-
rentius Phorm. Non, non sic futurum est.

Act. 2. Sce. 1. Itane patris ais conspect. pa. 285,

In Commentario Rufini de metris Terentianis ci-
tatur, Itane patris ais aduentum ueritum, & cet. sed
deprauatè.

ANNOTATIONES

En ynquam iniuriarum audisti mi scriptam.
 Iniuriarum dicam scribere est, ποιεῖν γραφήν κα-
 κώσεως. Menander Misogyno,

ὄμνυμί σοι ἥλιον,
 ἢ μὴ ποιήσῃ σοι γραφήν κακώσεως.
 Iuro solem tibi,

Iniuriarum me tibi scripturum dicam. Hoc enim
 diligentissimus Grammaticus Priscianus utroq; loco
 citato docuit lib. 18. ubi in libris impressis pro, ἢ μὴ
 ποιήσῃ, quod est perspicue in Corbeiensi, mendose
 legitur, εἰ μὴ ἔλθοις εἰσεῖν. Sed de hoc aliàs.

Et sapiunt mea quidem sententia.

Versus est hypercatalecticus, nisi tollatur, quidem,
 quod Georg. Fabricius omisit.

Lautum è balneis.

Georg. Fabricius legit, lautum à balneis. Sic Plau-
 tus Persa, Lautū credo à balneis iam hic adfuturum.

Hæc quum ratione ineas.

Rationem, quod est in palatino, magis placet: nam
 ita quoq; citat Victorius Variar. lectio. lib. 5. ca. 20.
 ubi inter reliquos uersus Menandri etiam hunc ad-
 ducit, τὸ γὰρ φέφορ με, τὸ τ' ἐγὼ κρῖνω θεόν.

Nam quod me alit, id ego plane iudico deum.

Scen. 2. Quin tu hoc age. pag. 287.

Antiqua, quin tu hoc ages, quod probat Geor. Fab.

Ipsum esse opinor, de quo agebam.

Hic uersus septimus huius scenæ est etiam in uete-
 re Veneto, in alijs octauum locum obtinet.

Etiam

IN PHORMIONE M.

Etiā me ultro accusatum. pag. 288.

Non est dubium, quin Interpres, etiam me, legerit, ut obseruauit Riuus. Sunt tamen, qui recipiant, etiamne. Cui opera uita erat, ruri fere Se conti.

Ita hæc leguntur apud Priscianum lib. 15. Sex. etiā Pompeius huius loci testimonio probat dicēdum esse ruri esse, non rure.

Abi in malam crucem.

Verbum, abi, uersui nihil officit, qui loco quarto habet creticum. Interpres tamen id agnoscere non uidetur, qui, in malam crucem, aduerbialiter dici an^a notauit.

Ob hanc inimicitias caperem in uostram fami.

Particula, ob, ut uidetur, est extra uersum. Alij pro uostram, scripserant, nostram, putantes id quod sequitur, Quam is aspernatur, ad familiam referri. falso: ad ipsam enim puellā refertur. neq; uero se Phormio cognatum puellæ esse fingeat. uostram familiam, aperte legitur in antiquis. Muretus.

Bonorum extortor, legum contortor.

Non dubito quin ita recte legatur, & tamen apud Priscianum lib. 9. in omnibus etiam manu scriptis legitur, Bonorum contortor, legum distortor.

Redige ad memoriam.

Redige in memoriam, usitato genere loquendi est in alijs. In uetere Veneto, ad memoriam, scriptum est.

Eho tu sobrinum tuum non noras?

In Oratore Ciceronis legitur, Eho tu cognatum

M 5 tuum

ANNOTATIONES

euum non noras?

Quid nunc taces? lege.

Hem non dico: quali non noris.

Apud Asconium in Verr. 3. legitur, En, non dico. quod fortassis absq; aspiratione fuit, Em, non dico.

Id quod lex iubet, lege. pag. 290.

Ciuem ubi abulu' sis.

Erasmus & Riuius legunt, itidem ut meretricem ubi abusu' sis. Lolgius, ciuem item ut meretricem ubi abusus sis. Sed ita senarius non constat. Goueanus scripsit, ciuem item ubi abusu' sis.

Nam tua Præterierat iam ducendi ætas.

Ita emendati ex ueteribus libris; cum in alijs esset, ad ducendum: Muretus.

Iplum prohibebo domo.

In alijs omnibus est, prohibeo. pag. 291.

Quin quod est ferundum fers?

Sic etiã Lolgius. Goueanus scripsit, fer. a lij feras.

Scen. 3. Suus cuique mos. pag. 292.

Verbum est, quod Riuius sustulit, uersus respuit, & in manuscriptis libris Prisciani nõ legitur, li. 17.

Act. 3. Sce. 1. Enimuero Antipho. pag. 293.

Huius scenæ quatuor primi uersus in alijs libris sunt catalecti, in nostris acatalectici, ut sequentes.

pag. 294. Nunquid patri subolet?

Sæpe equidem miratus sum, qui fiat, ut in Prisciani libris etiam antiquis omnibus legatur, nunquid subolet

IN PHORMIONE M.

subolet patris? Neq; is casus huius uerbi est. Plautus
Casina, Subolet hoc iam uxori, quod ego machinor.
Idem Pseudolo, Atq; id iam pridem sensi ego, & sub-
olet mihi. Heu Phormio.

Eu Phormio, legendum. Sic enim Agrætius, Heu
interiectio dolentis est, eu laudantis. Terentius, Eu
Phormio. Scen. 2. pag. 295.

Logi. Ph. Crede mihi.

Logi, inquit Nonius, à græco λόγοι sermones, uel
dicta ridicula & contemnenda. Cicero pro Gallio,
Ego te certe scio omnes logos, qui ludis dicti sunt,
animaduertisse. pag. 296.

Tu mihi cognatus, tu amicus.

Interpres quartum, tu, agnoscit, in quo sermo ab-
rumpatur. Itaq; in alijs libris ita legitur, Tu mihi co-
gnatus, tu parens, tu amicus, tu. D. garris modo. ut sit
iambicus acatal. uel trochaicus hypercatalecticus.

Et meam ductes gratis. lege.

Ponitur autem ductare in obscena significatione.
Plautus Menæchmis. Nisi feres argētum frustra me
ductare non potes. Nam neque ut amittā à me:
Ruius et Goueanus legunt, Nam neq; quo amita-
tam. idemq; ex libro Werteri sui probat Georg. Fa-
bricius. pag. 297.

Et illo cum ut mutet fidem.

Hanc anastrophen flagitat uersus, qui in alijs li-
bris claudicat.

Tum tu præterea horum amorem.

Goueanus

ANNOTATIONES

Goueanus hoc modo uersum suppleuit. Geor. Fabri-
cius è palatino legit, Tum præterea horūc amorem.
Minime, dum ob rem. pag. 298.

Impuri hominis impura oratio est, ut illa apud
Sophoclem,

ῥ κέρδος ἢ δὴ καὶ ἄρ' ἴσθ' ἴσθ' εἶν.

Est suaue lucrum, quamuis è mendacijs. Sce. 3.

Qui me dudum, ut dixti, adiurit. pag. 299.

Qui legebant, adiuuerit, non animaduertebant,
uersum ὑπὸ ῥ κείλιον fieri. ut autem hic adiurit, pro
adiuuerit, dictum est. sic apud Ennium, adiuro, pro
adiuero. O Tite, si quid ego adiuro, curāue leuasso.
ubi uulgo perperam legitur, adiuto. Muret.

Ignotum abducat locum. pag. 300.

In ignotum abducat locum, legendum. meis, autem
in unam syllabam contrahitur.

Dum igitur licet, dumque adsum.

Sic est in libris antiquis, nec aliter citatur à Priscè
ano. Quare uox, diem, quæ uulgo additur, non sine
causa à Mureto omissa est sine detrimento carminis.

Dij bene uortant, quod agas.

In palatino non Getæ, sed Antiphoni ascribuntur
hæc uerba, qui primum bene ominatur Phœdriæ, de
inde opem illi à Geta petit. Georg. Fabricius.

Aufer te hinc.

Georg. Fabricius secutus auctoritatem quorundā
librorum antiquorum duas postremas uoces sustulit.
Act. 4. Sce. 1. Si cui tulero extraneo. pag. 302.

Ita

IN PHORMIONE M.

Ita est in antiquis omnibus. at alij fecerant, extra de-
rio, quam uocem ego quidem latinam non puto. Mur.

Neque defetiscar vsque adeo.

Sic est in uetere Veneto. Apud Priscianum lib. 10.
& 18. legitur, Neq; defetiscar usq; adeo experirier:
neq; defetiscar est, ὅτε ἔξατον ἡσοῖμι ἄν, interprete
Prisciano. Scen. 2. pag. 303.

Sed eccum; quis est vltior?

In omnibus fere libris est, Sed eccum ipsum. quo
Terentius libenter utitur, ut in Eunu. act. 4. scen. 5.
Sed eccam ipsam uideo. quod si retineas, d, in sed elia
detur. Scen. 3. pag. 304

Venire saluum uolup est.

Interpres legit, uolup est. Plautus Asinaria, Hic se-
nex si quid clam uxorem suam animo fecit uolup.

Noua hic compluria.

Compluria ueteres dixerunt: posteriores, complu-
ra: quo de Charisius ex Plinio. Cicero etiam in Prota-
gora dixit, Confirmandi genera compluria, ut anno-
tauit Interpres: uerum quæ uerba Platonis Cicero ita
expresserit, dictu non facile est. pag. 305.

Non capitis eius res agitur, sed pecuniæ.

Aliter, sed pecunia. sic in Heaut. act. 3. sce. 1. Non
nunc pecunia agitur. & sanè, res pecuniæ inusita-
tius est. Georg. Fabricius.

Quid? nimium: quantum libuit.

Celsus, nimium quantum, accipit pro nimium, ue-
mirum quantum, incredibile quantum. Licet quidem

si

ANNOTATIONES

sic legant, inquit, ut nimium seruus dicat, quantum. uero senex. Hæc Charisius lib. 2.

De. hoi hu. pag. 306.

Hoi hui, legendum, ut hui iambum efficiat.

Sexcentas proin potius scribito.

In dimetiendo uersu, proin, contrahitur in unam syllabam. In alijs est, proinde, quod quidam prorsus tollunt, alij id quidē retinēt, sed, iā redundare putāt.

Scæ. 4. Emunxi argento senes. pag. 307.

Emungi ex manifesta significatione manare Nonius scribit hoc loco citato. Plautus Bacchid. Sic miserum me auro esse emunctum. Eodem modo Græcos Comicos uerbo ἀπομύττειν usos legimus.

Quid ego narro?

Quid ego narrem? est in omnibus libris, nec aliter scripsit Muretus.

Huic mandes, qui te ad scopulum.

Nihil addidi, nihil detraxi, nihil immutavi: sed quod in meo uetere libro erat, quia sine ulla dubitatione uerum putabam, quā potui fidelissime expressi. Mur.

Quid minus utile fuit. pag. 308.

Legendum utibile, pro utile, quod incorruptum in uulgatis mansit, ut annotauit Georg. Fabric.

Enim non ducet.

In alijs, in quibus legitur, non enim ducet, uersus non constat. Enim confirmatis particula etiā in principio ponitur, ut in Hecyra act. 2. scæ. 1. Enim lassam oppido tum aiebant.

Spatium

IN PHORMIONEM.

Spatium quidem tandem adparandis nuptijs.

Palatinum, adparandi nuptias, cui respondent sequentia, uocandi, sacrificandi. Georg. Fabric.

Interea amici, quod polliciti sunt.

Hunc quoq; locum e suo libro emendauit Muretus: cum in alios omnes e glossemate aliquo irrepsisset uox argentum. Emendauit eodem modo Georg. Fabricius e Palatino. Scen. 5. pag. 309.

Quin mihi testes adhibeam Cum dem.

Legitur in quibusdam, Cui de, quod sequentia respicit.

Prius quam hinc abit.

Sic etiam Goueanus: alij, prius quam hinc abeat, ut sit uel tribrachys pro iambo, uel, abeat, in duas syllabas contrahatur. Quid, malum, tua id refert.

Tua in unam syllabam contrahitur, & eliditur. qui aliter hac collocant, ij uersum non facile explicare poterunt. Ne se eiectam putet. pag. 310.

In alijs est, Ne se eiectam predicet: sed uersus non patitur. quare Goueanus etiam recepit, putet.

Actus 5. Scena I.

Huius scene uersus omnes sunt iambici octonarij partim catal. partim acatal. quibus unus senarius, & unus trochaicus octonarius catalect. permixti sunt, ut quidem Muretus & Goueanus distinxerunt.

St. S. quid has metuis fores? pag. 311.

De hac silentij nota, st, diximus in And. act. 4. sc. I.

Antiphonine? S. hem isti ipsi. pag. 312.

Ruius secutus quaedam exemplaria legit, Antiphonine

inquam

ANNOTATIONES

inquam? idq; esse in uetusto codice annotauit Glare.
Offendi adueniens quicum uolebam.

Adueniens hic significat *πρῶτον μὲν*, & habet præteriti temporis significationem, ut docet Priscianus lib. II. ubi, & ut uolebam, legitur: sed si atq; retineatur, elegantissimus est iambicus, habens locis imparibus spondaem, & paribus iambum.

Scen. 2. Ut malos expediat esse. pag. 313.

Palatinum, ut malis expediat esse. In Heaut. act. 2. scen. 4. Nam expedit bonas esse uobis.

Abi Geta: prænuntia. pag. 314.

Georg. Fabricius ex libro ueteri legit, Tu Geta abi. Vorsuram soluis.

Et uorsura, & uorsuram legitur: item soluis, & solues. Goueanus censet, rectius scribi uorsura, quam uorsuram. Cicero epist. li. 5. Att. Ut uerear, ne illud, quod tecum permutavi, uersura mihi soluendum sit. Scena 3. pag. 315.

Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina.

Rebus uilioribus multo, id est, cū multo maior annonæ uilitas erat, tamē ex fructibus prædiorū bina talenta capiebat. Nam rebus uilioribus dictum est, ut apud Ciceronem, Bonis rebus, Saluis rebus, Secundis rebus: & apud Cæsarem, Florentissimis rebus. Bina uero talenta, non duo, recte dici omnes uident.

Adduci non potest. De. quid non. pag. 316.

Manuscripta habent primum, Abduci non potest: de inde, qui non potest, pro cur, uel quare. Geor. Fabr.

Vide

IN PHORMIONEM.

Vide, ne in cognatam pecces.

Georg. Fabricius ex antiquis legit, *Caue ne in cognatam pecces.* Sic Eun. act. 4. scen. 6. *At enim caue, ne prius, quàm hanc à me accipias, amittas.*

Neque intelliges.

In quibusdam antiquis mutato tempore legitur, *intelligis.* Apud Nonium, qui hoc loco docet, *concedere, esse credere, & consentire, intelliges legitur.*

Itane paruum mihi fidem. pag. 317.

In quibusdam legitur, *Itane parum mihi fidem. ut in Eun. act. 1. sce. 2. Forsitan hic mihi parum habeat fidem.* Sce. 4. pag. 318.

Paulo mederi possis.

Apud Priscianum lib. 8. *mendum est in omnibus libris, in quibus legitur, Quas cum res aduersæ sient minus mederi possis. Nam li. 18. legitur, paulo mederi possis.*

Me euoluere ex his turbis.

In Eun. act. 4. sce. 4. *Et te omni turba euoluis.* In libro Georg. Fabricij & Lollij est, *exoluere.*

Ni mihi esset spes ostensa.

Georg. Fabricius, ostenta, probat è Palatino. Apud Priscianum. lib. 15. *legitur ostentata. quod tametsi in plerisque Terentij libris etiam inueniatur, tamen propter uersum non placet.* Sce. 5.

Propria ea Phædria ut poteretur. pag. 319.

Poteretur, in tertia coniugatione recte legitur, *approbante uersu. Ouidius lib. 13. Metam. Tuque tuis*

N armis

A N N O T A T I O N E S

armis, nos te poteremur Achille. Sic enim à Prisciano etiam adducitur.

Te suam rogavit rursum vt ageres causam.

Interpres distinguit post uerbum, ageres. Et in suam, intelligens partem, causam refert ad sequentia Annotauit hoc Riuius. Scen. 6. pag. 320.

Sed ego nunc mihi cesso, & cet.

Sic esse in Palatino scribit Geor. Fabricius, idemq; Bembus probauit. Glare. ex alijs quibusdã libris legit Sed mihi nũc cesso, qui non humerũ hũc exonero palio. Sane, onero, est in omnibus Interpretũ editionib. Pergit: hercle nunquã tu tuo odio. pag. 321.

Georg. Fabricius ex libro Werteri legit, Pergin' hercle nunquam. Interpres indicat fuisse, qui legerent Et distinguerent, Pergis hercle: nunquam tu tuo odio, & cet.

Curialis uernula est, qui me uocat.

Solus Muretus has uoces, quæ in omnibus alijs libris desiderantur, ex uetere Veneto restituit. Carminis trochaici ratione hanc lectionẽ comprobari, equidem omnes uidere confido. Verba sic accipio, ut Geta festinans, minis uolens deterrere eum à quo reuocabatur, primum aperte dicat, Vapulabis: deinde illum, à quo sic reuocetur, curialẽ uernulam esse apud se pronuntiet. Iam, curialis seruus, cũ publicus esset, quippe qui curiæ, siue Καρία , tertiæ parti tribus apud Athenienses, seruiret, atq; ministraret, plus sibi auctoritatis Et imperij uendicabat. Geta tamen eum

contemnens

IN PHORMIONEM:

contemnens non seruum, immo ne uernam quidem
sed uernulam uocat.

Quid minitat malum.

Non credo errare eos qui ita legunt, cum & car-
minis rationem habeant, & ueterum librorum aucto-
ritate nitantur. Minitas et minitabas Nœuiū ac Plau-
tū dixisse No. Marcellus obseruauit.

Pone apprehendit pallio. pag. 322.

Plautus Epidico, Quis properantē meprehendit
pallio? Idē Milite, Quæ here pallio me reprehēdere.
Patrius interea inde huc egreditur. pa. 323.

Georg. Fabricius ex notis libri antiqui legit, Pa-
trius interea intus egreditur foras. Verum cum uul-
gata lectio bene habeat, ex unius libri dubia nota ni-
hil statuimus.

Tantam fortunam de improviso.

Vulgo hic nouam scenam fecerunt, cum in uetus-
tis omnibus hæc superioribus sint annexa.

Sed hinc concedam in angiportum hunc.

Ita legendum esse admonet Priscianus lib. 6. & ita
legitur in meo manuscripto, & in uno Antoniano-
rum. Muretus. Scen. 7. pag. 324.

Heus, quanta quanta hæc mea paupertas eⁿ.

Ita legendus est hic locus ex libro Petri Beni,
& ex libro Bernardini Lauredani. Quanta quanta,
id est, quanta cunq;. Sic in Adelphis act. 3. sce. 4. Tu,
quantus quantus, nihil nisi sapientia es.

Tum autem Antiphonem video. pag. 325.

N 2 Ita

ANNOTATIONES.

Ita legitur hic locus etiam in nostris antiquis codicibus Prisciani li. 10. ubi de uerbo, inquit disputat.

Quod? nã ego perscripsi porro illis.

Tu cum Georg. Fabricio rectius leges, Quodne ego perscripsi porro illis. Sic in Andr. act. 4. sc. 3. Quemne ego heri uidi ad uos adferri uesperis?

I hinc in malam crucem.

Riuius legit, I hinc malam rem. in quo non fit elisio. pag. 326.

In ius? enim uero si porro esse odiosi.

Quid de illo, in ius, faciam nescio. nam et uersum pede uno, quàm par est, longiorẽ facit: et tamen neq; repetitio illa inuenusta est, & legitur in omnibus antiquis libris. Muretus.

Et eam clam educat.

Legitur etiam, educit. quo uerbo Terentius alibi quoq; usus est. & annotauit Interpres in Adelphos, ueteres educere dixisse, quod nos educare.

An tu, ubi peregre. pag. 327.

Io. Riuius, & Georg. Fabricius legunt ex antiquis, Ain' tu.

Venias nunc precibus lautum.

In antiquis est, Venias nunc mihi. sed cum uersus utrunq; non recipiat, sunt qui sublato aduerbio legant, Venias mihi precibus lautũ. ego nihil de cerno.

Lacrumis si extillaueris.

Ita etiam Lolgius recte distinxit, ut ex Interpretate perspicuum est.

Enim

IN PHORMIONE M.

Enim solu' nequeo.

Ita esse in Palatino annotavit Georg. Fabricius. *Interpres legit, Etenim solus nequeo. & uult, etenim, positum pro at.* pag. 328.

Veloculum exculpe: est ubi vos ulciscar probe.

Sic emendat Bembus. in omnibus tamen antiquis reperio, ut in impressis, est, ubi uos ulciscar, locus. Hæc Muretus. Priscianus lib. 16 hunc uersum ita adducit, Vel oculus excludere: est ubi uos ulciscar locus. Excludere, non exculpe legi in antiquis Riuus & Georg. Fabricius annotarunt. Scen. 8.

Qui nominat me.

Ita est in libro Lauredani, & in duobus Antonianis, melius, & magis ad antiquorum consuetudinem, quam, ut in alijs, Quis. Muretus.

Quid nunc obticuiisti?

In meo, & in uno Antonianorum pro, obticuiisti, legitur obstupuisti. Muretus. pag. 329.

Me cum hoc ipso distædet loqui.

Apud Charisium legitur, me cum hoc pol distædet loqui. Quod sequitur, Hæcine erant itiones crebræ. ibi, hæcine, pro hæcine positum est, ut annotavit *Interpres in Eun. act. 3. scen. 5.* pag. 330.

Qui fit in re hac scrupulus?

Ita est etiam in libro Goueani, & Lolgij. Riuus legit, qui fuit in hac re scrupulus. Exequias Chremeti, quibus est commodū ire, hem tempus est.

ANNOT. IN PHOR.

Hoc Muretus in duobus manuscriptis inuenit, idemq;
è Palatino probat Georg. Fabricius. in alijs legitur,
iam tempus est: sed hoc uersus ratio repudiat.

At meo merito credo.

Georg. Fabricius legit, An meo merito, è Palatino.
Ruius utriusq; lectionis meminit. In sequenti uersu
Muretus è suo manuscripto, & altero Lauredani
emendauit, qualis in istum fuerim. pag. 331.

Adeo' indignum tibi uidetur.

In alijs est, adeo hoc indignum. quod etiam in uer-
su locum habet.

Satin' id est tibi?

In alijs libris, in quibus legitur, Satis tibi est? uersus
claudicat: cui ut Goueanus consuleret, scripsit, Est
tibi satis? pag. 332.

Et quod tuo viro oculi doleant.

Qui aspectu molestiam capit, illi oculi dolere di-
cuntur: ut si Chremes spectaret secum accubantem
Phormionem, qui flagitia ipsius patefecerat uxori.
Plautus Asinaria, Pietas pater oculis dolorem pro-
hibet. id est, pietas facit, ne mihi molestum sit, quod
uideo te cum amica mea accubantem. Lege Victoris
um Varia. lect. lib. 2. cap. 5.

M. ANTO

M. ANTONII MURETI IN

Hecyram Terentij

ARGUMENTVM.

PAMPHILVS, Lachetis è Sostrata uxore
filius, Bacchidem meretricē deperibat. is cum
aliquando noctu ad eam temulentus iret, in philume
nam, Phidippi, & Myrrhinæ filiam, incidit, eamq; in
uia per uim compressit. atque ita effugit, ut neque
ipse eam, neque puella ipsum cognoscere potuerit. in
illa autem lucta etiam anulum ei detraxit, eumq;
Bacchidi dono dedit. paulo post pater eum, tum ut à
meretricio amore auerteret, tū ut præsiidiū suæ sene
Æuti pararet, ad uxorem ducendam perpulit. conti
git, ut ea ipsa uxor ei daretur, quam ipse constupra
uerat: gaudente admodum puellæ matre, quæ, quia
sola conscia erat filiā è stupro grauidam esse, quam
primū eam collocare properabat: ut, si forte post al
quot menses pareret, nuptijs, quemadmodum sæpe
fit, obtegeretur stuprum. cecidit res longe aliter, ac
putabatur. etenim Pamphilus, qui inuitissimus adie
cisset animum ad rem uxoriam, quiq; auellere se de
repente à Bacchidis amore non posset, ita dormiit
cum uxore, ut eam ne attigerit quidē. Bacchis, quòd,
ea uiua nunquam se uxorem ducturum, sæpe ei pro
miserat Pamphilus, non nullam sibi ab eo factam in
iuriam putans, multo ei minus, quàm solebat, placida
& obsequens esse cœpit. eo factum est, ut Pamphilus

ARGUMENTVM

ei se paulatim subduxerit, quamq; prius spernebat uxorem, eius mirificum quēdam amorem animo conceperit. interea quiddam accidit, ut iter Pamphilo in Imbrum esset. profecto eo, Philumena, quę intumescere sibi uterum sentiret, cum aliorum, tum socrus in primis suę conspectum refugiebat: tandem cum in eo esset, ut celare uix posse amplius uideretur, sumpta occasione, per sacrificandi speciem, ad matrē se, unam omnium rerum consciam, confert. post dies complusculos mittit Sostrata, qui eam accerferent. respondetur, egrotam esse. it, ut eam saltem uiseret. non admittitur: Phidippus accusare uxorem, & dicere, hæc omnia illius culpa contingere. illa contra excusare se, & culpam deprecari: nullius se rei consciam esse, cur sua consuetudo nurui odiosa esse debeat. interea redit Pamphilus. atque ita sors tulit, ut quo die ipse Athenas appulit, eo ipso, Philumena partu leuaretur. cū igitur, uidendi cupidus (egrotare enim acceperat, & ita amabat, ut qui uehementissime) subito ad eam ingressus esset, peperisse deprehendit. ibi eum Myrrhina exeuntem prosecuta, lacrumans obtestari cœpit, quando ea res nihil ipsi nocitura esset; ne reciperet quidem uxorem, si ita uideretur: sed tamen ne famam illius proderet. ita se facturum recipit. cum igitur neque uellet uxorem recipere, neque rursus ueram afferret causam: suspicati sunt senes, eum Bacchidis adhuc amore impeditum, ea de causa ab uxore abhorrere. accersitam itaque Bacchidem

dem obiurgat Ph
betur ad malicia
cionem adimere
to, quem olim Ph
philus is annalis
philo Philamena
& uxorem & fil

A N
In Prolog.
In funamib
Funambulū M
dixit, quem Graec
Quislo hui
Aduerbiū, nun
lege, que so hanc n
Partim sum
Atque
Interpres prop
non legit, sed intel
& Georg. Fabrici
loco sit creticus.
Comitum
In alijs est, strep
& exponit, certan
cet. Cicero Philip
illo apparantissimo
huerit ab huius

IN HECYRAM.

dem obiurgat Phidippus. ea, cum se illi purgasset, iubetur ad mulieres ingredi, & eis quoque illam suspicionem adimere. ingreditur, annulum habens in digito, quem olim Philumenæ ereptum, sibi dederat Pamphilus. is annulus effecit, ut, uitiatā esse ab ipso Pamphilo Philumenam, cognosceretur. Latet Pamphilus & uxorem & filium recipit.

ANNOTATIONES.

In Prolog. pag 334.

In funambulo animum occuparat.

Funambulū Messalla Coruinus primus latinorum dixit, quem Græci $\chi\omicron\iota\nu\omicron\beta\acute{\alpha}\tau\lambda\omega$ uocant.

Quæso hanc noscete. pag. 335.

Aduerbiū, nunc, omittendum non uidetur. quare lege, quæso hanc nūc noscete. in, cognostis, s, eliditur.

Partim sum earum exactus, lege:

Atque ab arte musica.

Interpres præpositionem in hoc tertio commate non legit, sed intelligit. Annotarunt hoc Glareanus & Georg. Fabricius. potest etiam retineri, ut quarto loco sit creticus.

Comitum conuentus, studium.

In alijs est, strepitus. sed Interpres, studium, legit, & exponit, certamen diuersis fauentium. quod placet. Cicero Philip. I. Qui ludis suis ita caruit, ut in illo apparatissimo spectaculo studium populus R. tribuerit absenti.

N S Et

ANNOTATIONES
Et silentium Date.

Date ad penultimum uersum pertinet, in quo, alijs, dissyllabum est. Glareanus, qui, date, ad antepenultimum retulit, putauit pronomen hanc, tollendum esse, uel, capite, pro, accipite, legendum.

Act. I. scen. I. Hem duxit. pag. 337.

Lolgius, En duxit. quicum facit Interpres, & libri nonnulli olim impressi.

Quem quem naeta sis.

Varie hoc loco scribitur: in quibusdam est, quemquam: in alijs, quęcunq;. Geor. Fabricius legit, quenq; nobis placet, quem quem, pro quęcunq;. Plautus Menæchmis, Omnia mala ingerebat, quem quem aspexerat. Taliq; sunt, quę quę, quanta quanta, ubi ubi, ut ut.

Scen. 2. pag. 338.

Nullus dixeris.

Nullus auctore Charisio hic aduerbium est, pro non. Plautus Trinummo, At tu ædepol nullus credas. Idem Rudente, Fortasse tu huc uocatus es ad prandium, Ille, qui uocauit nullus uenit. Cicero epist. 24. lib. II. Att. Philotimus nullus uenit.

Dic mihi Philoti, ubi te oblectasti.

Pronomen, mihi, quod est in uetustis, non recte ab alijs prætermittitur. Philotis autem cum græcum sit, uocatiuum quoq; græcum seruat, ut illi similia alia, de quibus Priscianus lib. 7.

Sed quid negoti hoc? pag. 336

Ita scripsit etiam Lolgius. Goueanus legit, Sed
quid

IN HECYRAM.

quid negoti est, modo quod narrauit mihi. Sed, modo
quæ, legendum est, ut sit qualia & quanta, inquit In-
terpres.

Ita me dij bene ament.

Ita reperio in omnibus antiquis libris. Interpres
tamen legit, amabunt: quod si recipias, aut delenda
erit uox, te, aut non constabit uersus. Hæc Muretus.
Riuus omisso aduerbio, bene, legit, Ita me dij ama-
bunt. pag. 340.

Senem se dicere esse.

Hoc modo constat senarius, qui in alijs libris iusto
lōgior est. quare Glareanus alterum, esse, alij, autem,
sustulerunt.

Pudorin' an' ne amor.

Ita scripsit etiam Goueanus. si, pudori, legas, tum
i corripietur, non elidetur.

Vt ipsam Bacchidem, Si adesset.

Pacuuianum hoc est, qui inquit, Si Priamus adesset,
& ipse eius commiseresceret. Georg. Fabricius.

Vna adoleiscens cubuerit Plus potus..

Hanc lectionem ex antiquis restituerunt Bembus,
Riuus, & Georg. Fabricius. eademq; est apud Pri-
scianum lib. 9. ubi docet, potus, hic esse, ὁ πικρῶς.
Hoc amplius Fabr. e Palatino legit, se illac abstinere.

Me solum seducit foras. pag. 341

Næuius præcone posteriore, Dedita opera te præ-
ter solum seduxi foras. Georg. Fabricius.

Ambarum mores earum estimans.

In alijs

ANNOTATIONES

*In alijs est, existimans: sed uersus aestimans, probat.
& uix credas, quoties hæc uerba in libris inter se lo-
cum commutarint.* pag. 342.

Partim victus huius iniuria.

*In alijs est, huiusce iniurijs. Sed quis non uidet,
ὁμοίον ἢ ὠτόρον elegantius esse, misericordia, iniuria?
Moritur cognatus senex Horunc.*

*Horunc, nõ horum, postulat senarius, atq; ita Bem-
bus legit.*

Vbi ibi est dies complureis.

*Hæc uera est huius loci lectio, quam Goueanus
quoq; recepit. Nam si legas, ut est in alijs libris, Vbi
illic dies est complureis, uersus non constabit.*

It uilere ad eam.

*Sic Plautus Milite. Vise ad me intro, iam scies.
Idem Menæchmis. Nunc ad eum inuiso. sed aperitur
ostium. Act. 2. Scen. 1. pag. 344.*

Post modo rescisces.

*Legitur, & postmodum, & sane utroq; modo
hoc Latinos extulisse notum est ijs qui bonos aucto-
res legunt.*

Suos cui liberos committerent.

*Quemadmodum Terentius hic unam filiam libe-
ros uocat, sic Cicero in orat. de Prouincijs cons. de
Cæsaris unica filia loquens, iucundissimos liberos dicit.*

Quam illi ubi sum alsidua. pag. 345.

*Illi, pro illic postulat trochaicus. Passim autem hoc
aduerbium in libris uulgaribus deprauatum fuit.*

Idco

IN HECYRAM

Ideo quia, uti uos mihi domi eritis. & cet.

Hoc est, qualis uestra uita hic in urbe est, talia ego ruri audio. ita si uos recte uixeritis, bene audio: sin prauè, male. Itaq; perfecta sententia est sine uoce, fama, quam uulgo reclamante etiam uersu addiderunt. Goueanus pro suo acumine eam superesse uidit, ac sustulit. pag. 346.

Visentem te ad eam intromittere.

Geor. Fabricius legit, introadmittere. Sic infra act. 3. sce. 1. Here nemo uoluit Sostratam intro admittere. Scen. 2. Ex hoc iam scibo quid sit. pag. 347.

Aliter, hinc iam scibo, quod uersui melius conuenit, qui secundo loco habet creticum, & tertio iambum sine elisione, ut annotauit Georg. Fabric. Glareanus hic à libris discedens legit, Atq; eccum ipsum optime uideo, ex hoc quid fiet iam scibo.

Esse ego meis omnibus scio me.

Ex uetustis Terentij libris, & Charisio legendū, Etsi ego meis me omnibus scio esse apprime obsequentem. In uersu nihil redundat, cui $\text{C}\omega\iota\text{'}\text{Z}\eta\sigma\iota\text{s}$ succurrit. Caius autem Iulius Romanus notauit hic $\alpha\upsilon\tau\omega\epsilon\ \chi\acute{o}\lambda\alpha\ \delta\omicron\upsilon\pi$ esse, ubi particula etsi, nō redditur tamen. Io. Pierius in illud Virgilij lib. 2. Georg. Flos apprima tenax, scribit in antiquo Terentij codice manuscripto legi, Etsi ego meis me omnibus scio esse adprimam obsequentem pag. 348.

Aliud fortasse alijs uitiij est.

Manuscripta numero singulari, Aliud fortasse alij uitiij

ANNOTATIONES

utij est. si quis tamen *ῥυιχῶς* accipiat, & numeri
mutationem reprehensionis causa factam uelit, non
male sentit. Georg. Fab. Scen. 3. pag. 349.

Ædēpol ne nos & que sumus omnes inuisē *uiris*

Duas uoces, inique, & omnino, quæ in alijs erant,
eo *Muretus* se sustulisse ait, quòd neque erant in ullo
ueterē libro, & corrumpebant uersum. Huic autem
querelæ, qua utitur *Sostrata*, affinis est illa *Creusa*
apud *Euripidem* *Ione*:

τὰ γὰρ γυναικῶν δυσχερῆ πρὸς ἄρσενας,
καὶ τὰς κακῶσι καὶ γὰρ αἰ μεμυγμένας
μισοῦ μὲν. οὕτω δυσυχῆς πεφύκαμεν.

Conditio mulierum misera est apud uiros,
Et nos bonæ permixtæ pessimis sumus
Inuisæ. tanta miseria à natura inest.

Act. 3. sce. 1. Nam nos omnes, quibus, lege.

Aliquis obiectus est labos. pag. 351.

Labos molestiæ, ægritudinis & doloris significa-
tionem habet, ut apud Græcos πόνος. unde πονεῖν di-
citur, quem labor attingit. *Euripides*,

ἔφυ μὲν ἔδεις, ὅστις οὐ πονεῖ θεοῖσιν.

Mortalis nemo est, quem non attingat dolor, ut
conuertit *Cicero* *Tuscula*. 3.

Læuia sunt hæc, quæ tu pergrauia.

Pronomen, hæc, non est tollendum propter uersum,
qui est iambicus octonarius acatal sicut præce-
dens, & sequentes ordine permulti.

Quid

IN HECYRAM.

Quid restat, nisi porro ut fiam miser?

Hoc magis Terentianū esse, quā si legatur, Quid restat porro, nisi ut fiam miser? annotauit Georg. Fabricius. pag. 352.

Hoc quidem hercle paruum est.

Ita legitur etiam in Goueani libro. In alijs est, Haud quidem hercle paruum est, & in nonnullis, paruum: sed paruum, à uersu magis probatur.

Tace. trepidari lentio.

Georg. Fabricius è Palatino sic emendat, ut uerbum, tace, Pamphilus ad seruū dicat, reliqua deinde Parmenonis sint, donec rursus silentium illi imperet Pamphilus, Noli fabularier.

Qui dum? Pam. perij. pag. 353.

In alijs libris est, quia perij: sed ratio carminis repugnat.

Profecto Parmeno me celas.

Legitur etiam, celant. quod esse in Palatino testatur Geor. Fabricius. Sententia utrūq; admittit: quam à libris antiquioribus libenter sto.

Quonam modo Philumena mea nunc te. lege.

Scena 2. Dijs gratiam habeo. pag. 355.

Ita emendaui ex uno Antonianorū. nam quomodo erat in ceteris, dijs habeo gratias, uersus efficiebatur catalecticus, quem catalecticum esse, ut ceteros, multo uerisimilius est. Muretus.

Nam si remittent quippiam Philumenæ dolo.

Philumenæ legit Interpres, itaq; bis adductum à Rufino

ANNOTATIONES

Rufino in Commentario in metra Terentiana, & à Diomede lib. 3. inuenitur. Verbo remittendi Cicero hoc modo usus est in Bruto, de C. Sextio Caluino; qui etsi, cum remiserant dolores pedum, non deerat in causis, tamen id non saepe faciebat. Plato νόμω μ. θ. μή εἶμι μὲν σοι σφῶντι ταῦτα λυφῶ πὶ τὸ νόσημα. Si, cum hæc facies, morbus quippiam remittet.

Meliuscule est.

Cicero epist. I. lib. 16. Fam. Volebam ad te Mariōnem remittere, quem, cum meliuscule tibi esset, ad me mitteres. In alijs hic legitur, meliuscula est. Sce. 3.

Id quod me repente aspexerant. pag. 357.

Sic est uulgo in omnibus Terentij libris. sed Geor. Fabricius monet è Palatino legendum, Id quod de repente aspexerāt. Vsi sunt eo aduerbio omnes ueteres, Ennius, Turpilius, Afranius, Næuius, Accius, Pomponius, Varro. Vtitur etiam Cicero, & ipse Terentius in hac eadem fabula actus 4. scena 1.

Forte vna illarum interea propere.

Ex Prisciani libro 10. legendum, Vna illarum interea propere præcucurrit. Nam præteritum ille hic geminat, & uox, forte, redundat.

Iam ut limen exirem, ad genua accidit.

Plutarchis Gracchis, Ἐξίοντι δὲ αὐτῷ πῶπι τὰς θυρῶν ἢ γυνὴ πρὸς πῖπῳ, id est, Cum limē exiret, uxor illi ad genua accidit. Cicero epi. II. li. I. ad Att. Ad pedes omnium singillatim accidente Clodio, ut Coss. populū conhortarentur ad rogationem accipiendam.

Omnia

IN HECYRAM.

Omnibu' nobis ut res dant sese.

Sententiam Homeri, quæ apud Interpretem desideratur Muretus & Georg. Fabricius ascripserunt ex lib. 18. Odysseæ:

τοῖος ἂν νόστος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγχοι πατρὸς ἀνθρώπων τε θεῶν τε.

Semper enim talis mortalibus insita mens est,
Ipse pater qualem profert hominumq; deumq;.

Quæ quæ fors fortuna est. pag. 358.

In alijs omnibus mēdose est, Quæq; Nam, quæ quæ est quæcunq; sicut de, quem quem, supra diximus.

Animo esse amico lensti eam.

Sensti, pro sensisti, postulat trochaicus. Qui sensisti legunt, eam in unam syllabam contrahunt.

Consuetudoque tenet. pag. 359.

Lege, consuetudoq; eiu' tenet, ut est in quibusdam libris: aut, consuetudo quinq; syllabarum erit: secus enim carmen non constat. Scen. 4.

Tantum, quam re ipsa. pag. 360.

Tantum, quantum re ipsa, in quibusdam legitur, ut quarto loco sit creticus. Inuenitur sic etiam apud Nonium Marcellum. pag. 361.

Vt me ambulando rumperet.

Rumpere hic auctore Nonio est defatigare. Lucilius lib. 27. Contemptum cum me ruperint, summa omnia fecerim.

Quid vis dicam?

Interpres legit, Quid uis nuntiem? & in uersu dimetiendo

○

metiendo

ANNOTATIONES

metiendo uerbum, nuntiem, in duas syllabas contrahitur, ut annotauit Riuus.

Ne me frustra illi expectet.

Riuus omisso pronomine legit, Ne frustra illic expectet. itaq; citatur à Nonio, qui huius loci testimonio docet, uolare esse celeriter currere. Sed si illi legas, pronomen uersui nihil officit. Scen. 5.

Haud multum hæredem adiuuant. pag. 363.

Simplex, iuuant, est in uetere Veneto, & primis Interpretum editionibus.

Sibi uero hanc laudem reliquit.

Riuus ex suis manuscriptis legit, relinquunt: ut ad uniuersum genus uoluptariorum hoc referatur. Ita est etiam in Goueani libro.

Ille reuiuillet iam nunquam.

Apud Priscianum lib. 8. particula, iam, non legitur: sed in trochaico est necessaria. pag. 364

Cuius mores toleret sua modestia.

Particula, que, hic ab alijs addita, in uersu locum non habet, & recte à Mureto omissa est. Goueanus scripsit, cuius q; ut tertio loco sit dactylus.

Mane inquam: quo vadis?

Sic etiam Goueanus scripsit. in alijs legitur, quo abis: in quo ut uersus constet non fit elisio.

Quamobrem te orabam.

Quidam libri, ut Georg. Fabricius annotauit, habent, tecum orabam: & tunc, filiam, dissyllabum erit in uersu. Tecum oro, dictio Comica est, qua Plautus

IN HECYRAM.

Bacchidibus, Curculione, & Casina utitur. & Teren-
tius paulo post, Egi atq; oravi tecū, uxore ut duceres
Quia paululum vobis accessit. pag. 365.

Quomodo Ruvius hunc locum emendavit, ita le-
gitur etiam apud Nonium.

Actus 4. Scena 1. pag. 366.

Huius scenæ primi uersus ualde perturbati sunt
in omnibus libris. Muretus ita distinxit, ut primus
sit iambicus octonarius acatalect. secundus catalec-
cticus, tertius trochaicus catalect. quartus iambi-
cus acatalecticus, quintus iambicus quaternarius, sex-
tus iamb. acatal. septimus trochaicus catal. post quē
sequuntur iambici octonarij acatalectici, permixtis
aliquot catalecticis. pag. 367.

Omnes nos celare uolueris.

Legitur etiam, uolueritis, numero plurali, et tunc
loco septimo erit proceleumaticus.

Adeo ne peruicaci esse animo.

Ultima syllaba huius uersus absumitur à prima se-
quentis. illiusq; extrema est prima eius qui illū pro-
xime consequitur. Quamuis causam hunc.

Iam sequuntur trochaici catalectici. quorum non
nulli sunt ambigui, quidā certi iambici. in primo uer-
bum antiquum mauolo est in Palatino, ut testatur
Geor. Fabric. Plautus Asinaria, Nolo ego metui, ama-
ri mauolo mi gnate me abs te. pag. 368.

Et tu sensisti esse in eo Myrrhina.

Sensisti, scripsit etiam Muretus cum alijs. idq; tro-
chaicus

ANNOTATIONES

chaicus flagitat. pag. 369.

Nam cum compressa est gnata.

Citatur hic uersus à Prisciano lib. 10. qui ait eum esse quaternarium iambicū. sed ille τετραμέτρος quaternarios uocat etiam lib. 18.

Simul vereor, Pamphilus ne orata.

In alijs est, Simul uereor Pamphilū, ne orata, quod magis comicum est, ut in Eun. Ego illum nescio qui fuerit. Scen. 2. pag. 371.

Præmium esse positum pietati scias.

Sic Virgilius. I. Aen. Sunt hic sua præmia laudi. Alij, pietatis, legunt, ut sit præmium pietatis.

Nihil iam mi istæc res voluptatis.

Ita uersus bene constat, itaq; est in bonis et emendatis libris: sed Geor. Fabricius legit, Nihil pol iam istæc res, mihi uoluptatis ferunt: & annotat in uersu loco sexto esse proceleumaticum, correpta secunda in nomine uoluptatis.

Dum ætatis tempus tulit.

In nonnullis est, dum ætas, tempus tulit: quod uersus admittit: sed nō item ut in fine legatur, satias me iam tenet.

Mortem ue exoptet meam.

Alias legitur, expectet. quod Interpres agnoscit. Sic in Adelphis act. 5. sce. 4. illum, ut uiuat, optant, meam autem mortem expectant scilicet.

Absque vna hæc foret. pag. 372.

Duplex lectio, Absq; una hæc foret, ut absq; sit aduerbium

IN HECYRAM.

aduerbium. Vel, Absq; una hac foret, ut sit præpositio. In Phorm. act. I. sce. 4. Absq; eo esset. Georg. Fabricius. Scena 3. pag. 373.

Quod faciundum fortasse sit postidea.

Ita est in quibusdam ueterum. alij ignoratione antiquæ uocis, fecere, post idem. Plautus Stichus. Quem æquius est nos potiore habere, quàm te? postidea pater viros nostros, quibus tu uoluisti esse nos matres familias.

Quæ simul tecum ferantur.

Lege, quæ tecum simul, ut scripsit Muretus, & uersus flagitat.

Quid ita istuc?

Longe elegantius hoc modo legitur, quàm ut uulgo est in libris, Quid ita istuc uis? Versus in nostris libris est trochaicus, sicut & sequentes aliquot. in quorum tertio Muretus & Goueanus recte uerbū facere omiserūt, quod ex glossemate aliquo irrepserat. Scen. 4. Ea nos perturbat Laches. pag. 375.

Priscianus lib. 7. legit hic in uocatiuo, Lache: quomodo paulo post in hac scena eum casum à Terentio prolatum esse uersus arguit.

Cum eam consequitur alienus puer.

Particula iam, quæ in multis libris additur, in uersu locum non habet, nec est in uetere Veneto.

Remissam opu' sit uobis. pag. 376.

Interpres monet, in ueteribus codicibus esse, Remissan' sed Remissam retinendū propter senarium.

ANNOTATIONES

Vt alamus nostrum.

Myrrhinæ consilium fuerat, ut filius exponeret: Laches contra eum alendum censet. sunt enim inter se contraria, alere et exponere, ut apud Græcos, *ῥέφρ' ἔκπιθένοι*. Posidippus,

ὑἱὸν ῥέφρ' τίς καὶ μὴ πένης τίς ὤρτυχα:

δυγατέρα δ' ἔκτίθῃσι, καὶ μὴ πλούσιθ'.

Quamuis sint pauperes, tamen alunt filios:

Sed filias exponunt etiam diuites.

Huc animum ut adiungas tuum. pag. 377.

Apud Interpretem est, huc animum ut abducas tuum. quod Riuium secutus Georg. Fabricius recepit.

Sed cum recepta lectio à sententia ἔ à libris antiquis adiuuetur, non est temere mutanda.

Non mirum fecit vxor. pag. 378.

Pronomen, mea, quod uulgo additur, in uersu locum non habet, nisi cum Goueano legas, Non mirum fecit mea uxor.

Amaræ mulieres sunt.

Hoc Menander, ut est apud Stobæum, sic dixit,

Φύσει γυνὴ δυσήνιόρ' ἔστι πικρόρ'.

Natura amara mulier atq; effrenis est.

Puer eho, curre ad Bacchidem.

Apud Agrætium ita scribitur, Eo est interiectio iubentis uel hortantis. Teren. Eo puer, curre ad Bacchidem. Act. 5. Sce. 1. pag. 380.

Ne nomen mihi quæstus obsteet apud te

Versus est hypercatalecticus, ex quo Geor. Fabr.

d. 15

IN HECYRAM.

duas uoces, apud te, sustulit. In quibusdam libris est, quæsti, antiquè pro quæstus. quo utitur hoc eodè actu sce. 3. Ut non fiet peccato mihi ignosci.

Mihi peccato, id est, mihi, si quid peccauerim. nam ut iuratus est qui iurauit, ita peccatus, hoc quidè loco, qui peccauit, id est, ὁ ἡμαρτήκων. Similiter locutus est Quintilianus lib. 6. Qui uero iudicem rapere, & in quem uellet habitum animi posset perducere, quo dicto, flendum & irascendum esset, rarius fuit. ibi enim, quo dicto, ualet, οὐ λέξαντ & Muret.

Quære alium firmiorem tibi. pag. 381.

Ita hunc uersum legunt Goueanus & Glareanus. Sane uocem, amicum, Interpres non agnoscit.

Quid cedo? La. Eas ad mulieres.

Versus hi sunt trochaici catalectici. In alijs libris est, Quid uis cedo, & uersus ille est iambicus catalecticus. Scen. 2. pag. 383.

Phidippe nostras mulieres suspectas.

Hi tres uersus aliter à Goueano & Mureto distincti sunt, quàm uulgo legantur. Sustulerunt illi in primo uerbum, fuisse. alij malunt in tertio expungere uocem, falso. quod Interpres non legit. pag. 384.

Illis exple modo animum.

Palatinum, numero plurali, illis modo explete animum. Et tu scilicet Laches, qui hoc negotium tanta cura & sollicitudine agis: et tu quoq; Bacchis, quæ te effecturam iurisiurandi religione es pollicita. Geo.

Fabric. Nam nupta meretrici.

ANNOTATIONES

*Hostis est, lege: nam uersus ita plane requirit.
Atqui eadem amicas fore.*

*Ita hos uersus restituit Goueanus, quorum prior
in alijs libris claudicat, ubi posterior sic incipit, At
eadem amicas fore. Scen. 3. pag. 385.
Dum illic sedeo.*

*P. Bembus in suo dialogo de Terentianis fabulis
hunc uersum ita legit, Itaq; ineptus hodie dum illi se
deo, ut quisq; uenerat. Tun' es Myconius?*

*Ita postulat uersus, in quo loco septimo est tribrachys
pro trochæo. nã, Myconius, omnes syllabas breues
habet, ut tertio uersu aperte cognoscitur.*

Quem mihi ipsu' olim dederat. pag. 386.

*Vulgo hic uersus inuersione corrupte legitur.
quod nõ fuisse animaduersum ab ijs, qui carmina exa-
minarunt, equidem miror. pag. 387.*

Homo se fatetur ut in via nescio quam,

*In uulgaribus libris est, uirginem nescio quam. sed
uocem, uirginem, redundare. Erasmus, Goueanus, Gla-
reanus & Georg. Fabricius etiam uiderunt.*

Ad malas adducam partes.

*Ita citatur à Prisciano lib. 6. in quibusdam libris,
inducam, pro adducam legitur. Scena 4.*

Timeo ne aliud esse credam. pag. 388.

*Verbum esse, in alijs libris non inuenitur, nec in
uersu necesse est. Potest etiam sine incommodo reti-
neri, ut primo loco sit anapestus, & uel tertio pro-
celeumaticus, uel quinto creticus. pag. 389.*

suum

IN HECYRAM.

Suum anulum habere Bacchidem.

*Versus hi ualde perturbati sunt in libris, ut uix
internosci possint: qui in Mureti libro sunt iambici
octonarij acatalectici, & unus catalecticus.*

Nil: nam neque etiam in nuntio.

*Etiam, in alijs non est, quod hic pro adhuc usurpa-
tur. Sic paulo aute, Mane, nondum etiam dixi id quod
uolui.*

Bene factum, & uolupte est.

*Georg. Fabricius scripsit uolupte. quod antiquè po-
nitur pro uolupte. ut diximus in Phorm. act. 4. sce. 3.*

Here, licet me scire. pag. 390.

*Hic incipiunt trochaici: in quorum secundo legi-
tur, non licet. Par. tamen suspicor. uerum Mureti le-
ctio multis partibus melior est. pag. 391.*

Equidem plus hodie boni feci imprudens.

*Sententia Plautina ex Captiuis, Saepe iam in mul-
tis locis plus insciens quis fecit, quam sciens, boni.
Muretus.*

ANNOTATIONVM

FINIS.

M. ANTO

M. ANTONII MURETI DE
METRIS TERENCE
TIANIS.

Terentij uersus duorum generum sunt; iambici,
& trochaici. neque autem iambus in trochaicum,
neque trochæus in iambicum admittitur. Iambicus
initio fiebat è solis iambis, ut,

Quid hoc noui est? quid ira nunciat deum?
& apud Terentium; si modo ita legendum est,
Amantium iræ, amoris integratio est.

Terentianus ait, eos in tragœdijs, propter nimiã ipsorum
leuitatem culpari. ego tamen Græcos poetas
sæpe admodum usos re perio. ut Sophoclem,

πάλα κωηγετῶντα, καὶ μετρούμενον.
ἔτ' ἔργου ὄσιον, ἐνέπειρ δ' ὄτου χάριον.
ὄτ' ἄλλοτ' ἄλλοι, ἐμπιτνωδῶ, στρατὸν κλατῆν.

& Aeschylum:

ἔγὼ δ' ἀπολμός εἰμι συγγενῆ θεῶν.
ἅπας δὲ βαχὺς ὅς τις ἀρνέοι κρητῆ.

& Euripidem:

ἐκείθερ εἰμι. παῖς ἔτ' οὐδ' ἀπωλόμην.
ὄλφλον, ὡς ὄλφλε τοῖσιν εἰδόσιν.

Postea admissus est alternis spondeus, & omnes pedes,
qui illi temporibus sunt æquales: in quibus est et
proceleumaticus. tribrachys etiam, quòd iambo temporibus
par est, recipitur. creticus, quãuis uno tempore
longior, tamen ipse quoq; receptus est. Iambi

bici

117
(170)

IN HECYRAM.

bici integri, id est, ἀκταληκτικός, semper ultimus pes est iambus. nam claudi uersus, id est, σκάζουτες, an in Plauto sint, alio loco uiderimus, in Terentio quidem non sunt. ne in Graecis quidem aut comicis aut tragicis usquam: itaque qui locum illum ex Aeschilo ita scripserunt,

ἴν' οὐτε φωνήν, οὐτέ του βροτῶν μορφῆν,

et illum, et alios plurimos, dum corrigere uolunt, deprauarunt. recte enim erat in Aldinis,

ἴν' οὐτε φωνήν, οὐτέ του μορφῆν βροτῶν.

Ultimus igitur semper iambus est. ceteris locis magna libertas. non tantum enim iambus, et tribrachys, uerum et spondeus, et omnes spondeo temporibus pares quolibet alio loco, à latinis quidem comicis, tragicisque ueteribus, sine ullo discrimine ponuntur, cretiscum et proceleumaticum raro quidem, sed non nunquam tamen inuenias. iambicorum autem haec fere discrimina sunt. dimeter catalecticus:

ἸDate. mox ego huc reuertar.

dimeter acatalecticus:

Verebar, quorsum euaderet.

trimeter acatalecticus:

Poeta cum primum animum ad scribendum appulit. tetrameter, siue quadratus catalecticus:

Sati' pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

tetrameter, siue quadratus acatalecticus:

Nihil est triumpho, si licet me latere tecto abscedere. tetrameter, siue quadratus hypercatalecticus:

Atque

DE METRIS.

Atque eius amicam subagitare. uel heri in uino
quàm immodestus. qui pentametros iambicos faciūt,
nugantur. itaque hic quoque locus in Aeschylo de
prauatus:

ΔΥΗΤΟΪΣΙ ΗΛΕΨΑΣ ὦΠΑΣΕΥ, ΤΟΪΑΣΔ'
erat enim recte in Aldinis:

ΔΥΗΤΟΪΣΙ ΗΛΕΨΑΣ ὦΠΑΣΕΥ, ΤΟΪΑΣ ΔΕ ΤΟΙ.

Trochaicorum apud Terentiū hæc fere ratio. tro
chæus quolibet loco ponitur: ut in iambico iambus.
præter iambum, proceleumaticum, creticum admit
tuntur ijdem omnes pedes, qui in iambicum. trochai
cis autem utitur fere octonarijs, siue quadratis cata
lecticis:

Quicquid ego huius feci, tibi prospexi, & stulti
tiae tuæ.

Vbi te uidi animo esse omisso, & suauia in præ
sentia

Quæ essent, prima habere, neq; prospicere in lon
gitudinem,

Cepi rationem, ut neque egeres, neque ut hæc pos
ses perdere.

Interdum autem apud hunc poetam ultima præ
cedentis uersus syllaba principium est in
sequentis. atque ita de Terentij

uersibus breuiter à nobis

disputatum sit.

FINIS.

Munro

in uno
s faciū,
tylo de

ratio tro
nambus
n admite
trochaie
tis catde

stultie

in pre

re in lon

hec pos

na pra
i na

